نذر لٹن لائبریری

مدرسۃ العلوم مسلمانان علیگڑھ

از

سید مراتب علی سیدنی

الحمراء - لاہور

۱۰ نومبر سنہ ۱۹۱۰ء

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

التماسِ مصنّف

من خود را شاعر نمیدانم بلکہ خوشہ چینِ حضراتِ شعرائے سلف علیہم الرحمۃ ہستم رطب و یابس کلامِ خود را حاضرِ خدمت میکنم اگر خطائے یا نسیانے کہ خاصّۂ انسان است بہ بینند ازاں درگذرند و معاف دارند۔ اگر قابلِ داد باشد مصنّف را بدعائے خیر یاد فرمایند*

چوں دیوان محبوب مطبوعہ اوّل را کہ در سنہ ۱۳۱۶ ہجری طبع شدہ بود بقدر دانی احبابِ سخن فہم ہمہ اجلاد ان تقسیم شدہ و برائے طبع دوبارہ تقاضائے احباب شد لہذا حالا در سنہ ۱۳۲۰ ہجری دوبارہ طبع شد*

آثم غلام محبوب سبحانی عفی عنہ

بسم الله الرحمن الرحیم

قصائد

قصیدهٔ نعت

چو ماه عارضت ایجان چو مهر پیشانی	ز عکس روی تو آئینه شد بحیرانی
ز چشم مست تو مردم بعین مخموری	گرفته از سر زلفت جهان پریشانی
ربود غمزهٔ تو دانش و دل و جان را	نگاه مست تو مستاصل مسلمانی
هوای کوی تو از روضهٔ جنان خوشتر	غبار راه تو شد سرمهٔ صفاهانی
ز رنگ روی تو غرق عرق گل و لاله	ز چین موی تو سنبل بدین پریشانی
ز قد و خد تو ای گل بوقت سیر چمن	بسرو گشت خجالت بگل پشیمانی
اگرچه وصف جمال ترا نهایت نیست	ولی بشوق سرایم ز مطلع ثانی

مطلع ثانی

ز رنگ لعل لبت رشک لعل رمانی	خجل شد از در دندانت گوهر کانی

گر کشیدن تصویر چین گیسویت	قلم ز جوشش تحریر قبا دراز مانی
نگاه خنجر و مژگان سنان کمان ابرو	خدنگ بهر دل ماست چین پیشانی
ادا و ناز تو آتش بخرمن عاشق	ز غمزه و ز کرشمه بلائے دورانی
چگونه جان بسلامت برم ز جور و جفات	که غارت خرد و صبر و دین و ایمانی

قطعه بند

نشایدت که بمن جور میکنی هر دم	نبایدت که همیشه دلم برنجانی
مگر ز عزت من آگهی نمیداری	مگر ز رتبهٔ من اے صنم نمیدانی
که عزم مدح شهِ دو جهان بسر دارم	که جمله نعمت حق بهر اوست ارزانی
شهنشهی که بدربارِ فیض آثارش	شعیب و موسی و عیسی کنند دربانی
ببارگاهِ وے ار مور مستفیض شود	نهد بسر نگین منصب سلیمانی
زهے عنایت ایزد که بهر او بخشید	جمال صورت و معنی کمال روحانی
شهِ سریر نبوت شفیع جمله امم	که شاهی دو جهانش ز حق شد ارزانی
ببین که مظهر حق است و مصدر لولاک	عیان باوست ز حق رازهائے پنهانی
بمدحتش چو نیازم زیاده از حد است	کنون مطلع ثالث کنم سخن رانی

مطلع ثالث

بجسم معرفت کردگار چون جانی	بچشم ملت اسلام عین انسانی

بلوحِ صفحهٔ هستی مصوّرِ ازلی — مثالِ روی تو بنوشت صورتِ ثانی

وجودِ واجبِ معنی و صورتِ ممکن — ز جمله خلق بسیرت بظاهر انسانی

ببر قبای حدوث و بسر کلاهِ قدم — که برگزیدهٔ سبحان و عینِ سبحانی

اگر بلطف نوازی گدای مسکین را — دهی بهر که بخواهی سریرِ سلطانی

نگاهِ قهر بسوی فلک گر اندازی — بجای آب کند ابر آتش افشانی

اگر بخشم ببینی بجانبِ ناهید — ز تفِ تیرِ اثرِ او شود بکیوانی

نوای عدلِ تو چون در جهان شود مشهور — ز بیمِ نیش کند شیر بیشه چوپانی

بزیرِ حکمِ تو خلد و جحیم و حور و ملک — مطیع و بندهٔ امرِ تو انسی و جانی

ز لطفِ تو همه معدوم میشود موجود — ز قهرِ تو همه موجود میشود فانی

زهی چه رتبه که در بارگاهِ تو جبریل — کند بشهرِ خود بسرشت نگهبانی

بکشت زارِ تمنای حاسدِ جاهت — چو ژاله کار کند آبِ ابرِ نیسانی

ببوستانِ مرادش اگر بهار آید — کند ز بختِ بدش صورتِ زمستانی

ببارگاهِ تو آید اگر سکندر و جم — بزیرِ دستِ غلامانِ خویش پیشانی

چه شان و رتبه و والای تو تعالی الله — ظهورِ رحمتِ رحمان و نورِ رحمانی

قطعه بند

اگر کسی بخیالت رسد ز لطف و کرم — گر ستم و جور و جفا از جهان شود فانی

کنند خدمتِ ماهی و نهنگ و پلنگ — چو موش گربه کند هم زبان نگهبانی

عتاب و خشمِ تو شد ماحیِ ضلالت و کفر ‌ — ‌ نوازش و کرمت حامیِ مسلمانی
بیانِ جلوهٔ روئے تو سورتِ والنور ‌ — ‌ ز بہرِ موئے تو واللیل شد ثنا خوانی
بعارضت چو زلیخاست یوسفِ مصری ‌ — ‌ بوصفِ لعلِ تو لال است نطقِ سحبانی
بدید یک نظر آنکس کہ جلوهٔ حسنت ‌ — ‌ بود دو دیدهٔ او تا بحشر نورانی
ز کائنات چہ باشد کہ نسبتِ تو دہم ‌ — ‌ کہ از ہر آنچہ بگویم تو بہتر از آنی
کجاست فکرِ من و لافِ مدحِ تو چون حق ‌ — ‌ نمود ذاتِ شریفِ ترا ثنا خوانی
سبک ترازہ پرِ کاہے است پیشِ من کوہے ‌ — ‌ چناں ز بارِ گنہ شد سرا گرانجانی
کہ نوشتنِ عصیانِ من بدستِ ملک ‌ — ‌ قلم رقم نتواں کردن از پشیمانی
ز عرضِ حال چہ حاجت چو من ہمیدانم ‌ — ‌ کہ جملہ حالِ دلِ زارِ من تو میدانی
چہ ممکن است کہ دردِ دلم ز تو پنہان است ‌ — ‌ چو ظاہر است بر تو نقشِ لوحِ پیشانی
اگرچہ زشت عمل کرد دستِ من کوتاہ ‌ — ‌ و لے بلطفِ تو دارم امیدِ طولانی
ز عینِ لطف نگہ گر کنی بروں آری ‌ — ‌ بہ بحرِ درد شدہ کشتیم چو طوفانی

ہمیں ز بندهٔ محبوب عرضِ خدمت نیست
بکن لقائے جمالت ز لطف ارزانی

قصیدهٔ نعت

از آہِ آتشینِ منت گر اثر شود ‌ — ‌ جانت ز سوزِ شعلهٔ او پُر شرر شود

مطلع ثانی

جاناں اگر ترا بمزارش گذر شود — خاکِ مزارِ کشتۂ تو عین زر شود

گلہا ہمہ بآبِ خجالت شوند غرق — گر گلعذارِ من بچمن جلوہ گر شود

بیند چو سایۂ رخِ پر نورِ آں پری — داغے بسینہ از غمِ عشقش قمر شود

وارد چناں ہوائے خدنگش دلم کہ او — یک زخم خوردہ طالبِ زخمِ دگر شود

ہر درد بہ شود ز دوا لیک دردِ عشق — چوں میشود وصالِ صنم بیشتر شود

محبوب غرقِ بحرِ گناہم وے چہ باک — چوں لطفِ شاہِ بحر و برم راہبر شود

آں شاہِ دو جہاں کہ ز اعجازِ دستِ او — داغے بروئے کفر بشق القمر شود

موسیٰ بکوہِ طور ندید ست آنچناں — آں جلوۂ کہ از رخِ تو ہر سحر شود

خاکے ز آستانۂ پاکِ تو سرمہ — از بہرِ دیدۂ دلِ اہلِ بصر شود

قطعہ بند

شاہنشہا ز عینِ نگاہِ عنایتت — امراں ز تو چو سوئے بحر و بر شود

ماہی نہنگ را بکند پاسبانِ خود — ہر شیر نر ز ہیبتش وے اندر حذر شود

باغِ جناں حسد برد از آتشِ جحیم — حلم ترا چو بر سرِ دوزخ گذر شود

خشمت کند بجانبِ دریا اگر گذر — ہر موج او چو شعلہ حبابش شرر شود

شاہانِ دہر بندگیش را بجاں خرند — لطفت بحالِ زار گدائے اگر شود

حرفے ز وصف موئے تو گفتن نمی توں — عمرم همه برائے همین کار بسر شود

وصف صفائے روئے تو گوید اگر کسے — هر حرف از زبان بیانش گهر شود

از شرق تا بغرب بیک دم کند گذر — چون در دل سمند تو عزم سفر شود

من از کجا و لاف ثنائے تو از کجا — مدح تو چون ز خلق بجهان مشتهر شود

بارِ گران است بر سرم از کثرتِ گناه — جز لطف و رحمتت که مرا راهبر شود

محبوب حق زهی که محبوب انبیا است

گر چشم رحم بر من مسکین نظر شود

قصیده نعت

منم که در تب عشق تو سوختم جان را — منم که در غم دوریت کشیده رنج و بلا

منم که طاق دو ابروئے تست محرابم — منم که قبلهٔ من گشت عارض زیبا

منم که خوردن خونِ دل است مشربِ من — منم که دادن جان دین و مذهب است مرا

منم که قطرهٔ از اشک من بود طوفان — منم که از تب آهم بسوزد ارض و سما

منم که قطرهٔ اشکم بدوزخ ار افتد — کنند دوزخیان از میان آب شنا

منم که شعلهٔ آهم گرفته جهان — بهشت رشک ز دوزخ برد ز لطف هوا

منم که خون جگر میخورم بجائے شراب — منم که نقل کنم لخت دل کباب آسا

منم که در بر من غم بود بجائے صنم — منم که نغمهٔ من ناله است و آه و بکا

منم که کفر شده دین من بعشق بتان — منم که پا زده ام بر سر همت دنیا

منم که عشق ز ایجادِ من شده موجود / منم که در دمن آورده ام درین دنیا
منم که هر دو جهان را بیک جوے نخرم / منم که کون و مکان بنگرم مثالِ گیا
منم که سلطنتِ جم بزیرِ پا دارم / منم که دست فشانم ز دولتِ دنیا
منم که بزمِ فریدون و رزمِ رستم را / نخرم بدرمے ذکرِ درد و رنج و بلا
منم که در دلِ خود هیچگه نمیدارم / هوائے لذّتِ دنیا و نعمتِ عقبیٰ
منم که رنج و طرب پیشِ من یکے باشد / منم که یک نگرم در نگاه شاه و گدا

قطعه بند

ندانی این قدر از بهرِ چیست همّتِ من / ندانی از چه بطبع شدست استغنا
که عزمِ مدحِ چنان سرورے بسر دارم / که زیرِ پائش بود سرورِ هر دو سرا
هزار بار بشویم بگو ثرا چه زبان / وے چگونه بوصفش کنم دهن گویا
ادب اجازتِ گفتن نمیدهد لیکن / شدست شوقِ دلم تازیانه ام اینجا
قلم عبیر بریزد چو میکنم تحریر / زبان گهر بفشاند چو میشوم گویا
شهِ سریرِ نبوّت محمدِ عربی / که نامِ پاکِ وے آمد بجمله درد دوا

قطعه بند

قدیم باطن و حادث ظهورِ او گردید / دو جوهر اند بذاتِ وے از ازل پیدا
بصورت آمده امکان بمعنی است وجوب / که برگزیدهٔ رب است و مظهرِ حق تعالیٰ
بسرِ ابرِ سبحان بمعنیش پنهان / هزار نورِ الهی ز صورتش پیدا

چه نوح و موسی و عیسی شعیب و اسکندر	به پیش درگه والای اوست همچو گدا
ندید موسی عمران بکوه طور چنان	هر آنچه جلوه زرویش شود بصبح و مسا
گدای درگه والای او بزید نگه	کنند نه فخر فریدون نه شاهی جم را
نگاه لطف وی ار جانب خزان افتد	بهار داغ حسد برخورد ز لطف هوا
نگاه قهر سوی بحر گر بر اندازد	حباب و موج شود شعله ها و اخگر ها

چو موج زن شده مضمون بفکر من محبوب
کنم بمطلع ثانی خیال طبع رسا

مطلع ثانی

نه هی ز جلوه رویت عیانست نور خدا	شدی تو باعث ایجاد خلق و ارض و سما
چسان عدیل تو باشد که خالق هستی	نمود ذات ترا همچو خویش بی همتا
نگاه قهر تو شد عین قهر ربانی	نوازش و کرم تو دلیل رحم خدا

قطعه بند

شها ز حسن ارادت اگر کسی گاهی	دمی ز شوق کند یاد نام پاک ترا
نه گرد از غم دنیا رسد بدامانش	نه هول باشدش از دار و گیر روز جزا

قطعه بند

نظر ز بغض بسویت کند اگر خصمت	چنان ز شومی اعمال خود رسد بسزا

که نوکِ هر مژهٔ چشمِ او شود خنجر　　نگاهِ دیدهٔ او بهرِ اوستانِ قضا

بزیرِ حکمِ تو چون حکمِ ایزدی است قدر　　مطیعِ امرِ تو چون بندهٔ کمینه قضا

ز رشکِ حسنِ رخت یوسف است در تهِ چاه　　ز جلوهٔ کفِ پایت خجل یدِ بیضا

غبارِ راهِ تو اکسیرِ دردِ دل گردید　　دهانِ پاکِ تو شد چشمهٔ زآبِ بقا

علوِّ جاهِ تو گفتن چه حاجتست که حق　　ز جمله کرد ترا افضل و ترا اعلےٰ

ثنائے تو چو بوهم و گمان نمی آید　　کجاست فکرِ من و ذکرِ مدحتِ تو کجا

هرآنکه خالقِ مدح و ثناست در عالم　　ز بهرِ ذاتِ شریفت نمود مدح و ثنا

شها بلطفِ تو دارم امیدِ خود گرچه　　سیاه کرد گنه نامهٔ سفیدِ مرا

چنان ز کثرتِ عصیان خجالتے دارم　　که روزِ حشر چسان رو کنم بسوئے خدا

بجز عنایت و لطفت که راهبر باشد　　گر گشت کشتیِ من غرقِ بحرِ رنج و بلا

چو در دل است امیدت چه بیم از غمِ دهر　　چو لطف و رحمِ تو باشد چه باکِ روزِ جزا

ز عرضِ حال چه حاجت چو من همیدانم　　که درد و رنجِ دلِ زارِ من عیانست ترا

نگاهِ لطف بفرما بعاصیِ محبوب
بیچاره یارِ کبار و بسیدِ الشهدا

قصیدهٔ نعت

ز تابِ روئے تو شرمنده گشت تابشِ هور　　ز عکسِ عارضِ تو پُر قصورِ چهرهٔ حور

زگیسوئے تو پریشانست خاطرِ جمعے　　بدورِ نرگسِ مستِ تو مردمان مخمور

خدا بذاتِ تو بنمود جمع لیل و نهار ‌ ‌ رخ تو روز و دو گیسوی تو شب دیجور

عذار بدر و دو ابرو هلال و لعل شفق ‌ ‌ جبین چو زهره نگه برق و چهره غیرت حور

بیاضِ عارضِ زیبای تو ید بیضا ‌ ‌ سوادِ طرهٔ مشکین تست سُترِ طور

زنخ چو پارهٔ الماس و سلکِ دُر دندان ‌ ‌ لب تو لعلِ تر و سینه تختهٔ بلور

حنای پای تو گلگونهٔ رخِ خوبان ‌ ‌ غبارِ راهِ تو در دیده ها است سرمهٔ طور

چه وصفِ تو کنم اینجا که ساخت خالقِ دهر ‌ ‌ ز فرق تا بقدم جسم تو سراپا نور

اگر ز دستِ تو زهر است میشود تریاق ‌ ‌ ز دستِ غیرِ تو مرهم اثر دهد ناسور

شدست محو ز دلها فسانهٔ فرهاد ‌ ‌ ازان زمانه که عشقِ من و تو شد مشهور

شدست مشربِ من عشق کفر و ایمان چیست ‌ ‌ بکعبه قرب نخواهم ز دیر هستم دور

بهر چه می نگرم جلوه اش در و پیداست ‌ ‌ ز آدم و ز ملایک ز جنّ و وحش و طیور

ز بهرِ مصلحتِ وقت خامشم ورنه ‌ ‌ هزار بار بدارم کشند چون منصور

چه بود ذکر کجا رفتنی و چه می گوئی ‌ ‌ خموش باش و بکن با صنم همان مذکور

من و نیاز و تمنّا و عجز و سوز و گداز ‌ ‌ تو و جفا و تغافل ادا و ناز و غرور

ستم بخوی وفا و ولای خود معتاد ‌ ‌ توئی ابادتِ جور و جفای خود مجبور

کنم تحمّل جور و جفای تو تا کی؟ ‌ ‌ شوم بدردِ فراقِ تو تا بچند صبور

قطعه بند

بجان چو آمدم از دستِ جورِ تو اخر ‌ ‌ کنم بخدمتِ شاهنشهی چنین مذکور

شہِ سریرِ نبوت کہ پیشِ رتبۂ او　　شکوہ و قصرِ سلیماں بنسبت کمترک از مور
کنند سرمہ زگردِ رہِ غلامانش　　بدیدۂ دل و جاں قدسیانِ عالمِ نور
وجوب باطن و امکاں بظاہر آمدہ ہست　　احد بہ پردۂ میم است در جہاں مستور
عبیر و مشک بجائے مداد ریزد کلک　　اگر گہے بکند نامِ پاکِ او مسطور
نگاہِ مرحمتش عینِ رحیمِ ربانی　　بقہرِ حق برسد ہر کہ زو شود مقہور
اگر بلطف ببیند بآتشِ دوزخ　　حسد بدل برد از بردِ طبعِ او کافور
نگاہِ گرم ببیند از دار بجانبِ آب　　شوند اخگر و شعلہ حباب و موجِ بحور
شد آنکہ خاکِ درِ بندگانِ درگاہش　　بزیرِ پاش بود تاجِ قیصر و فغفور
کسے کہ خاکِ درش زیبِ تن کند اورا　　چہ حاجت است بدیبا و اطلس و سیفور
بذرۂ کہ نماید ز عینِ لطفِ نگاہ　　بسوزد از غمِ رشکِ ضیائش جلوۂ حور
نہ آسماں نہ زمیں بودے و نہ کون و مکاں　　اگر وجودِ شریفش نیامدے بظہور

قطعہ بند

زبہرِ بخششِ عصیانِ خلقِ خود حق را　　بشد نمایشِ نورِ جمالِ خود منظور
محال بود چو دیدارِ ذاتِ مطلقِ او　　بذاتِ پاکِ محمدؐ ازاں نمود ظہور
چو جوش می زند از طبعِ تیزِ من مضموں　　سخن بمطلعِ ثانی زنم چو مطلعِ نور

مطلعِ ثانی

ز فیضِ نسبتِ تو گشت قصرِ دین معمور — غبارِ راہِ درت کحلِ دیدۂ بے نور
ہزار رشک برد زو مسیح و خضر بدل — چو یادِ لطفِ تو آورد در دل آور رنجور

قطعہ بند

شہنشہا چو شود از نوازش و کرمت — نوالۂ رحمتِ عامِ تو در جہان مشہور
کند متابعتِ موش و میش گربہ و گرگ — عقاب و باز شود پاسبانِ بچۂ عصفور
بدیدۂ ارسی روئے تو موسیِ عمران — ز حق گہے نشدے طالبِ تجلّیِ طور
قدر بحکمِ تو چون بندۂ کمینہ مطیع — قضا بامرِ تو چون امرِ ایزدی مامور
کنایتیست زموئے تو سورۂ واللیل — حکایتیست ز روئے تو سورۂ والنور

قطعہ بند

چو عکسِ نورِ کفِ پایت آئینۂ دو جہان — فتند ز دورِ بتاریکیِ شبِ دیجور
چنان منیر شود شب کہ وقتِ دیدنِ او — شوند دیدۂ خورشید خیرہ و بے نور
کجا بقربِ اٰلیش ہمسرۂ باشد — شد از درِ تو کسے کو زطالعِ بد دور
دران زمانہ کہ شد نورِ پاکِ تو پیدا — نہ بود آدم و حوّا نہ جنّ و وحش و طیور
کجاست لافِ ثنایت کجا منِ بیکس — بیانِ شکوہِ سلیمان چسان شود از مور

شدہ ہست نامۂ اعمالِ من سیہ ز گناہ ‌ ‌ ‌ کہ ہیچ حسنِ عمل نیست ز ابتدائے شعور
چناں ز بختِ بدِ خود ندامتے دارم ‌ ‌ ‌ کہ پیشِ حق چہ برم روئے خود بیومِ نشور
تو عالمی کہ بدیں بد عمل وسیلۂ من ‌ ‌ ‌ بجز عنایتِ تو کیست پیشِ ربِّ غفور
ز آبِ لطفِ تو من تشنہ ام نہ از کوثر ‌ ‌ ‌ لقائے روئے تو خواہم نہ خلد و حور و قصور
نوازیِ ار بغلامیِ خود بہ است مرا ‌ ‌ ‌ ز خاتمِ جم و تختِ سکندر و فغفور
ز عرضِ حال چہ حاجت کہ حالِ جملہ جہانست ‌ ‌ ‌ ترا ز روزِ ازل تا ابد بہ پیشِ حضور
امید ہست شہا بر عنایتت کہ شود ‌ ‌ ‌ ز لطف و رحمتِ عامِ تو سعیِ من مشکور

قطعہ بند

بحکمِ خالقِ کون و مکاں چو اسرافیل ‌ ‌ ‌ بروزِ حشر بباید پئے دمیدنِ صور
ہمیں ز بندۂ محبوب عرضِ خدمتِ تست
کہ او بذیلِ غلامانِ تو شود محشور

قصیدۂ نعت

دلم ربودہ بتے شوخِ نامسلمان است ‌ ‌ ‌ کہ کفرِ زلفِ سیاہش بلائے ایمان است
جبیں چو زہرہ نگہ برق و لعلِ او چو شفق ‌ ‌ ‌ چو مہر چہرہ و عارض چو ماہِ تابان است
خجل ز گیسو و رو و عذار و قامتِ او ‌ ‌ ‌ بنفشہ و گل و نسرین و سروِ بستان است

دلا مشابهتِ چشمِ شوخ و فتانش — بچشمِ حور زعینِ قصورِ انسان است
شرارهٔ ایست جهنم ز آتشِ آهم — ز اشکِ دیدهٔ من قطرهٔ آبِ طوفان است
خطا بود کنم ار شوقِ سیرِ چین و ختن — که در سرم سرِ گیسوئے مشک افشان است
شدن بجونِ دل آلوده شوقِ دامن ماست — بعشق چاک شدن خواهشِ گریبان است
هوائے آتشِ عشقِ تو دارم و دائم — که خاکِ کوئے تو بهتر ز آبِ حیوان است
چو دید واعظِ خودبیں جمالِ آں محبوب — ز قولِ باطل و از فعلِ خود پشیمان است
ز قهرِ یار و ستمهائے دهر و جورِ فلک — شکایتم برِ سلطانِ جن و انسان است
شہے کہ روحِ امیں بر سرش بشہپرِ خود — مدام ہمچو غلامانِ او مگس ران است
بصورت آمده حادث بمعنی است قدیم — که برگزیدهٔ سبحان و عینِ سبحان است
کمینه بندهٔ درگاهِ پاکِ اوست قدر — قضا چو حکمِ الٰهیش زیرِ فرمان است
ز فرطِ شوقِ سرِ مدحتِ شہِ کونین — بمطلعِ دوئمی طبعِ من سخن ران است

مطلع ثانی

بظاهر ارچه وجودت ز نوعِ انسان است — ولیک باطنت از عینِ نورِ رحمان است
چو موسیٰ اند بدربارِ تو عصا بردار — غلام یوسف و جم بر درِ تو دربان است
بعهدِ عدلِ تو اے شاهِ انفس و آفاق — ز بهرِ میش بهر لحظه گرگ چوپان است
بگلشنِ بختِ غلامست اگر فتد ژاله — ز لطفِ تو اثرِ او چو ابرِ نیسان است

برائے دردِ دل خود بخدمت تو شہا — مسیح آمد محتاج بہرِ درمان است
کجاست فکرِ من و لافِ مدحِ تو ز کجا — کہ وصفِ ذاتِ تو بیرون ز حدِّ امکان است
چہ حاجت بوصفِ کسے شہنشاہا — کہ بہر ذاتِ شریفِ تو حق ثنا خوان است
بروزِ حشر بیایم بیروں ز مرقدِ خود — چناں ز کثرتِ عصیاں دلم پشیمان است
زعرضِ حال چہ حاجت کہ از عنایتِ حق — عیاں بر تو ہمہ رازہائے پنہان است

نگاہِ لطف و کرم کن بہ بندۂ محبوب
کہ بہرِ دردِ دلِ او جز ایں چہ درمان است

قصیدۂ منقبت در شان جناب
اسد اللہ الغالب علی ابن ابی طالب علیہ السلام

ہلال است ابرویت روئے تو ماہے — دو زلفت بر رخت ابرِ سیاہے
بحسرت جانِ من جاں بر لب آمد — کنوں از لطف کن بر من نگاہے
دو چشمت عینِ فتنہ بہرِ مردم — دو زلفت بہرِ دلہا دامِ راہے
جہاں یکسر شود سوزندہ آتش — کشم از سینۂ سوزاں گر آہے
دلم دارد ز غم بارے چو کوہے — تنم در عشقت ایجاں شد چو کاہے
فلک جورے مکن بر جانِ محبوب — کہ دارد او بسر ظلّے ز شاہے

قطعہ بند

وصیِ احمدِ مختار حیدر — کہ دارِ دہر کز و در دل پناہ ہے
نہ در دنیا غمے دارد ز دوراں — نہ از خوفِ قیامت اشتباہ ہے
بصحرائے شجاعت شرزہ شیرے — باقلیمِ ولایت بادشاہ ہے
نہد پا ہر کجا آں شاہ جبریل — کند پرہائے خود را فرشِ راہ ہے
فریدوں را لقب او چہ شوکت — بہ پیشِ رتبہ اش جم را چہ جاہ ہے
کند شاہِ شہاں از یک نگاہش — بیاید ہر کہ با حالِ تباہ ہے
غلامِ قنبرش سلطانِ عالم — گدائے درگہش بہتر ز شاہ ہے
ز خشمِ او بود قہرِ الٰہی — ز رحمِ او دو عالم را پناہ ہے
کمینہ ذرۂ کویش مہ و مہر — دو عالم پیشِ او کمتر ز کاہ ہے
بسر دارد ز نورِ حق قبائے — بسر از رحمتِ ایزد کلاہ ہے
قسیمِ جنت و ساقیِ کوثر — بریں قولِ پیمبر بیں گواہ ہے
محبّش را منور چہرہ در حشر — عدویش در دو عالم روسیاہ ہے
بوصفش لافتیٰ جبریل گوید — لقب فرمودش نبی شیرِ الٰہ ہے
ز لطفش دینِ احمد گشت قائم — ز قہرش کفر را حالِ تباہ ہے
کجا فکرِ من و لافِ ثنایت — رود کے طفل یکشب راہِ ماہ ہے

بسر بار گنہ دارم چو کوہے — سبک کن از عنایت ہمچو کاہے
ز افراط گنہ شاہا چہ گویم — کہ قرطاس عمل دارم سیاہے
بجز خشیت تو اے سلطان کونین — نمیدارم بجان و دل پناہے

ہمیں خواہد ز تو محبوب مسکیں
کہ از چشم ترحم کن نگاہے

غزلیات

ردیف الالف

غزل

اے گل رخ مہ لقائے رعنا — عاشق کش دلربائے زیبا
خرم دم بلبلت است اے پیرو — از لطف نظر بمن بفرما
لعلت ہمہ خون عاشقاں خورد — زلفت شدہ دام بہر دلہا
دیدم چو دو ابروئے کمانت — از دل شدہ ام فدا و شیدا
چشمان تو ساحر زمانہ — تیر نگہ تو کشت مارا

قطعہ بند

بگذشت بعہد خویش مجنوں — الحال رسید نوبت ما

مفتون شدہ او بروئے لیلیٰ — آوارہ بکوہ و دشت و صحرا
مجنون و فدا بخود شدم من — خود گشتہ زبہرِ خویش لیلیٰ
در کون و مکانست جلوۂ او — عکسِ رخِ او بجملہ پیدا
حُسنش شدہ جلوہ گر بکونین — دیدیم فروغِ او بہر جا

محبوب خموش باش ازیں قال
تا حال نباشدت ہویدا

غزل

چہ میخواہی زبہرِ کشتنم تیر و سنانے را — کہ شمشیرِ نگہ کافیست قتلِ ہمچنانے را
شود در شکِ ختن آنجا بہر جائیکہ ایجاناں — کشائی چینِ موئے گیسوئے عنبر فشانے را
دو چشمت فتنۂ مردم دو زلفت دامِ انسان است — نقاب از رخ چو برداری کنی مفتوں جہانے را
خدا را جانِ من بگذر ز طرزِ مردم آزاری — کہ اکنوں تابِ جورت نیست جانے ناتوانے را
نداری اعتماد ار بر تپ و سوزِ دلم بنگر — کہ ہر دم دارم از عشقت بلب آہ و فغانے را
بود ایمن ز دورِ چرخِ پُر جور و جفا آں کو — بہر دارد بہر دم مہ لقائے مہربانے را

دعا میکند محبوب پیشِ حق زشوقِ دل
الٰہی روزیم کُن آں لبِ شکّر فشانے را

غزل

در سینہ داغِ لالہ لباں کردہ ایم ما — دل وقفِ مہرِ ماہ رُخاں کردہ ایم ما

از سوزِ آتشِ غمِ ہجرِ ستمگرے — دل سوختیم و سینہ تپاں کردہ ایم ما
در دردِ عشق روئے تواے رونقِ بہار — بر خود بہارِ عمر خزاں کردہ ایم ما
اکنوں گذار طرزِ جفا را کہ جاں ہنوز — فرمودۂ ہر آنچہ ہماں کردہ ایم ما
برباد دادہ ایم دل و دین و ہوش را — جاں را فدائے جانِ جہاں کردہ ایم ما

تضمین

خواہیم بادۂ کہن و یارِ نوجواں — بیعت بدستِ پیرِ مغاں کردہ ایم ما
طوفانِ نوح قطرۂ آبست پیشِ ما — دریائے اشک راچو رواں کردہ ایم ما

محبوب باکِ حشر نداریم چوں امید
بر لطفِ شاہِ ہر دو جہاں کردہ ایم ما

غزل

سوختی دل ز بے وفائیہا — ایں بود رسمِ آشنائیہا
با صنم یک دمے بموسمِ گل — بہ ز صد سالہ پارسائیہا
نیست باکم ز آتشِ دوزخ — دیدہ ام آتشِ جدائیہا
باز جوشِ جنوں بسر دارم — مژدہ بادا برہنہ پائیہا
بہرِ ہر دردِ داروئے باشد — آہ مُردم ز لادوائیہا

اے گدائے کوچۂ محبوب
فخر داری بہ پادشائیہا

غزل

شیوۂ کفر ز سودائے بتانست مرا — دمبدم خونِ دل از دیدہ روانست مرا
خار در سینہ و پژمردگی و تنگدلی — از غمِ عشقِ بتِ غنچہ دہانست مرا
داغِ دل کاہشِ جاں دیدہ پُر از خوں ہر دم — از پئے یادِ لبِ لالہ رُخانست مرا
حاجتم نیست پئے روضۂ رضواں اے دل — کوئے دلدار بہ از باغِ جنانست مرا
آہِ سرد و رُخِ زرد و دلِ پُر درد مدام — در میانِ صفِ عشاق نشانست مرا
زاہدا ذکرِ تو تسبیحِ ریائیست مگر — ہر زماں نامِ صنم وردِ زبانست مرا

باکِ محشر نبود ہیچ مرا اے محبوب
تکیہ بر لطفِ شہِ ہر دو جہانست مرا

غزل

اے بادِ صبا ببر بدلبر خبرِ ما — کز آتشِ عشقش شدہ اخگر جگرِ ما
اے باغِ جناں یافتہ از کوئے تو رونق — اے خاکِ رہت باعثِ نورِ نظرِ ما
مہرِ رُخِ چوں مہرِ تو ہر روز بجانم — سودائے سرِ زلفِ تو ہر شب بسرِ ما

باروئے تو رخشندہ تر از روز شبِ من
بے گیسوئے تو تار تر از شب سحرِ ما

زیں راہ قدم رنجہ نمائی اگر ایجاں
رشکِ چمنِ خلد شود رہگذرِ ما

آبِ دمِ شمشیرِ تو از آبِ بقا بہ
خاکِ کفِ پائے تو بود تاجِ سرِ ما

محبوب مکن ذکرِ غمِ ہجرِ ستمگر
آں کیست کہ گوید بہ جاناں خبرِ ما

غزل

صبا از عارضش ناگہ چو بردارد نقابش را
بہ بینی عالمے مفتونِ حسنِ بے حجابش را

بود مہ کمتر از شمعِ سحر با حسنِ وے او
بود خورشید ہمچوں ذرہ رنگِ آفتابش را

بود تا حشر خواب آلودہ چشمش از خیالِ او
بہ بیند گر کسے در خواب چشمِ نیم خوابش را

من اے یاراں دمِ خونیں کفن پیشِ حق از مرقد
بیاد آرم بروزِ حشر گر رنگِ شرابش را

چناں دارد دلم عشقش کہ گردد شعلۂ دوزخ
بیاد آرد اگر فردوس سوزِ اضطرابش را

شدہ محبوب زار و خوار از عصیاں شہِ کونین
بکن رحم و ز چشمِ لطف بیں حالِ خرابش را

غزل

دلم شد خارخار از دردِ عشقِ گلعذارِ ما
شدم من بر کنار از جاں نیامد در کنارِ ما

ز آہِ آتش افشانم بسوزد آسماں یکسر
بود سیلابِ صد دریا ز چشمِ اشکبارِ ما

بیک دیدن ہمہ مردم فدائے چشم فتانت
ربودہ غمزہ ات ایجاں زجاں صبر و قرار ما

چرا داری تمنائے بسیر بوستاں جاناں
بہ بیں از داغہائے سینۂ ما لالہ زار ما

چو مردم در غم سیمیں تنے سنگیں دلے زآنرو
بباید سنگ مرمر از پئے لوح مزار ما

بچشم بلبلاں باشند گلہا خار صحرائی
نماید جلوۂ در گلستاں گر گلعذار ما

غبارے از رہ کوئے نگارے لالہ رخسارے
بود کحل الجواہر بہر چشم انتظار ما

چو جاں دادم بیاد لعل رنگین تو ایجاناں
پس از مردن برنگ خوں بود خاک مزار ما

بامید وصالت جان و دل کردم فدا محبوب
کنوں رحمے بفرما جان من برحال زار ما

غزل

اے رشک زروئے تو گل یاسمنے را
خارے بدل از غیرت کویت چمنے را

بے شوق گلم ماند و نہ پروائے گلستاں
دیدم چو رخ لالہ لب گلبدنے را

چوں گیسوئے مشکینست بدست تو خطا ہست
داری بسرت گر سر مشک ختنے را

ہر جا کہ قدم رنجہ کنی گلبدن ما
رشک چمن خلد کنی انجمنے را

گر برقع بر اندازی ازاں روئے چو آتش
آتش زنی ایجاں دل ہر مرد و زنے را

در کعبہ و بتخانہ بشد جلوۂ حسنت
سودات سر شیخ و دل برہمنے را

ابرو چو کمان ہست و مژہ تیر و نگہ تیغ
کے یار بکوئے تو بود ہیچو منے را

تضمین

درمحفلِ محبوب مردِ عاشقِ بیدل | افسردہ دل افسردہ کند انجمنے را

غزل

کند چشمِ تو ایجاناں خجل چشمِ غزالی را | بیا موزو ز زلفت سنبل ایں آشفتہ حالی را
ز رشکِ رنگِ لعلت غرقِ خوں شد لعلِ رمّانی | کند بے آب دندانِ تو الماس و لآلی را
بیک دیدن شدہ مفتوں بچشمت آہوئے صحرا | نگاہت میکند شیرِ نیستاں شیرِ قالی را
کلامِ لعلِ جاں بخشت کند صد مردہ را زندہ | دمت دردم کند گویا تصاویرِ خیالی را
بود بے نور آں چشمے کہ از گریہ بود عارش | بسوزاند خدا جان و دلے از درد خالی را
بتعریفِ میانت در دلم مضموں نمے آید | کنم صد سال گر صرفِ سرِ نازک خیالی را

ادا و غمزہ و عشوہ جفا و نازِ اے محبوب
ز بہرِ قتلم ایں سامانست شوخِ لاابالی را

غزل

بزن آہستہ تر تیغم بوقتِ سر بریدنہا | ذبیحِ عشقم و دارم بدل شوقِ طپیدنہا
خیالش گر بخواب آید نباید در برم ہرگز | نمیدانم کہ آموزیدش ایں طرزِ رمیدنہا

نہ بندم چشم خود در گور بعد از مرگ اے یاراں
ہنوز از عشق رویش ماندہ ام مشتاق دیدنہا

جہاں یکسر معطر گردد از نشر شمیم او
صبا گر در رہِ کویش کند یکدم وزیدنہا

ہزاراں رشکِ ابروے صنم از قامتم دارد
چناں تیر قدِ من چوں کماں شد از خمیدنہا

دلم صرفِ محبت گشت و کارش سوختن ہر دم
جگر شد وقفِ خوں گردید از دیدہ چکیدنہا

کند گر صد جفا جاناں تحمل بایدش کردن
ز دستش زہر اگر باشد ہمے باید چشیدنہا

نہ میلِ کعبہ و نے آرزوئے بتکدہ دارم
بکوے دلبرے محبوب میخواہم رسیدنہا

غزل

تابِ روئے تو سوخت ہستیِ ما
دورِ چشمت فزود مستیِ ما

زاہد و سبحۂ ریا در دست
ما و زنارِ بت پرستیِ ما

واعظ و شوقِ کوثر و تسنیم
ما و جامِ مے ست مستیِ ما

منزلِ عشق چوں نشیمنِ ما است
برتر از اوجِ عرش پستیِ ما

قطعہ بند

زاہدا از غرورِ خود ہر دم
طعنہ ہاے زنی بسستیِ ما

چشم حق بیں گرت بود بینی
حق پرستی است بت پرستیِ ما

من و دلدار یک تنیم ولیک
گشت حایل حجابِ ہستیِ ما

بست زنّار و سبحه را افگند
دید زاہد چو بُت پرستیِ ما

فخر دارد بہ شاہیِ جم وکے
گوشۂ بیسرو تنگدستیِ ما

خاکساریم بردرِ محبوب
رشک دارد زمیں بہ پستیِ ما

غزل

حریقِ عشق داند لذّتِ سوزِ محبّت را
چہ داند بوالہوس ذوقِ طپیدن ہائے الفت را

مطلع ثانی

چو ہستم مشتریِ مہرِ حسنِ ماہ طلعت را
قصورم ہست اگر بینم جمالِ حورِ جنّت را

زبانم صد ہزاراں شعلۂ آتش برافشاند
بگویم شمۂ گر حالِ سوزِ دردِ فرقت را

دو چشمِ نیم خوابش فتنہ را بیدار میسازد
نگاہِ تیزِ او پیدا کند صد گونہ آفت را

شدہ دلہائے عالم خوں بیادِ لعلِ میگونش
خرامِ قامتِ او میکند برپا قیامت را

گدائے کوئے عشقم تاجِ سلطانی نمیخواہم
کہ دانم بہ ز توقیرِ شہی در عشق ذلّت را

قطعہ بند

من از روئے بتاں نورِ خدا ہر لحظہ می بینم
چرا اے ناصحِ ناداں کنی پند و نصیحت را

بصورت جلوهٔ معنی عیان گردد بچشم من — مجاز آئینه باشد دیدن روی حقیقت را

نه از جنت تمنا دارم و نی بیم از دوزخ — که یکسان دانم اندر عشق جانان رنج و راحت را

ببزم میکشان یک جرعهٔ می گر خورد واعظ — نماید رهن جام باده دستار فضیلت را

چنان در عشق مستغنی شدم محجوب از دنیا
که بهتر دانم از گنج شهی گنج قناعت را

غزل

نه مسکنم حرم است و نه دیر جاست مرا — زیارت در دلدار مدعاست مرا

خطا بود کنم ار یاد مشک چین و ختن — سکر بسر چو از آن زلف مشکساست مرا

کرشمه خنجر و مژگان سنان کمان ابرو — نگاه تیز صنم ناوک بلاست مرا

بعشق کشته شدم نیست حاجت اکسیر — غبار راه در دوست کیمیاست مرا

عبث مسیح ز بهر علاجم آمده است — که درد عشق صنم از ازل دواست مرا

شدم ز عقل و دل و دین خویش بیگانه — از آن دمی که غم عشق آشناست مرا

بود سیاه پس از مرگ خاک مرقد من — بسر چنان سر آن چشم سرمه‌ساست مرا

بعشق نیست روا شکوهٔ جفا محجوب
که ظلم و جور صنم بهتر از وفاست مرا

غزل در نعت

وجودش شد اگرچه در مجاز از جسم و جان پیدا — ولیکن در حقیقت نور حق شد در جهان پیدا

چو ذاتِ پاکِ او از نسلِ آدم در ظہور آمد — ازاں شد فخرِ انساں بر ہمہ کرّوبیاں پیدا

ملایک آمدند از بہرِ پابوست چناں شاہا — کہ از پرہائے شاں زیرِ فلک شد سائیاں پیدا

شہا پیش از ظہورِ تو جہاں چوں جسم بیجاں بود — ز ذاتِ تو بجسمِ انس و جاں گردید جاں پیدا

صبا بوئے ز سویت بر دو ناماں مشکِ چیں گردید — ز عکسِ تابِ رویت گشت مہرِ خاوراں پیدا

شہنشاہا چو حکمِ عدل سازی در جہاں مشہور — شود کنجشک را در پنجۂ بازِ آشیاں پیدا

ز حشمت میشود دریا بیکدم آتشِ سوزاں — بخارستاں شود از آبِ لطفت زعفراں پیدا

ندارد ہیچ غمِ محجوب در دنیا و دیں ہرگز
کہ از فضلِ خدا شد شافعِ ہر دو جہاں پیدا

غزل

دل خار خار شد ز غمِ گلعذارِ ما — کردم ز جاں کنارہ و رفت از کنارِ ما

چوں مردہ ایم در سرِ گیسوئے مشکبو — زانرو بخاکِ بیشۂ چیں شد مزارِ ما

دوزخ شرارۂ شد و طوفاں چہ قطرۂ — با سوزِ آہ و چشمِ ترِ اشکبارِ ما

زیباست ناز و خشم و ادا و جفائے او — با عجز و سوز و بندگی و انکسارِ ما

جاں دادہ ام بیادِ لب و قامتِ نگار — رویند سرو و لالہ ز خاکِ مزارِ ما

کارم بیادِ زلفِ سیاہِ تو در فراق — اختر شماری است بشبہائے تارِ ما

محجوب در فراقِ بتِ سنگدل مدام

دردِ دل ہست مونس و غم غمگسارِ ما

غزل

قطعہ بند

نے ہوائے کوثر و خلدِ بریں داریم ما
نے تمنّائے لقائے حورِ عیں داریم ما

جامِ بادہ کوثر ست و کوئے جاناں ہست خلد
حورِ جنّت دلربائے نازنیں داریم ما

از خطائے ماست داریم ار سرِ مشکِ ختن
چوں بسر سودائے زلفِ عنبریں داریم ما

بر مزارِ ما گلِ نرگس بباید کاشتن
زانکہ در دل عشقِ چشمِ نرگسیں داریم ما

شد سعادت را عطارد مشتری از بختِ ما
زانکہ مہرِ مہ رُخِ زہرہ جبیں داریم ما

قطعہ بند

کفر و ایماں راست رونق از وجودِ ما بدہر
سوئے کعبہ رو و قشقہ بر جبیں داریم ما

قولِ شیخ و برہمن یکساں بود عشّاق را
سبحہ در دست و بت در آستیں داریم ما

در ہوائے آتشِ عشق و دو زلفت بعدِ مرگ
آرزوئے دفنِ خود در خاکِ چیں داریم ما

در فراقِ زلف و رخسارِ صنم ہر روز و شب
دردِ ہمدردِ دل و غم ہمنشیں داریم ما

ہیچ باک از روزِ رستاخیز اے محبوب نیست
چوں پناہِ لطفِ شاہِ مرسلیں داریم ما

غزل

سرت گردم زدی چیں بر جبیں رنجیدۂ گویا
ز ما بیگانہ با خصم آشنا گردیدۂ گویا

قطعہ بند

نگاہت آفتِ جانست و چشمت فتنۂ انساں
سیہ زلفت سیہ مارے بہ بستر پیچیدۂ گویا

ز بالایت بلا خیزد قیامت از قیامت شد
بآغوشِ بلاہا جانِ من بالیدۂ گویا

خیالت در دل و عشقت بجاں حسنت بچشمِ من
گہے در دل گہے در جاں گہے در دیدۂ گویا

بہر روئے کہ مے بینم جمالت جلوہ بنماید
بہر سوئے نظر سازم تو پیشِ دیدۂ گویا

بمعنی در دلِ محبوب ہر دم جلوہ بنمائی
بصورت از نگاہِ چشمِ او پوشیدۂ گویا

غزل

کشاید گر گہے آں لعبتِ چیں چینِ گیسو را
شود از رشکِ مویش نافہ خوں در نافِ آہو را

نگہ تیر و سناں مژگاں و چشمش قاتلِ مردم
شود بسمل دلِ انساں چو بیند تیغِ ابرو را

بود در باغ حیراں نرگس از نظارۂ چشمش
شود سنبل پریشاں چوں بہ بیند چینِ گیسو را

بروید یاسمیں و نسترن از خاکِ گورِ من
کہ کردم یاد وقتِ مردن آں سوے سمنبو را

اشکِ یکساں کند ناہید و کیواں از برائے او | بجاں ہر کس کہ باشد مشتری مہر مہ رو را

گل افشانی ازاں کردند بر خاکِ مزارِ من
کہ وقتِ نزع یاد آوردم آں محبوب گلرو را

غزل

دل بدستِ دلربائے پُر جفا داریم ما | جاں گرفتارِ غم و رنج و بلا داریم ما

مطلعِ ثانی قطعہ بند

نے ہوائے کوثر و نے خلد را داریم ما | نے لقائے حورِ عیں را التجا داریم ما
جامِ بادہ کوثر ست و کوئے جانان ہست خلد | حورِ جنت دلبرِ رنگیں ادا داریم ما
در ہوائے آتشِ عشقِ دو زلفش بعدِ مرگ | آرزوئے دفن در خاکِ خطا داریم ما
خاکِ گورِ ما نبردی زیرِ پائے آں صنم | ایں شکایت بر توائے بادِ صبا داریم ما
سنگِ موسے از پئے لوحِ مزارِ ما سزد | زانکہ در دل عشقِ چشمِ سرمہ سا داریم ما
مسجد و میخانہ بنماید بچشمِ ما یکے | یک نظر بر حالِ رند و پارسا داریم ما
گر ہوس از مشکِ چیں دارم بود عینِ خطا | چوں بسر سودائے زلفِ مشکسا داریم ما

ہیچ باک از روزِ محشر نیست اے محبوب چوں
تکیہ بر الطافِ شاہِ انبیا داریم ما

غزل

باد صبا ببر برِ دلبر پیامِ ما — کاندر غمت بباد شده ننگ و نامِ ما
لختِ دل است نُقل بیا و لبت مدام — خونِ جگر بجائے مَے آمد بجامِ ما
سودائے مشکِ چین و ختن گر کنم خطاست — چون بوئے گیسوئے تو رسد در مشامِ ما
مرغِ دلم اسیر نباشد چسان که هست — خالِ تو دانه زلفِ سیاهِ تو دامِ ما
نے شوقِ کعبه و نه تمنّائے خُلد هست — زآندم که شد بکوئے تو ایجان مقامِ ما
در هجرِ تو همیشه گذرد با هزار غم — در یادِ رو و موئے تو هر صبح و شامِ ما
عمّامه رهنِ باده کند واعظ ار شود — واقف ز لطف لذّتِ شربِ مدامِ ما

محجوب از چه غرّه بدنیائے دوں شویم
مثلِ حباب هست بدوران قیامِ ما

غزل

شد از روزِ ازل خونِ جگر ایجان شرابِ ما — پئے نُقل آمده از لخت هائے دل کبابِ ما
نمیدارم تمنّائے سماعِ نغمۂ مطرب — که هست این نالہائے ما نی و چنگ و ربابِ ما
جبین زهره نگه برق و شفق لعل و هلال ابرو — عذارت ماهتاب و چهرۂ تو آفتابِ ما
خطایم هست اگر دارم سرِ مشکِ ختن در سر — که بوئے چینِ زلفِ تست ایجان مشکنابِ ما

بسوزد نہ فلک از سوزِ آہِ آتشینِ ما | نماید عالمے را آب این چشمِ پر آبِ ما
بود مہ کمتر از شمعِ سحر با حسنِ روئے او | بود خورشید ہمچوں ذرہ پیشِ آفتابِ ما

زشورِ حشر باکم نیست اے محبوب در خاطر
شبِ ہجرِ صنم لیکن بود روزِ حسابِ ما

غزل

زتابِ عارضت ایجاں مہِ انور شود پیدا | زنورِ چہرۂ تو بدرِ اکبر شود پیدا

مطلعِ ثانی

زدندانِ تو ایجانانِ من گوہر شود پیدا | زرنگِ لعلِ لبہائے تو لعلِ تر شود پیدا
چو مُردم در سرِ بوئے دو زلفِ عنبرینِ تو | پس از مردن زخاکِ گورِ من عنبر شود پیدا
نمایم عالمے را آب در یکدم اگر خواہم | کہ صد طوفانِ نوح از اشکِ چشمِ تر شود پیدا
نویسم شمۂ گر سوزِ دل کاغذ ہمہ سوزد | کہ از ہر حرفِ کلکم شعلہ و اخگر شود پیدا

چناں در جانِ من کردہ است جا عشقِ لبِ محبوب
کہ از خاکِ مزارم لالۂ احمر شود پیدا

غزل

کجا ہست عارضِ جانان و ماہتاب کجا | فروغِ ذرہ کجا نورِ آفتاب کجا

خطا ہست نسبت بموئے صنم بنافۂ چیں
شمیمِ زلف کجا بوئے مشکناب کجا

بہ پیشِ رنگِ رخش چیست نسبتِ گلِ تر
کجا ہست نرگس و آں چشمِ نیمخواب کجا

چہ رونق ست برنگِ لبش ترا اے لعل
گہر ترا چو رخِ یار آب و تاب کجا

چو رفت وقتِ جوانی چہ شوقِ شاہد و مے
زمانِ شیب کجا عالمِ شباب کجا

بسیلِ اشکِ روانم چہ نسبتِ دریا
کہ موجِ بحر کجا دیدۂ پر آب کجا

مرو بمجلسِ واعظ ز بزمِ مے محبوب
کہ بزمِ وعظ کجا محفلِ شراب کجا

غزل

بہ پیشِ روئے پرنورت چہ رونق مہرِ رخشاں را
بہ تابِ عارضِ خوبت چہ نسبت ماہِ تاباں را

خجالت از درِ دندانِ تو الماس و گوہر را
ندامت از لبِ رنگینِ تو یاقوت و مرجاں را

قصورم ہست جویم حور چوں بینم رخت جاناں
چو در کویت مکاں کردم نخواہم باغِ رضواں را

جہنم شعلۂ گردید چوں آہم فشاند آتش
بہ اشکِ چشمِ گریانم چہ نسبت آبِ طوفاں را

بروید سنبل از خاکِ مزارم بعدِ مرگِ من
کہ وقتِ نزع کردم یاد آں گیسوئے پیچاں را

نمایم عالمے را آب از یک اشکِ چشمِ خود
زنم آتش فلک را گر کشم یک آہِ سوزاں را

ندارم باکِ غوغائے قیامت ہیچ اے محبوب
معین خود چو سید انم جنابِ شاہِ جیلاں را

ردیف الباء

غزل

چون لبِ لعلِ تو ایجاں آشنا شد با شراب
شد ز عکسِ او برنگِ لالۂ احمر اشراب

تا ابد سرمست مانیم از خمارِ او مدام
لعلِ میگونِ تو گر ریزد بکامِ ما شراب

بے جمالِ روئے تو یک جرعۂ ام باشد حرام
موسئے ار ریزد بجامم از یدِ بیضا شراب

کے بود تابنده همچوں عارضِ تو آفتاب
کے بود رخشنده چوں لعلِ لبِ حمرا شراب

داغِ دل دارد ز رشکِ تابِ رویت ماهتاب
آب شد از مستیِ آں نرگسِ شهلا شراب

بے نگاهِ مستِ تو پیدا کند تاثیرِ زهر
گر مسیح از دستِ خود ریزد بکامِ ما شراب

گر شبے مهماں شوی در کلبۂ احزانِ ما
نُقلِ لختِ دل کنیم و اشکِ خونیں را شراب

آنچناں مستم که در محشر بجائے جوئے شیر
میرسد از بهرِ من در جنت المأوی شراب

از مئے عشقش چو اے محبوب مخمورم مدام
کے کند مسرور طبعِ پُر خمارم را شراب

غزل

بهار آمد و دارم بسر هوائے شراب
بمیفروش دهم نقدِ جاں بهائے شراب

منم که نقل کنم لختِ دل مثالِ کباب
منم که خونِ جگر میخورم بجائے شراب

کنون چه توبه کنم واعظا که روز ازل
شراب بهر من آمد من از برائے شراب

پس از وفات ز خاکم نهالِ تاک دمد
مخمر است بجانم چنان هوائے شراب

ز بهرِ شوقِ دلِ من دهند در جنت
بجائے کوثر و تسنیم جرعه‌هائے شراب

نصیحتم کنی اے واعظا ز حوری جامے
کتابِ وعظ تو بفروشی از برائے شراب

بجائے آب بمے غسلِ نعشِ من کردند
ببیں که تا بکجا شد بمن وفائے شراب

ز چشمِ مستِ تو ایجان مدام مخمورم
چه حاجت است که دارم بسر هوائے شراب

شود ز کیفیتِ باده زاهد ار آگاه
برد مدام برِ ساقی التجائے شراب

رسید موسمِ گل ساقیا ادا سازیم
هر آنچه پیش ازیں شد ز ما قضائے شراب

ز شاخِ تاک قلم سر نمایم اے محبوب
که تا رقم بکنم شمهٔ ثنائے شراب

ردیف التاء

غزل

ضیا ز چهرهٔ پُر نورت آفتاب گرفت
ز عکسِ عارضِ تو جلوه ماهتاب گرفت

ز قامتت بچمن سرو راستی آموخت
بنفشه از خمِ زلفِ تو پیچ و تاب گرفت

به سینه داغ شده لاله از رخِ خوبت
ز رشکِ لعلِ لبت رنگ خون شراب گرفت

کرشمه‌ات به پری ناز و دلبری فرمود
شمیمے از سرِ زلفِ تو مشکناب گرفت

فگند گیسوئے مشکیں چو بر رخ آں دلبر
جہاں بگفت کہ خورشید را سحاب گرفت

لبم چو کرد سوالِ وصال از آں جاناں
ز غنچۂ دہنش بوسۂ جواب گرفت

نشاطِ تازہ و عمرِ دوبارہ شد حاصل
ز دستِ من چو صنم ساغرِ شراب گرفت

نماند باک باو از حسابِ روزِ حساب
ہر آنکہ گوشۂ دامانِ بوتراب گرفت

وصیِ احمدِ مختار حیدرِ کرّار
کہ از رسولِ خدا شیرِ حق خطاب گرفت

بوصفِ او نتواند کسے سخن گفتن
کہ جبرئیل بدستِ خودش رکاب گرفت

کند ز لطف و عنایت نگاہ بر محبوب
کہ حلقۂ درِ ایوانِ آنجناب گرفت

غزل

از فرق تا بپائے تو اے یار نازک است
رویت چو گل میانِ تو چون تار نازک است

کردم خیالِ بوسہ خراشیدہ شد لبش
لعلِ لبِ نگار چہ مقدار نازک است

از تابِ ماہ چہرۂ او پر عرق شود
زاں دور چشمِ بد چہ رخِ یار نازک است

ذکرِ شبِ فراق مگوئید پیشِ من
تابش نمی کشد دلِ بیمار نازک است

محبوب بر رخش نظرے افگنم چساں
بارِ نظر گراں رخِ دلدار نازک است

غزل

مرا چناں غمِ عشقِ تو در دل افتادست
کہ بے لقائے تو ام زیست مشکل افتادست

بکوئے تو چو نظر میکنیم همی بینم — که صد هزار چو من کشته در گل افتادست

چنان تب غم عشق تو آتشم زده است — که شعله اش بسر و سینه و دل افتادست

بگفت دل بخرد عشق یار آسان است — خرد بگفت خیال تو باطل افتادست

چگونه چاره نمایم کجا روم چکنم — که دل بدست جفا کار قاتل افتادست

دلم خزینهٔ سر حق است اے محبوب
هزار حیف در اینجا چه غافل افتادست

غزل

خورشید جلوه گیر ز برق نگاه کیست — دور فلک ز گردش چشم سیاه کیست

سرگشته گشت دشت و بیابان گناه من — دانسته رخ بمن ننمودن گناه کیست

برمن جفا نکرد اگر شاه ملک عشق — درد و فغان و ناله و غمها سپاه کیست

بر سوز سینه ام اگرت نیست اعتبار — این برق شعله زن ز تپ دود آه کیست

در کوئے تو بخاک فتادن گناه من — دانسته در بمن نگشودن گناه کیست

جز من که داد جان و دل و عقل و دین بباد — صحرا و دشت و خار و خس آرامگاه کیست

آنها که جبرئیل کند طوطیائے چشم — آں خاک پائے پاک که و گرد راه کیست

آنجا که قدسیان ز ادب بوسه ها زنند — آں درگه کدام کس و بارگاه کیست

شاہے که هست روز جزا شافع امم — بارتبه اش به پیش خدا عز و جاه کیست

رحمے کند بعاصی محبوب بهر حق

کایں بندہ جز جنابِ وے اندر پناہ کیست

غزل

زاشکِ خونی ما بپیش ما شرابے ہست
زنالہ ام دف وچنگ و نے و ربابے ہست

گل است وشاہد وشمع وکباب ونغمۂ نے
بیار ساقیِ ما جام اگر شرابے ہست

خوش است موسمِ گل در برم بیا دلبر
کہ بے تو در رگِ جاں درد و اضطرابے ہست

خیالِ زلفِ تو آمد بخواب شب بہ دلم
ازاں وے دلِ زارم بہ پیچ و تابے ہست

شمیمِ زلفِ تو چوں در مشامِ مردم شد
سر ہمہ ہمیں شد کہ مشکنابے ہست

لبِ تو ہمچو شفق عارضِ تو غیرتِ ماہ
دو ابروے تو ہلال و رخ آفتابے ہست

بیا بمیکدہ محبوب وے دلبر ہوش
کہ نیست محتسب اینجا کز او حجابے ہست

غزل

زحالِ عشق چہ گویم کہ ہر بلا اینجا است
بغمزہ کشتن و بیرحمی و جفا اینجا است

زراہِ میکدہ منع ام مکن تو اے واعظ
کہ دردِ ایں دلِ بیمار را دوا اینجا است

بہ مشابہتِ روئے او رواست مگر
بمشک نسبتِ زلفش کنی خطا اینجا است

نگاہ خنجر و ابرو کمان و مژگاں تیر
پے شہادتِ عشاق کربلا اینجا است

چگونہ جاں ببرم چوں زبہرِ کشتنِ من — کرشمہ ونگہ وغمزہ وادا اینجا است

بسوئے صومعہ چوں میروم دلم از شوق — بکوئے میکدہ ام میکشد کہ جا اینجا است

حدیثِ زہد وریا را چہ میکنی زاہد — سخن ز شاہد و مے گو کہ مدعا اینجا است

مرا ز آتشِ دوزخ حذر دہی ناصح — ز سوزِ سینۂ ما غافلی خطا اینجا است

فنائے خویش بعشقِ صنم بکن محبوب — کہ دردمندِ غمِ عشق را شفا اینجا است

غزل

اے غمت دلِ مارا بہ ز شادمانیہا است — جاں بغمزۂ ات دادن عینِ زندگانیہا است

صد جفا بجانم کرد شکوہ بر زبانم نیست — زانکہ دلربایاں را رسمِ دلستانیہا است

گہ بہ بتکدہ آیم گہ روم سوئے کعبہ — واعظا مکن پندم عالمِ جوانیہا است

سوختن دل وجاں را کشتۂ غمت گشتن — عاشقِ ترا ایجاں ایں ہمہ نشانیہا است

مے کشیدہ با مردم تند خو شدی با من — اے سرم فدائے تو اینچہ سرگرانیہا است

گر ہمی بگویم پا فرشِ رہ کنم سر را — جان و دل و فدا سازم وقتِ جانفشانیہا است

کشتہ از نگہ مارا بر جنازہ مے آئی — یارِ مہ لقائے من اینچہ مہربانیہا است

ترکِ چشمِ فتانت کشت جان مردم را — جانِ من نشد از تن عینِ ناتوانیہا است

شکوۂ جفائے دوست از زباں مکن محبوب

زانکہ مُردن از دستش بہ ز زندگانیہاست

غزل

از پہلوئے من شب چو مہِ مہر لقا رفت
غم بر سرِ ما آمد و دل از بر ما رفت

با مشکِ ختن نسبتِ زلفِ تو نمودم
آشفتہ شدم فکرِ من اینجا بخطا رفت

از حالِ دلِ زارِ من اے دوست چہ دانی
کز عشقِ تو بروے چہ ستم شد چہ جفا رفت

در عشق چناں بیخود و محوم کہ خبر نیست
جانم کہ ربود است و دلِ من بکجا رفت

ایں منزلِ عشق است ازیں ہر کہ گذشت است
با راحتِ دل آمد و با رنج و بلا رفت

محبوب بود جنّتِ جاوید کسے را
با دردِ دلِ آنکس کہ ازیں دارِ فنا رفت

غزل

سراسیمہ شدم جاناں ز سودائے دو گیسویت
ہلالی شد تنِ زارِ من از یادِ دو ابرویت

قصورم ہست اگر دارم ہوائے حور در خاطر
کہ جان و دل نمودم وقفِ مہرِ حسنِ مہ رویت

بدوراں من نمیدارم جز ایں در دل تمنّائے
سرم گردد اگر اے جانِ من گردِ رہِ کویت

ہوائے کعبہ و مسجد نمیدارم بدل ایجاں
کہ از روزِ ازل محرابِ من شد طاقِ ابرویت

جہاں یکسر شود جانانِ من رشکِ خطا و چیں
شمیمے گر برد بادِ صبا از چینِ گیسویت

نمیدارم بدل شوقِ تماشائے گل ونسریں | کہ دارم دل اسیرِ دامِ موئے یاسمیں بویت

دلِ محجوب خوں گردید از یادِ لبِ لعلت
ربودہ دانش و دینش و چشمِ عینِ جادویت

غزل

اے روئے تو ہمچو آفتاب است
گیسوئے تو رشکِ مشکِ ناب است

پیشِ رخت اے پری رُخِ من
خجلت زدہ نورِ ماہتاب است

از یادِ دو زلفِ مشکسایت
جانہائے جہاں بہ پیچ و تاب است

نقلِ لبِ لعلِ بادہ خوارت
در پہلوئے من دلِ کباب است

زاں دم کہ جدا شدی ز جانم
جان و دلِ من باضطراب است

قطعہ بند

منع ام چہ کنی ز بادہ واعظ
ایں مایۂ عیشِ شیخ و شاب است

ذکرت ہمہ وقت وعظ و پند است
مارا سرِ نغمہ و رباب است

پندم مکن از شراب و شاہد
پندار کہ عالمِ شباب است

اکسیرِ بدردِ جانِ محجوب
خاکِ کفِ پائے بوتراب است

غزل

چینے زنازکاں بتِ چیں بر جبیں زدست
صد تیرِ جور بر دلِ و جانِ حزیں زدست

ہر شعلۂ کہ آہِ من از دل بروں کشید
از آسماں گذشتہ بعرشِ بریں زدست

از جلوہ ات جمالِ پری در خجالت است
صد طعنہ حسنِ روئے تو بر حورِ عین زدست

گویم چہ حالِ خود کہ بتِ کافرِ فرنگ
دل را نمود غارت و دستے بدیں زدست

خوں از دلم رواں شد و من بیخبر از ینکہ
ابرو کماں خدنگِ نگہ از کمیں زدست

انساں چرا نہ والہ شود چوں ز عینِ شوق
صد بوسہ بر دو چشمِ تو آہوئے چیں زدست

محبوب باکِ حشر ندارد بدل چو او
دستے بدامنِ شہِ دنیا و دیں زدست

غزل

ہر آنکہ دل بہ بتے سرو قامتے دادست
ز درد و رنج و غمِ ہر دو عالم آزاد است

مطلع ثانی

ز دردِ ہجرِ تو ہر دم دلم بفریاد است
بیادِ وصلِ تو ہر لحظہ خاطرم شاد است

خجل ز چشم و رخت نرگس و گل اندر باغ
لبت چو لالہ و قدِ تو رشکِ شمشاد است

ننوده ام همه بر باد جان و دانش و دین — که خانهٔ دلم از دردِ عشق آباد است
چگونه توبه کنم واعظا ز شاهد و مے — که این ز حضرتِ پیرِ مغانم ارشاد است

قطعه بند

بسوزِ عشق عجب لذتیست اے یاران — که هر یکے بغم و دردِ خویش دلشاد است
بدامِ گیسوئے لیلی یکے اسیر چو قیس — بالفتِ لبِ شیرین دگر چو فرهاد است
بنفشه میدمد از خاکِ مرقدم پسِ مرگ — هنوز چینِ خمِ گیسویش مرا یاد است
مکن شکایتِ جور و جفائے او محجوب — وفا و لطف بدان گر ز دوست بیداد است

غزل

روشن شده خورشیدِ جهان تاب ز تابت — خجلت زده یاقوت و دُر و لعل ز آبت
سرمست برآیم ز لحد در صفِ محشر — مخمور چنان گشته ام از جامِ شرابت
بر باد دهد جان و دل و دانشِ عالم — بگشاید اگر بادِ صبا بندِ نقابت
نے واعظ و نے زاهد و نے محتسب اینجاست — از خوردنِ مے کیست که گوید بجوابت
زاهد شوی آنگاه تو هم مشربِ رندان — هر گه که دهد ساقیِ سرمد مے نابت
گیسوئے که کرده است پریشان دلِ مردم — اے دل که ربوده است ز چشمانِ تو خوابت

محبوب چہ سود است ازیں گریہ و فریاد
کے رحم کند یار بریں چشمِ پر آبت

غزل

نے شوقِ گل نہ سیرِ گلستانم آرزوست
خارے بدل ازاں گلِ خندانم آرزوست

مطلع ثانی

دل پُر ز درد و سینہ بریانم آرزوست
جانِ حزین و دیدۂ گریانم آرزوست

بیمارِ چشمِ مستِ تو گردیدہ ام ولیک
دامے بدل ز گیسوئے پیچانم آرزوست

دیدم ازاں دمے کہ رخِ ہمچو آئینہ
ماندن مثالِ آئینہ حیرانم آرزوست

باغِ جناں نخواہم و در عشقِ آں نگار
گشتے گشتِ دشت و بیابانم آرزوست

دلدادہ نیستم بصدائے رباب و چنگ
در دردِ عشق نالہ و افغانم آرزوست

محبوب چوں بہ کلبۂ احزاں رسید یار
خواندن دگر غزل بہرِ جانانم آرزوست

غزل

نے حورِ عین نہ روضۂ رضوانم آرزوست
کوئے نگار و آں رخِ رخشانم آرزوست

مطلع ثانی

بیمارِ دردِ عشقم و درمانم آرزوست
صد جاں نثار سازم و جانانم آرزوست

مجروح گرچہ تیغِ نگاہت نمود لیک ‌ ‌ ‌ زخمے ز نوکِ ناوکِ مژگانم آرزو است
یک غمزہ از دو چشمِ صنم عینِ مدعا ‌ ‌ ‌ یک بوسہ از لبِ شکر افشانم آرزوست
عارے بود مرا سرِ اکسیر و کیمیا ‌ ‌ ‌ آرے غبارے از رہِ جانانم آرزوست
در یادِ چینِ گیسوئے مشکینِ آں نگار ‌ ‌ ‌ مانندِ سنبلِ زار و پریشانم آرزوست

مخجوب ہیچو ذرہ بود مہر و مہ مرا
چوں جلوہ ز عارضِ تابانم آرزو است

غزل

چہرۂ خورشید روشن شد ز عکسِ روئے دوست ‌ ‌ ‌ نافۂ مشکِ ختن دارد خمِ گیسوئے دوست

مطلع ثانی

گل ز خجلت آب گردد پیشِ رنگ و بوئے دوست ‌ ‌ ‌ سنبل آشفتہ شود از رشکِ چینِ موئے دوست
ریخت خونِ عاشقاں را لعلِ رنگینِ نگار ‌ ‌ ‌ کشت مردم را نگاہِ چشمِ پر جادوئے دوست
سینہ را سازم سپر جاں را فدا ایش گر رسد ‌ ‌ ‌ تیرِ مژگاں از کمانِ پرخمِ ابروئے دوست
کفر و ایماں را ندانم کعبہ و بتخانہ چیست ‌ ‌ ‌ مشربِ من عشق گشت و مسجدِ من کوئے دوست
جاں گرفتارِ بلائے غمزۂ نازِ صنم ‌ ‌ ‌ مرغِ دل پابندِ دامِ حلقۂ گیسوئے دوست
بعد مردن بر مزارم سرو باید کاشتن ‌ ‌ ‌ زانکہ جاں دادم بیادِ قامتِ دلجوئے دوست

کلکِ من آتش فشاند نامه گردد شعلهٔ
گر نگارم شمهٔ سوزِ دل خود سوئے دوست

از جفا و جورِ او وز مهر و عشقِ من مپرس
کز ازل ایں عادتِ من گشت آں شد خوئے دوست

بگذر اے محبوب از فکر و غمِ دنیائے دوں
تا توانی صرفِ همت کن بجست و جوئے دوست

غزل

در عشقِ یار خونِ دلِ ما شرابِ ماست
لختِ جگر بیادِ لبِ او کبابِ ماست

محتاجِ نغمه هائے مغنّی نمی شویم
کایں ناله هائے مانی و چنگ و ربابِ ماست

پندم مکن ز شاهد و مے شیخِ نکته داں
چنداں ایں قدر که زمانِ شبابِ ماست

با دوست یک بُدیم ولیکن هزار حیف
کایں جسم و جان و هستیِ ما خود حجابِ ماست

زهره جبین و برق نگه لعل چوں شفق
روئے تو مهر و عارضِ تو ماهتابِ ماست

اکنوں نگشته ام بهوائے تو مبتلا
ایں آتش از ازل بگِلِ ما و آبِ ماست

محبوب در خیال ندانیم باکِ حشر
لیکن شبِ فراقِ تو روزِ حسابِ ماست

غزل

آتشِ عشقِ صنم جسم و دل و جانم سوخت
سوزِ پنهاں بدلم داد و نمایانم سوخت

گرچه صد سیل روان شد ز دو چشمم از اشک
لیک یک آه دل سوختهٔ سیلانم سوخت

کفر سودای سر زلف تو برد ایمان را
آتش تابش روی تو دل و جانم سوخت

عالمی غرق شد از سیل سرشکم در آب
نه فلک را تپش سینهٔ سوزانم سوخت

سبق از مدرسهٔ عقل چو من میخواندم
شعلهٔ عشق وی افتاد و دبستانم سوخت

عندلیب از چه کنی عزم بسیر بستان
باغبان ازلی جملهٔ گلستانم سوخت

تیغ ابرو زد و تیر مژه و خنجر چشم
شعلهٔ برق نگاهش سر و سامانم سوخت

سوخت سوز غم او لیک فی دین مذهب عشق
عین کفر است چو گویم غم جانانم سوخت

عاقبت سوز تپ آتش عشق محبوب
دل و جان و جگر و دیدهٔ گریانم سوخت

غزل

سوختن در عشق کار جان ناشاد من است
شکر قاتل وقت قتلم شور و فریاد من است

در تصور رو نماید هر زمان تصویر تو
این خیالم در صنعت مانی و بهزاد من است

تیر مژگان و کمان ابرو نگاهت خنجر است
غمزهٔ از ترک چشمت عین جلاد من است

خامشی ورزید خود را سوخت پروانه بعشق
شکر احسان کردن و جان دادن ایجاد من است

از هجوم رنج و غمهایم چه می پرسی که چون
سوز یار و رنج مونس درد همزاد من است

ابرویت نون و دهانت میم و بینیت الف
هر دو گیسویت دو جیم و چشم تو صاد من است

از خیال چشم مکحول نوا بیجان تا بحشر
عین خاموشی فغان و شور و فریاد من است

روئے تو گل زلف سنبل چشم نرگس لالہ لب
اے سمن برقامتِ تو سروِ آزادِ من است

شکوہ از جورِ محبوب ار کنم بیجا کنم
زانکہ در راہِ محبت درد و غم زادِ من است

غزل

عشق را جز درد و غم انجام نیست
آخرِ ہر صبح غیر از شام نیست

زاہداں را حور و کوثر آرزو است
شوقِ ما جز دلبر و جز جام نیست

بے سر گیسو و رویت اے نگار
یکدمم در ہیچ صبح و شام نیست

چشمِ مستت یک نظر دیدم مدام
میلِ من با بادہ و با جام نیست

قطعہ بند

قولِ شیخ و برہمن نشنوم
مطلبم با کفر و با اسلام نیست

مشربم عشق است و معبد کوئے یار
حاصلم از دیر و مسجد کام نیست

چوں گدائے کوئے جاناں گشتہ ام
آرزوئے ملک و روم و شام نیست

مُردم اندر عشق لیکن حاصلم
کامِ دل زاں دلبرِ خود کام نیست

چیست گر رسوائے عالم گشتہ ام
عشق را پروائے ننگ و نام نیست

جذبہ عشقم کشد محبوب را
احتیاجِ نامہ و پیغام نیست

غزل

خالقم بباد داد و صبا را بہانہ ساخت / خود دل ربود و ناز و ادا را بہانہ ساخت

بوئے ز چین گیسوئے خود در جہاں فشاند / پرسید ہر کہ مشکِ ختا را بہانہ ساخت

رنگیں نمود دست بخونِ من آں نگار / ہر کس کہ دید رنگِ حنا را بہانہ ساخت

زاہد نیافت بار چو در بزمِ میکشاں / برگشت و خوفِ روزِ جزا را بہانہ ساخت

بگرفت قیمتِ نگہے جانِ ما صنم / میخواست قتلِ ما و بہا را بہانہ ساخت

پامال کرد خاکِ مزارم بصد جفا / پرسید ہر کہ لغزشِ پا را بہانہ ساخت

بنمود گہ جمال بحسنِ رخِ بتاں / گہ جلوہ کرد و نورِ خدا را بہانہ ساخت

با او یکے بُدیم و لے بہرِ امتیاز / ایں جسم و جان و ہستیِ ما را بہانہ ساخت

محبوب ہیچ کار نبود اختیارِ ما
او بہرِ عفوِ جرم و خطا را بہانہ ساخت

غزل

سرو را رشک ازاں قامتِ رعنائے ہست / گل خجالت زدہ زاں عارضِ زیبائے ہست

قطعہ بند

یارِ من جلوہ بہر رنگ نماید ہر دم / گاہ معشوق و گہے عاشقِ شیدائے ہست

گاه وامق شود وگاه شود چوں عذرا — گاه یوسف شود وگاه زلیخائے ہست
بیشه گردی بودش پیشه گہے چوں مجنوں — گاه در محملِ آرام چو لیلائے ہست
گر چو فرہاد بتلخی بدہد جانِ عزیز — گر چو شیریں برخ وعارضِ زیبائے ہست
خواہد ار حورِ جناں عینِ قصورش باشد — ہر کہ بر حسنِ دل افروزِ تو شیدائے ہست
ہر پری چہرہ بحسنِ تو دہد جانِ عزیز — صد چو یوسف بجمالِ تو زلیخائے ہست
گر بود خواہشِ مشکِ ختنش عینِ خطا است — ہر کہ را از سرِ گیسوئے تو سودائے ہست

سرو و شمشاد بروبند ز خاکِ محبوب
زانکه او کشتۂ عشقِ قدِ رعنائے ہست

غزل

ذوقِ لطفِ بادہ را مستانہ میداند کہ چیست — گشتِ دشت وکوہ را دیوانہ میداند کہ چیست

تضمین

ذوقِ سوزِ دردِ الفت راچه داند بوالہوس — لذتِ پرسوختن پروانہ میداند کہ چیست
جز منِ بیدل کہ داند جان ودل دادن بعشق — بردن از عشاق دل جانانہ میداند کہ چیست
پائے در زنجیر گہ خاک افشاندن بدشت — ایں ہمہ در عشقِ او دیوانہ میداند کہ چیست

جلوۂ محبوب را داند دلِ پردردِ من
قدرِ حسنِ شمع را پروانہ میداند کہ چیست

ردیف الجیم

بیمارِ عشق را بمداوا چه احتیاج
خوگیر مرگ را بمسیحا چه احتیاج

دیدیم چشم و قامتِ رعنایت اے صنم
ما را بسرو و نرگسِ شهلا چه احتیاج

هر لحظه چون تجلّیِ طور است در نظر
ما را بجلوهٔ یدِ بیضا چه احتیاج

مفتون شدم چو بر لب و رخسارِ تو مرا
با یاسمین و لالهٔ حمرا چه احتیاج

از بوئے گیسویت چو مشامم معطر است
با مشکِ چین و عنبرِ سارا چه احتیاج

مستیم چون ز بادهٔ عشقِ صنم مدام
ما را بذوقِ نشهٔ صهبا چه احتیاج

از وحشتِ دلم چو بیابانست جمله جا
محبوب همچو قیس بصحرا چه احتیاج

ردیف الدّال

در نعت

دل و جان فدا بر جمالِ محمّد
خرد بهره ور از مقالِ محمّد

مجال کسے نیست وصفِ جمالش
که حق گشت وصّافِ حالِ محمّد

بود خاک بر سر کسے کو نباشد
بهر لحظه خاکِ نعالِ محمّد

سیه باد روئے کسے کو ندارد
بدل اشتیاقِ وصالِ محمّد

نماند ست باکم ز شورِ قیامت — گرفتم چو دامانِ آلِ محمد

بوصفِ کسے چیست حاجت شہم را — کہ قرآں است وصفِ خصالِ محمد

خدایا عطا کن بمحبوبِ عاصی
ہوائے لقائے جمالِ محمد

غزل

فدائے روئے تو شاہان و تاجدارانند — بچینِ گیسوئے تو عاشقاں ہزارانند

ز غنچۂ دہنِ خود مرا بدہ کامے — کہ در پسِ گل رویت بسے چو خارانند

دلم اسیرِ بزلفت چو شد مشو غافل — کہ عاشقانِ جمالِ تو صد ہزارانند

ز لعلِ خویش مرا بوسۂ بدہ جاناں — کہ شائقانِ وصالِ تو بیشمارانند

شدند مست ازاں ہر دو نرگسش محبوب
کہ دایم از مے حسنش شراب خوارانند

غزل

شب بخوابم خمِ گیسوئے تو چوں یاد آمد — دل کشید آہ و زجاں نالہ و فریاد آمد

چشم و رخسارِ تو شد رشک دہِ نرگس و گل — قامتِ تو بچمن غیرتِ شمشاد آمد

منزلِ عشق مقامے است کہ ہر کس کہ دراں — رفت باجانِ حزین و دلِ ناشاد آمد

واری از جانِ حزینِ منِ دل‌خسته خبر — که ز عشقت چه ستم رفت و چه بیداد آمد

پیشِ سوزِ دلِ من هیچ تر از هیچ بود — درد و عشقی که ز مجنون و ز فرهاد آمد

سوزم خونِ دلِ خویش از آن دم که مرا — بوسه از لبِ آن غنچه‌دهن یاد آمد

یادِ آن یارِ جفاکار شدی ای محبوب
جان به شکرانه بده بهرِ تو جلاد آمد

غزل

خوش آنکس که جز عاشقی غم ندارد — ولی فارغ است آنکه این غم ندارد

سری را که سودای عشقِ تو باشد — خبر از وجودِ دو عالم ندارد

چه حسنی است در صورتِ تو هویدا — که مثلت کسی از جن و آدم ندارد

خنک آن کسی کو بدنیا مسرت — ز شادی و رنجی نه ماتم ندارد

بسوزاد آن دل که بیدرد باشد — بود کور آن دیده کآن نم ندارد

همه زخم مردم ز مرهم شود به — چه زخمِ دلِ من که مرهم ندارد

چو شد شاهد و باده و جام حاصل — سرِ من سرِ شاهیِ جم ندارد

چه رعنا و شوخ است محبوبِ من کان
نظیرِ خود اندر دو عالم ندارد

غزل

سرم سودائے زلفِ سرو لقائے مہرباں دارد ۔ دلِ من اشتیاقِ آں لبِ چوں ارغواں دارد
ہر آنکو مرد در عشقت ز شورِ محشر ایمن شد ۔ شہیدِ تیرِ مژگانت چہ پروائے جناں دارد
منم مستغنی از فکرِ دو عالم کاندریں عالم ۔ بحمد اللہ بتے دارم کہ حسنِ جاوداں دارد
ز غمہائے دو عالم فارغست آنکس کہ نزدِ خود ۔ شرابِ کہنۂ گلگون و یارِ نوجواں دارد
شہیدِ ناوکِ ناز و ادائے آں جفا کارم ۔ کہ ہر مژگانِ او تیر است و ابرو ہا کماں دارد
دو چشمم محوِ دیدارِ دو چشمِ یار گردیدست ۔ لبم ہر دم ہوائے بوسہ زاں لعلِ لباں دارد
بچشمم ہیچ ننماید جمالِ لیلی و شیریں ۔ فدائے عشوہ و نازم کہ آں جانِ جہاں دارد
بجز من کیست اے جاناں کہ در غمہائے عشقِ تو ۔ بدل سوز و بجاں درد و بلب آہ و فغاں دارد

چہ شد گر جامِ مے دارم بہر دم بر لبِ محبوب
کہ یادِ ساقیِ کوثر دلِ من ہر زماں دارد

غزل

سیہ چشمِ تو عنبر میفروشد ۔ نگاہت تیر و خنجر میفروشد
چہ سودا میکند زلفِ سیاہت ۔ کہ مشکِ ناب و عنبر میفروشد
لبِ شیرین تو رشکِ نباتست ۔ دہانت قند و شکر میفروشد
دکانداریِ دندانت چہ گویم ۔ کہ آں الماس و گوہر میفروشد

چہ نادان است اے محبوب آں کو
سخن با گوہر و زر میفروشد

غزل

ہر گہ کہ ذکرِ لعلِ لبت بر زباں رسد
قند و نبات و شہد و شکر در دہاں رسد

سوزندہ تر ز آتشِ دوزخ شود بہشت
گر شعلۂ ز سوزِ دلم در جناں رسد

تا تیرِ آبِ چشمۂ حیواں کند بہ من
بر سینہ ام ز دستِ صنم گر سناں رسد

دیوانہ میشوم بسرم گر شبے بخواب
سودائے چینِ گیسوئے عنبر فشاں رسد

تضمین

شادم اگر جفا کنی و گر وفا از آنکہ
خوباں نہ آں کنند کہ کس را زیاں رسد

پیوستہ شہد و قند بریزد کلامِ من
گر بوسہ بر لبم ز لبِ دلستاں رسد

محبوب رفت عمر بعصیاں و لے چہ باک
چوں شافعم بحشرِ شہِ دو جہاں رسد

غزل

چو روئش مہ و خور ضیائے ندارد
چو دندانش گوہر صفائے ندارد

مطلع ثانی

کسے ہمچو او دلربائے ندارد
چو من کس دلِ مبتلائے ندارد

سراپائے حسن است و خوبی بتِ من
ولیکن سرِ مو وفائے ندارد

ز روزِ ازل شد بهر درد درماں
چه دردِ دلم کاں دوائے ندارد

سیه روئے باد آنکه در سینه داغے
ز مهرِ بتِ مه لقائے ندارد

بود خاطرِ او پریشاں که در سر
سرِ گیسوئے مشک سائے ندارد

طبیب است حیراں بدرمانِ دردم
مریضِ محبت شفائے ندارد

بود کور چشمِ کسے کو ز جاناں
بدل اشتیاقِ لقائے ندارد

دلم جز مے و وصلِ محبوب ہرگز
بدوران دگر مدعائے ندارد

غزل

بپائے دل سرِ زلفِ صنم زنجیر میگردد
بدردِ عاشقاں خاکِ رہش اکسیر میگردد

بگویم شمهٔ گر حالِ عشقش را زباں سوزد
چساں بر صفحهٔ کاغذ غمش تحریر میگردد

مکن پروائے ننگ و نام اگر خواہی وصالِ او
که از رسوا شدن در عاشقی توقیر میگردد

موثر کے شود دردِ دلِ ما را دمِ عیسےٰ
که تدبیرِ شفایش اندرم شمشیر میگردد

بیانِ دردِ ہجرش راچساں سازم کہ درگفتن
زبانِ من شررافشاں گہِ تقریر میگردد

زند تیرِ نگہ ما را چو آں تُرکِ کماں ابرو
دلِ مسکینِ محزوں پیشِ او نخچیر میگردد

ندارد باک غوغائے قیامت خاطرِ محبوب
کہ در محشر شفیعش شبر و شبیر میگردد

غزل

بزخمِ جاں نمک افشاں چو آں طنّاز مے آید
زہر ناسورِ من صد مرحبا آواز مے آید

مطلع ثانی

بتِ آتش رُخم چوں با ادا و ناز مے آید
بجانِ عاشقاں نازش شرر انداز مے آید

بروں از برقع آید گر رخش بہرِ نثارِ او
نہادہ سر بکف صد عاشقِ جانباز مے آید

ادائے ناز و اندازش زبانِ من چساں سازد
کہ اندازش کرامات و ز نازاعجاز مے آید

بدل گفتم کہ پنہاں دارم ایں سوزِ غمِ عشقش
و لے اشک از دو چشمم فاشِ سازِ راز مے آید

اسیرِ دامِ زلفِ او مشو گفتم بدل محبوب
ز سودائے جنوں لیکن بسویش باز مے آید

غزل

از جورِ فلک آنکس کے خوار و حزیں باشد
آنرا کہ بدل مہرت اے ماہ جبیں باشد

جانم بستم کشتی هرگز نکنم شکوه
در کیشِ بتاں ایجاں چوں رسم چنیں باشد

هرگز نه هم نسبت با خاکِ درِ جاناں
گر کعبۂ دیں باشد ور خلدِ بریں باشد

هرکس که بسر دارد سودائے سرِ زلفت
میلِ دگرش نبود گر شاہ چنیں باشد

در دورِ مئے الفت محبوب بود یکساں
گر شاہِ زمیں باشد ور گوشہ نشیں باشد

غزل

غمت جانِ من در دل وجاں نشیند
چو بیدل که در بزمِ جاناں نشیند

دلم شکرِ احسانِ قاتل نماید
ز تیرش چو در سینه پیکاں نشیند

هر آں سر که سودائے زلفِ تو دارد
همیشه چو زلفت پریشاں نشیند

بآئینۂ روئے تو هر که حیراں
بود همچو آئینه حیراں نشیند

گلِ رویت ار حورِ جنت نه بیند
به گلزارِ رضواں پشیماں نشیند

همه را کند غارتِ دانش و دیں
بتِ من چو در بزمِ خوباں نشیند

تصورست اگر حورِ جنت بخواهد
بگلشن کسے کو بجاناں نشیند

تو منصف شنو ایجاں که تا چند محبوب
بامیدِ وصلت پریشاں نشیند

غزل

جفائے تو بمن ایجاں بہ از وفا گردید | غبارِ راہِ تو در دیدہ طوطیا گردید

مطلع ثانی

بدردِ عشقِ تو جانم چو مبتلا گردید | امیدِ وصلِ توام داروئے شفا گردید
بمشک نسبتِ زلفِ تو کردم ایجاناں | غلط نمودم و فکرم دریں خطا گردید
زعقل و دین و دلِ خویش گشت بیگانہ | ہر آنکہ با غمِ عشقِ تو آشنا گردید
نکردیاد زچین و ختا و مشکِ ختن | دلے کہ شیفتۂ زلفِ مشکسا گردید
ادا و نازِ تو اے دلبرا زروئے دلست | نگاہِ چشمِ توام عینِ مدعا گردید
بناز و غمزۂ تو شیخ و برہمن شیداست | خرابِ بادۂ تو رند و پارسا گردید
زچشمِ مستِ تو ہستند جملہ مردم مست | دہانت از پئے ما چشمۂ بقا گردید
خرید مفت متاعِ گراں بقیمتِ جاں | کسے کہ مشتریِ مہرِ مہ لقا گردید
برنگِ سرمہ بود خاکِ مرقدم پس مرگ | دلم چو والۂ آں چشمِ سرمہ سا گردید

چساں امیدِ وفا دارم از صنم محبوب
کہ یارِ من بتِ عیارِ پر جفا گردید

غزل

اے لالہ بداغ از رخِ زیبائے تو باشد | سنبل خجل از زلفِ چلیپائے تو باشد

…ے رشک مہتاب از آن عارضِ تابان — خجلت زده خورشید ز سیمائے تو باشد

…بان بکنم جان و دل و دانش و دین را — گر دلبرِ ما در برِ ما جائے تو باشد

…آر زوئے حور کند عینِ قصور ست — اے جانِ من آنرا کہ تمنائے تو باشد

…رست براہیم ز لحد در صفِ محشر — این مستیم از جرعۂ صہبائے تو باشد

…ئے سجدہ سوئے کعبہ و نے بتکدہ آرد — آنکس کہ ز دل والہ و شیدائے تو باشد

…یغ چہ حاجت ز پئے کشتنم ایجان — جان دادنم آسان چو بایمائے تو باشد

…دسال اگر زہر خورد تلخ دہان نیست — آنرا کہ سرِ لعلِ شکرخائے تو باشد

…ہر و کشد سر بر تو عینِ خطا ہست — کے ہمسریِ اش با قدِ رعنائے تو باشد

محبوب شرارے کہ جہان را بدمے سوخت
شاید ز تپ آہِ شرر زائے تو باشد

غزل

…ئے گیسوئے تو مشکِ ناب میسازند — عرق ز روئے تو ایجان گلاب میسازند

مطلع ثانی قطعہ بند

…ان ز خونِ دلم چون شراب میسازند — ز پارۂ جگرم کباب میسازند

…شکِ خونیِ ما میکنند رنگِ حنا — ز نالہ ام نے و چنگ و رباب میسازند

مبادا تا کہ گزندش ز چشم بد مردم
ز برگ گل پئے رویش نقاب میسازند

قیام دہر کسانے کہ در خیال آرند
اساس خانۂ خود بر حباب میسازند

ز درد عشق تو حرفے رقم نمے گردد
ہزار دفتر و گر صد کتاب میسازند

بعشق حسن بتاں دل مدہ تو اے محجوب
کہ خانۂ دل و دیں را خراب میسازند

غزل

بہ صحرا منم دیوانہ شیدا اینچنیں باید
شدم از خویشتن بیگانہ تنہا اینچنیں باید

بتے دارم پریروئے جفا جوئے ستم خوئے
پئے دل بردن ما شوخ رعنا اینچنیں باید

نگاہ چشم بیمارش کند صد مردہ را زندہ
قتیل درد عشقش را مسیحا اینچنیں باید

ز سودائے سر مویش پریشاں خاطرم ہمے
بدام مرغ دل زلف چلیپا اینچنیں باید

بیک دیدن ربود چشم مستش ہوش مردم را
بتاں را مست میگوں چشم شہلا اینچنیں باید

بیک جامش شدم مخمور از روز ازل یاراں
پئے سرمستی عشاق صہبا اینچنیں باید

خراب و بیخود اندر کوچہ با آوارہ میگردد
شدن در عشق اے محجوب سودا اینچنیں باید

غزل

دانش و صبر و قرار از دلم آں رعنا برد
دل و جاں را بنگاہے ز من شیدا برد

رد خجلت زدہ مہ را ز جبینِ پُر نور — رونقِ جلوۂ خور را بُرخ زیبا بُرد
قدِ دندانش ربود آب ز الماس و گہر — رنگِ یاقوتِ یمن از دو لب آں یکتا بُرد
نسبتِ زلفِ تو با مشکِ ختن عینِ خطاست — چشمِ مخمورِ تو یکسر اثرِ صہبا بُرد
رق شد گل بعرق بیشِ عذارت ایجاں — نکہتِ مشکِ ختن گیسوئے عنبر سا بُرد

جان و دین و دلِ محبوب بیک غمزۂ ناز
دلبرے عشوہ گرے سیم برے رعنا بُرد

غزل

یا را محفلِ عشرت کہ وقتِ وصلِ یار آمد — مغنی نغمۂ سر کن کہ یارم در کنار آمد
رو اے واعظِ خود بیں کتابِ وعظ را بگذار — بدہ ساقی مئے گلگوں کہ فصلِ نو بہار آمد
کسے کو یک نظر آں روئے گلگوں را تماشا کرد — گلِ گلزارِ جنت در دو چشمش عینِ خار آمد
ت لعل بدخشاں و دہانت چشمۂ حیواں — دو چشمت فتنۂ انساں و دو زلفت مشکبار آمد
از کحل الجواہر شد پئے چشمِ دلِ مردم — بہمراہِ صبا گر از رہِ کویت غبار آمد
رم مہربانی جز غمِ عشقِ تو اے جاناں — کہ دردت دار و ام گشت و غمِ تو غمگسار آمد
بِ آتشِ شوقِ تو رند و پارسا گردید — خرابِ بادۂ ذوقِ تو مست و ہوشیار آمد
م شعلۂ گردید چوں آہم فشاند آتش — سمندر قطرۂ گشتہ چو چشم اشکبار آمد

چہ پروائے بسیرِ گلستاں محبوب مفتوں را

کہ رویت لالہ و قدِ تو سروِ جوئبار آمد

غزل

بیمارِ غمِ عشق ترا درد دوا شد — آبِ دمِ تیغ تو بہ از آبِ بقا شد

مطلع ثانی

زانروز کہ حسنت بجہاں جلوہ نما شد — خورشید ز رشکِ رخِ تو رو بقفا شد

مژگانت سناں تیر نگہ چشم کمانکش — جاناں خمِ ابروئے تو شمشیرِ قضا شد

چشمانِ تو شد فتنہ زنِ خاطرِ مردم — چینِ شکنِ گیسوئے تو دامِ بلا شد

ناہید و زحل از پئے او آمدہ یکساں — آنرا کہ بدل مہرِ تو اے ماہ لقا شد

سودائے سرِ زلفِ تو با برہمن و شیخ — بر جلوۂ روئے تو فدا شاہ و گدا شد

در سنگ کجا رنگ چو رنگت بود اے لعل — رنگ لبِ او بود کہ ایں جلوہ نما شد

تضمین

ایں رنگِ حنا نیست بر آں دستِ نگاریں — خونِ دلِ ما بود کہ انگشت نما شد

محبوب مکن شکوہ ز غمہائے محبت

کایں دولت فروت زشہ عشق عطا شد

غزل

ز سودائے جنوں در سرِ ما می آید — عیش و راحت برود رنج و بلا می آید

مطلع ثانی

شوخِ طنّازہ چو با ناز و ادا مے آید — بر سرِ عاشقِ سرگشتہ قضا می آید
سر آشفتہ شود جان و دلم شب در خواب — در خیالم چو سرِ زلف دوتا مے آید
ں بیابد بچساں مردۂ صد سالہ از و — چوں مسیحا بدرش بہر دوا مے آید
ں قدر ہست نزاکت کہ ندارد تابش — بوئے گل گر بمشامش ز صبا مے آید
ش من ہمی طپد اندر لحدم بعد از مرگ — چوں بیادم ز تو آں جور و جفا مے آید
ست تیغ بلا ابروئے تو عین کماں — نوکِ مژگاں پئے ما تیرِ قضا مے آید
شمِ فتّانِ تو صد فتنہ بجانِ مردم — غمزۂ نازِ تو ہمزادِ بلا مے آید
را کسیر بدرد دلِ عشاق کند — خاکِ کوئے تو چو با بادِ صبا می آید
ہی ایجاں خبرے از غم دردِ عشقت — کہ چہا بر سرِ من رفت و چہا مے آید

ہرگز از جورِ صنم شکوہ مکن اے محبوب
لطف واں گر بسرت رنج و بلا می آید

سجده گاهم ز ازل گوشهٔ ابروی تو بود
دام جان و دل من حلقهٔ گیسوی تو بود

حالیا سجده نمایم بسوی کعبه چسان
معبد و قبلهٔ من روز ازل کوی تو بود

شیوهٔ کفر گرفتیم و گذشتیم ز دین
که ز میثاق دلم بستهٔ هندوی تو بود

چه پری و ملک و حور و چه انسان و چه طیر
همه جان دادهٔ یک غمزهٔ جادوی تو بود

خود تو موسیٰ شدی و طالب دیدار ولیک
جلوهٔ طور چو دیدیم هم از روی تو بود

نرگس و سنبل و گل را چو بگلشن دیدم
همه جا رنگ تو بود و همه سو بوی تو بود

خود تو مجنون و زلیخا شدی و عاشق زار
جلوهٔ لیلیٰ و یوسف همه از روی تو بود

کعبه و بتکده گشتیم و بهر جا که شدیم
همه جا مطلب ما جلوهٔ از روی تو بود

قانع این راز مکن فاش خموش ای محجوب
کاینچنین قال بهر حال نه از خوی تو بود

غزل

گر از برم آن دلبر یک لحظه جدا افتد
تا روز ابد جانم در رنج و بلا افتد

مشتی ز غبار ما در کوی صنم افگن
گاهے گذرت آنجا گر باد صبا افتد

سودای سر زلفت چون در سر ما آید
در پای دل زارم زنجیر بلا افتد

ن بہ تپ دوزخ صد سال بود بہتر — زآندم کہ دراو یارے از یار جدا افتد

تش دل سیلے از آبِ بقا آید — از لطف نگاہِ تو گر جانبِ ما افتد

ست نگاہِ تو مژگانت سناں بر دل — ابروئے تو بر جانم شمشیرِ قضا افتد

قی ہمہ مستاں را جامِ مےِ گلگون داد — پُر زہر دہد ساغر چشمش چو بما افتد

چوں مست بکوئیت جا ز افتادگیِ دلہا
فرما کہ دلِ محبوب اے جاں بکجا افتد

غزل

شقاں مذہبِ خود عشقِ بتاں ساختہ اند — قبلۂ خویش درِ پیرِ مغاں ساختہ اند

لِ روئے تو سویدائے دلِ عاشق ہست — تارِ گیسوئے تو از رشتۂ جاں ساختہ اند

ق در نیستی و ہست دہانِ تو بود — آنچہ در وہم و گماں نیست میاں ساختہ اند

شمِ بیمارِ تو رنجور دلِ مردم کرد — نوکِ مژگاں بجگرہا چو سناں ساختہ اند

مِ تو خنجر و الماس مژہ تیغ نگہ — غمزہ ات تیر و دو ابروت کماں ساختہ اند

رِ فردوس نخواہند و نہ آبِ کوثر — عاشقاں بسکہ بکوئے تو مکاں ساختہ اند

قطعہ بند

شقاں را نہ غمِ دوزخ و نے شوقِ جنانست — نہ حرم مسجد و نے دیرِ مغاں ساختہ اند

ب عشق گرفتند و گزشتند ز دیں — قبلہ و کعبۂ خود کوئے بتاں ساختہ اند

حالیا ازمے و معشوق چساں توبہ کند
در ازل طینتِ محبوب چناں ساختہ اند

غزل

چو رخ نما بچمن آں شگفتہ رو گردد
بسینہ داغ گل از رشکِ رنگِ او گردد

مطلعِ ثانی

چرا نہ سوختہ جاں از حسد عدو گردد
چو مہرباں بمن آں یارِ ماہرو گردد

چو وصفِ چینِ خمِ زلفِ تو بیاں سازم
زباں بوقتِ سخن سرمہ در گلو گردد

ز لطف بر سرِ گورم بکن قدم رنجہ
کہ خاکم از کفِ پائے تو مشکبو گردد

ز تابِ ماہ شود پُر عرق رُخِ نازک
بروئے او شبے ار ماہ روبرو گردد

خطا است گر بسر آرد سرے زمشکِ ختن
ولے کہ شیفتۂ زلفِ مشکبو گردد

ز بہرِ او ہمہ یکسانست زہرہ و مریخ
کسے کہ مشتریِ مہرِ ماہرو گردد

بکن زیارتِ روئے چو مصحفِ جاناں
دلا بخونِ جگر گر ترا وضو گردد

بسوزنِ مژہ و رشتۂ دو گیسویش
بود کہ چاکِ دلِ زارِ من رفو گردد

چگونہ جاں بسلامت برد کسے محبوب
کہ عاشقِ بتِ عیّارِ تندخو گردد

غزل

…سیرِ چمن گر جلوه گر آن نازنیں گردد — ز قدّ و خدِّ او خجلت بسرو و یاسمیں گردد

…دخیرہ نگاہِ مهر از نظارۂ نورش — مقابل مه اگر یکدم بآں زهره جبیں گردد

…نکِ چیں اگر دارد سرے در سرِ خطائے اوست — کسے کاشفتۂ سودائے زلفِ عنبریں گردد

…رد بر نگاہِ چشمِ آهو صد هزار آهو — کسے کو کشتۂ تیغِ نگاہِ سرمگیں گردد

…رد خونِ جگر از رشکِ لعلش لعلِ رمّانی — خجل از گوهرِ دندانِ او دُرِّ ثمیں گردد

…ا سازم بر آندم عمرِ صد خضر و مسیحا را — بعمرے گر دمے آن یار با من همنشیں گردد

…د عینِ قصورِ فهمِ او گر عاشقِ رویت — بجنّت مائلِ حُسن و جمالِ حورِ عیں گردد

…باگر بوئے گیسویت برد آنجا ز رشکِ او — بجائے نافه پر خوں نافِ هر آهوئے چیں گردد

…هر گز سیرِ دیر و حرم در سر قدم بر زن — براهِ عشق کانجا اتحادِ کفر و دیں گردد

…هے در دیده گه در دل نگارم جلوه بنماید — گهے بے پرده میباشد گهے خلوت نشیں گردد

منه محبوب سودائے خمِ زلفِ بتاں در سر
مبادا کز پئے جانِ تو مارِ آستیں گردد

غزل

…رچه پیوسته بمن رنج و ملالے دارد — لیکنم شاد بامیدِ وصالے دارد

آفتاب است رخ و زهره جبیں برق نگه — عارضش بدر و دو ابرو دو هلالے دارد

جگرم خوں شد و لعلِ لبِ جاناں گردید — ایں سویدائے دلِ ما است که خالے دارد

چیست گر برهمن و شیخ شده مفتونش — هست من نامِ خدا حسن و جمالے دارد

شوخی و دلبری و ناز و ادائے باید — شاهد آں نیست که حسن از خط و خالے دارد

مرغِ دل چوں نشود صید که هرشش صیاد — دامِ گیسوئے کج و دانهٔ خالے دارد

اثرِ زهره و کیواں شده یکساں پئے او — هر که مهر مه خورشید جمالے دارد

پرقصور است بجنبِ رُخِ زیبائے تو حُور — کے پری پیشِ جمالِ تو کمالے دارد

بدر بیقدر شده پیشِ عذارت ایجاں — رشک از ناخنِ پائے تو هلالے دارد

پندِ او کے اثرے در دلِ محبوب کند — واعظِ شهر عجب خام خیالے دارد

غزل

هرآنکه جامِ مے و یارِ نیک خو دارد — مدام عیش و سرورِ زمانه او دارد

دهن چو غنچه قدش سرو و چشم چوں نرگس — عذار یاسمن و همچو لاله رو دارد

خجل ز رنگِ لبش لعل در بدخشاں است — گهر به پیشِ رُخِ او چه آبرو دارد

خطا بود که ار شوقِ سیرِ چین و ختن — بسر کسے که سرِ زلفِ مشکبو دارد

بآب و خاکِ سرشت از ازل چو آتشِ عشق — دلم کنوں چه عجب گر هوائے او دارد

رتم کہ چرا خود نمے شود مفتون — بحسنِ خویش چو آئینہ روبرو دارد
زعینِ قصورِ ش اگر بخواہد حور — کسے کہ دیدنِ روئے تو آرزو دارد
ۂ جنازۂ عاشق بحکمِ فتوئِ عشق — بیاید آنکہ بخونِ جگر وضو دارد

چگونہ جاں بسلامت برد کسے محبوب
کہ دل بدستِ جفا کارِ تندخو دارد

غزل

زہ چون خنجر و مژگاں چو سنانے دارد — نگہش تیر و دو ابرو دو کمانے دارد
ہم او نرگس و لالہ لب و عارض چو سمن — چہرۂ او گل و چون غنچہ دہانے دارد
ق در نیستی و ہست دہانش گردید — آنچہ در وہم و گمان نیست میانے دارد
رخی و ناز و ادا از پئے دلبر باید — نہ کہ چون سرو قد و غنچہ دہانے دارد
سر دو رُخ زرد و دلِ پر درد مدام — عاشقِ روئے تو ایں جملہ نشانے دارد
ہر کعبہ بسر دارد و نے خواہشِ خلد — ہر کہ در کوئے بُتِ خویش مکانے دارد

بُتِ من جلوہ بہر رنگ نماید محبوب
کس نداند کہ چہ نام و چہ نشانے دارد

غزل

م را درد و درمانست بیمار اینچنیں باید — غمم در جسم چوں جانست غمخوار اینچنیں باید

بیک دیدن ربوده چشمِ مستش جانِ مردم را
پئے دل بُردنِ عُشّاق دلدار اینچنیں باید

شده تیرِ قدِ من چوں کماں از یادِ ابروان
زبہرِ دلبراں ابروئے خمدار اینچنیں باید

خجل شد سرو و نرگس سنبل و گل در گلستانہا
بتاں را قد و چشم و زلف و رخسار اینچنیں باید

بماند تا ابد مرغِ دلم پابندِ گیسویش
بدامِ حلقۂ زلفش گرفتار اینچنیں باید

بدرمانش شده درمانده صد لقمان و افلاطون
بتانِ دلستاں را چشمِ بیمار اینچنیں باید

شفق بگرفت رنگِ خون ز رشکِ اشکِ خونینم
زبہرِ عاشقانش چشمِ خونبار اینچنیں باید

چمن شد سینہ ام از داغہائے عشقِ آں گلرو
بسیرِ عاشقاں محبوب گلزار اینچنیں باید

غزل

ز اشک تر شده بزمِ عشقِ تو دامانے چند
چاک گردیده بہرِ تو گریبانے چند

خمِ ابروت ربود آبروئے صد محراب
برد زلفِ سیہات دینِ مسلمانے چند

گر چنیں جوشِ جنوں ماند زبہرِ عشاق
زود خواہند شد آبادِ بیابانے چند

خاکِ پایش شده اکسیر پدردت آخر
گرچہ کردند دلا بہرِ تو درمانے چند

ابرویش عین کمان تیرِ مژه تیغ نگه
شده محبوب پئے قتلِ تو سامانے چند

غزل

بوئے موئے تو چو مشکِ ختنے ساختہ اند — رنگِ روئے تو چو دُرِّ عدنے ساختہ اند
دُرِ دندانِ تو بر دو آب ز الماس و گہر — لبِ لعلت چو عقیقِ یمنے ساختہ اند

قطعہ بند

چشمِ تو نرگس و لالہ لب و گیسو سنبل — عارضت عینِ گُلِ یاسمنے ساختہ اند
قامتت سروِ روان غنچہ دہن روئے تو گل — جانِ من جسمِ تو گو یا چمنے ساختہ اند
نیست معدوم و نہ موجود میانت ایجان — آنچہ در وہم نیاید دہنے ساختہ اند
جنت از خاکِ درِ ہمچو توئے شد پیدا — دوزخ از سوزِ دلِ ہمچو منے ساختہ اند
رو سوئے دیر نیارند و نخواہند حرم — عاشقانیکہ بکو یت وطنے ساختہ اند
بوئے از چینِ سرِ زلفِ تو در روزِ ازل — بردہ ز آن نافۂ مشکِ ختنے ساختہ اند
مطلبِ ہر دو یکے ہست و لے از پئے فصل — آن یکے شیخ و دگر برہمنے ساختہ اند

جلوہ گر در ہمہ جا ہست جمالِ محبوب
نامِ بتخانہ و مسجد سخنے ساختہ اند

غزل

خورشیدِ من چو جلوہ نما سوئے بام شد — داغے ز رشک در دلِ ماہِ تمام شد

آرامِ روز رفت بیادِ رُخت مرا
در شب بعشقِ زلفِ تو خوابم حرام شد

از بہرِ صیدِ مرغِ دلِ زارم اے صنم!
خالِ تو دانہ زلفِ سیاہِ تو دام شد

نے آرزوئے کعبہ و بتخانہ را کشد
آنرا کہ زیرِ بامِ تو ایجاں مقام شد

شد کشتہ عالمے ز سنانِ نگاہِ تو
از خنجرِ کرشمۂ تو قتلِ عام شد

گر لافِ عشقبازی و رندی زند خطا است
آنکو اسیرِ سلسلۂ ننگ و نام شد

عمامہ رہنِ میکدہ واعظ نمود چوں
واقف ز لطفِ لذتِ شربِ مدام شد

محبوب چوں بکلبۂ احزاں رسید یار
میداں کہ مرغِ چرخِ سعادت بدام شد

غزل

از حسنِ رُخت مہرِ درخشاں گلہ دارد
از تابِ عذارت مہِ تاباں گلہ دارد

رشک است ز دندانِ تو الماس و گہر را
از رنگِ لبت لعلِ بدخشاں گلہ دارد

سنبل خجل از گیسوئے پیچانِ تو گردید
از قامتِ تو سروِ گلستاں گلہ دارد

از سیلِ سرشکم کہ بعشقِ تو رواں شد
خجلت زدہ جیحوں شد و طوفاں گلہ دارد

از دستِ جنوں دامنِ صبرم چو شدہ چاک
از رشک و حسد جیب و گریباں گلہ دارد

از بسکہ بگردیدم و پامال نمودم
رنجید زمن کوہ و بیاباں گلہ دارد

آں آہِ جہاں سوز ز محبوب برآمد
کز شعلۂ آں آتشِ سوزاں گلہ دارد

غزل

آتش اندر دہر پیدا از غبارم کردہ اند
سیلِ طوفاں از دو چشمِ اشکبارم کردہ اند

مُردہ ام چوں در سرِ گیسوئے مشکینِ نگار
دفن زاں در خاکِ صحرائے تتارم کردہ اند

بادہ از خونِ دلم شد نُقل از لختِ جگر
بتکدہ تعمیر از خاکِ مزارم کردہ اند

بہرِ قتلم حاجتِ شمشیر و خنجر ہیچ نیست
تیغ ابرو خنجرِ چشمِ تو کارم کردہ اند

گرچہ پنہاں داشتم محبوب دردِ عشقِ یار
لیکنش ظاہر دو چشمِ اشکبارم کردہ اند

غزل در نعت

واللیل ثنائے است ز گیسوئے محمدؐ
والشمس بوصفِ رخِ نیکوئے محمدؐ

میکال شدہ غاشیہ بردارِ جنابش
جبریل گدائے بسرِ کوئے محمدؐ

در دیدۂ او ذرّہ نماید یدِ بیضا
دید آنکہ یکے جلوۂ از روئے محمدؐ

لاریب بود مظہرِ انوارِ الٰہی
ہر کس کہ بدید رُخِ نیکوئے محمدؐ

شد بدر منوّر ز جمالِ رخِ پاکش
شرمندہ ہلال از خمِ ابروئے محمدؐ

نرگس شدہ حیرانِ تماشائے دو چشمش
سرو است فدا بر قدِ دلجوئے محمدؐ

از دستِ مبارک شدہ مہتاب دوپارہ
ز اعجاز بہ بیں قوتِ بازوئے محمدؐ

انساں نتواند کہ کند وصفِ جمالش | حق گشت چو مدّاح و ثنا گوئے محمدؐ

این بے ادبی ہست کہ محبوب بخود کرد
نسبت بکفِ پائے سگِ کوئے محمدؐ

ردیف الرّاء

غزل

روز و شب دارم بسر سودائے زلفِ مشکبار
جاں فدا کردم بمہرِ مصرخِ رنگیں نگار

راست قدّے کج ادائیں بے سنگیں دلے
لالہ روئے یاسمیں بوئے نگارِ گلعذار

از نگاہِ چشمِ مخمورت دلِ مردم خراب
از سرِ زلفِ سیاہت شد تنِ من ہمچو تار

موسمِ گل بر سر آمد دلبرم در بر بیا
ساقیا جامے بادہ آمد زمانِ نوبہار

اے اسیرِ دامِ زلفینِ تو ہر دانا دلے
وائے خرابِ لعلِ میگونِ تو جانِ ہوشیار

گر تو یکتائی بر عنائی و حسن و دلبری
عاشقِ جانباز چوں من نیست کس در روزگار

تا کہ رفتی از کنارِ من تو اے جانِ جہاں
گشتہ ام یکسر من از جان و دلِ خود بر کنار

خواستم دارم بدل پنہاں غمِ عشقت ولیک
آہِ آتشبار و اشکِ خونیم کرد آشکار

ناصحا پندے مفرما با دلِ دیوانہ ام
زانکہ مجنوں را بعقلِ خود نباشد اختیار

رفت عمرش گرچہ در عصیاں ولیکن نیست باک

هست چوں محبوب بر فضلِ خدا امیدوار

غزل

روئے خوبت صنما هست چناں مایۂ نور ... گر مساوات کند حور بود عینِ قصور

تابشِ عارضِ تو غیرتِ ماهِ تاباں ... نورِ سیمائے تو شد رشک دہ جلوۂ حور

زلفِ مشکینِ تو سودا بسرِ مردم زد ... چشمِ بیمارِ تو کردست جہاں را رنجور

گر تپِ سوزِ دلم در دلِ دریا افتد ... شود آں آتشِ سوزاں چو روانِ مهجور

گرچه دورم ز درت لیک بدل نزدیکم ... هست یکساں غمِ عشقت چه بغیبت چه حضور

نیست تنها دلِ من شیفتۂ تو که نمود ... جلوۂ حسن و جمالِ تو جہاں را محصور

اتفاقِ من و تو چوں شود اے دلبرِ من ... من بهجرِ تو حزین و تو بقتلم مسرور

دردِ عشقِ تو چناں کرد بجانِ من جا ... کز غمش هر بنِ مو گشته بشکلِ ناسور

شعلۂ آتشِ سوزاں ز زبانم خیزد ... شمّه از غمِ هجرِ تو کنم گر مذکور

گرچه صد تیغِ جفا بر سرِ ایں خسته زنی ... هر دم از جان و دل از لطفِ تو هستیم شکور

دلِ مجنون مرا وعظ مفرما واعظ ... زانکه دیوانه ز پندست و نصیحت معذور

رفت عمرِ تو بعصیاں همه لیکن محبوب
تکیه بر رحمتِ او کن که هو الله غفور

غزل

اے ماه و خور از عکسِ رخت یافته تنویر ... از جلوۂ حسنِ تو جہانے شده تسخیر

ای کشتهٔ دردِ تو شده زندهٔ جاوید
رسوائیِ عشقِ تو بود باعثِ توقیر

از نکهتِ زلفِ تو معطر ختن و چین
از تابِ رخت آب به پنجاب و بکشمیر

از جوشِ تحیر شود آن نقش بدیوار
نقاش کشد گر ز رخِ پاکِ تو تصویر

بر صفحهٔ جان و دلِ من حرفِ غمِ عشق
از روزِ ازل کرد رقم کاتبِ تقدیر

دل سوختن و کُشته شدن در غمِ جاناں
از عشق عطا گشت بمن منصب و جاگیر

افسانهٔ مجنوں شده محو از دلِ عالم
زآنروز که عشقِ من و تو یافته تشهیر

بیمارِ دو چشمت شده جانِ همه مردم
در پائے دلم گشت سرِ زلفِ تو زنجیر

دردِ دلِ من بنشود ز آبِ بقا زآنکه
تدبیرِ شفایش بود آبِ دمِ شمشیر

محبوب ندارد غمِ غوغائے قیامت
چوں شافعِ او هست شهِ شبّر و شبّیر

غزل

بیا بکلبهٔ احزاں گذر دریغ مدار
ز لطف بر منِ مضطر نظر دریغ مدار

چو اشکِ خونیِ من شد رواں ز یادِ لبت
تو سنگدل ز من ایں لعلِ تر دریغ مدار

بسوزِ عشقِ تو اے سینه سوختن مگذار
دلا تو خوردنِ خونِ جگر دریغ مدار

قدم بکوئے تو بنهاد یار گوهرِ اشک
پئے نثارِ تو اے چشمِ تر دریغ مدار

چو آرزوئے دلِ بیدلِ تو دیدنِ تست
ز کُشتهٔ غمِ خود ایں قدر دریغ مدار

پئے مشامِ روانِ حزینِ من بوئے
ز گیسویش تو نسیمِ سحر دریغ مدار

بہرِ رہے کہ ہند پا نگارت اے محبوب
نثارِ سرِ تو از آن رہگذر دریغ مدار

غزل

تو نداری در جمال و حسن ہمتائے دگر
نیست چوں من در جہاں مجنون و شیدائے دگر

ہر دم از ما سوختن جانرا و دل دادن بعشق
ہر زماں از تو سرِ جور و جفا ہائے دگر

تضمین

گر سرِ مشکِ ختن دارم بسر باشد خطا
در سرم از زلفِ پُرچین ہست سودائے دگر

در ازل درمانِ ما دردِ تو آمد اے صنم!
زانکہ دردِ دل ندارد مداوائے دگر

یک اشارت کردی و دین و دل از ما بردۂ
کشتنم آساں بود ایجاں بایمائے دگر

لافِ صحرا گردیِ خود قیس پیشِ ما مزن
زانکہ آمد بہتر از تو دشت پیمائے دگر

اے تو و بزمِ رقیب و سوختن ما را ز رشک
ما و ولدادن بحسنِ روئے زیبائے دگر

نیست شوقِ بادہ ام در دل ز جامِ میکشاں
مستم از روزِ ازل از جامِ صہبائے دگر

نیستم موسیٰ صفت مدہوش از یک جلوہ ات
ہر دم از حسنت مرا شوقِ تماشائے دگر

پائے در زنجیر باد از ہیں خطایم اے صنم
گر بسر دارم سرِ زلفِ چلیپائے دگر

تاکہ جانش در تن ست ایجاں بغیر از وصلِ تو
نیست ایں محبوبِ مفتوں را تمنائے دگر

ردیف الزاء

غزل

مُردم و دلبرِ من در برِ اغیار ہنوز
شد میسر نہ مرا دولتِ دیدار ہنوز

تلخ شد کامِ من و شد نہ لبم را حاصل
بوسۂ زاں دہن و لعلِ شکر بار ہنوز

بردجانِ منِ دلختہ و لیکن صد حیف
بر سرِ رحم نشد آں بُتِ عیار ہنوز

گرچہ دیوانہ بعشقش شدہ ام لیک بسر
ہست سودائے خمِ گیسوئے دلدار ہنوز

دل بسودائے سرِ زلفِ تو مجنون و فداست
جاں زچشمانِ پُر از سحرِ تو بیمار ہنوز

گرچہ صد جور و بلا دید بعشقت محبوب
لیک دارد ہوسِ جلوۂ دیدار ہنوز

غزل

بُردۂ دل طالبِ جانی ھنوز
حالِ من جاناں نمیدانی ھنوز

در دل و جاں گرچہ ہر دم جائے تست
از چہ رو از دیدہ پنہانی ھنوز

سیلِ اشکت آبِ طوفاں را ربود
از چه رُوا ے دیدہ گریانی ہنوز

خاطرت جمع است از وصلِ صنم
در سرِ زلفش پریشانی ہنوز

روئے آں دلبر چو دیدی از چہ رو
در خیالِ اینی و آنی ہنوز

عالمِ آب است در چشمت ز اشک
باز از دل آتش افشانی ہنوز

دردِ عشقت دا روئے ہر درد شد
ایں عجب محتاجِ درمانی ہنوز

دانش و دین و دلِ محبوب را
بُردۂ ایماں و خواہانی ہنوز

ردیف السین

غزل

مرا عشقِ آں نازنین است و بس
غمِ او بجاں دلنشین است و بس

زتن جاں ببرد و کنوں در برم
و لے در دمندے حزین است و بس

مکن پیشِ من جلوہ اے خور مرا
بدل مہرِ آں مہ جبین است و بس

بہ مہرِ سلیماں چہ حاجت بدل
چو نامِ تو نقشِ نگین است و بس

ندارم بہ قند و شکر اشتیاق
کہ لعلِ لبت انگبین است و بس

بہ محبوبِ عاصی بدنیا و دیں

پناہِ شہ مرسلین است و بس

ردیف الشین

غزل

بتے دارم کہ کامِ جاں بود شیریں زگفتارش — دوائے دردِ مشتاقاں نگاہِ چشمِ بیمارش

عزیزم گشت آنجاناں کہ جاہا تشنۂ وصلش — شدم بر یوسفے مفتوں کہ عالم شد خریدارش

فدائے آں سیہ چشمم کہ دوراں فتنۂ حسنش — سہرِ زلفے بسر دارم کہ دلہا شد گرفتارش

زہے زیبا نگارے آفتابِ چرخِ رعنائی — کہ روشن گشت خورشید از ضیائے عکسِ رخسارش

تعالیٰ اللہ چہ دلدارے کہ ہنگامِ سخن گفتن — نبات و قند میریزد لبِ لعلِ شکر بارش

نزاکت آں قدر دارد نگارِ گلعذارِ من — کہ رنگِ غازہ بر رخسار میباشد گرانبارش

بجز مہرِ تو در دوراں ندارد ہیچ غم محبوب
کہ میدارد مئے عشقت مدام از خویش سرشارش

غزل

گہر ز خندہ بریزد لبِ دُر افشانش — عبیر و مشک فشانست زلفِ پیچانش

رخش چو مہر و ہلال است ابروئے جاناں — لبش چو لعلِ بدخشاں و در اند دندانش

دلم شده است پریشان و جان شد آشفته
ز باد چین خم زلف عنبر افشانش

زہے بتے مہ برج سپہر خوبی و حسن
که روشن است مه از عکس روئے تابانش

ہوائے جنت و بیم جحیم نیست بما
که دیده ایم شب وصل و روز ہجرانش

بکشت ترک دو چشمش بغمزه مردم را
گذشت از رگ جانها سنان مژگانش

نمیرود ز دلم عشق آں صنم محبوب
که تا بحشر بدست منت دامانش

ردیف الکاف

غزل در نعت

اے شه دو جہاں سلام علیک
مالک انس و جاں سلام علیک

ذات تو ہست عین نور احد
صاحب لامکاں سلام علیک

بندگان گدائے کوئے تو اند
جمله شاہنشہاں سلام علیک

ہست ذات ترا عدیل عدیم
شاه کون و مکاں سلام علیک

خاک درگاه بندگان تو اند
ملک و انس و جاں سلام علیک

طاقتم نیست وصف تو گفتن
حق ترا مدح خواں سلام علیک

نیست محبوب را بجز در تو

ہیچ جائے اماں سلامٌ علیک

غزل درنعت

اے شفیع الوریٰ سلامٌ علیک
وے شہِ دوسرا سلامٌ علیک

از رُسل اول و ظہور آخر
اے شہِ انبیا سلامٌ علیک

حق بذاتِ شریفِ تو گوید
احمدِ مجتبیٰ سلامٌ علیک

آدم و نوح و موسیٰ و عیسیٰ
جملہ را مقتدا سلامٌ علیک

دردِ مجبوب را نشد حاصل
جز درِ تو دوا سلامٌ علیک

غزل درنعت

اے شفیع الامم سلامٌ علیک
دُرِ دُرجِ کرم سلامٌ علیک

جمع در ذاتِ اشرفِ تو بہا
شد حدوث و قدم سلامٌ علیک

شرف از ذاتِ تو بملکِ عرب
از تو فخرِ عجم سلامٌ علیک

مالکِ طیر و جنّ و انس و ملک
شاہ لوح و قلم سلامٌ علیک

دردمند و حزین و بے درماں
بر درت آمدم سلامٌ علیک

چوں پناہِ دگر نمیدارم
کن تو لطف و کرم سلامٌ علیک

بہرِ محبوب کن ز رحم نگاہ
اے شہِ ذو الکرم سلام علیک

ردیف اللام

غزل

چینِ گیسوئے تو شد دامِ گرفتاریِ دل — چشمِ بیمارِ تو شد باعثِ بیماریِ دل
آتشِ عشقِ تو چوں سوخت دلِ زارِ مرا — کرد آبِ دمِ تیغِ تو مددگاریِ دل
درد در جان و بدل سوز و بلب آہ و فغاں است — کہ زند جز غمِ عشقت دمِ غمخواریِ دل
بر فلک گوشِ ملک گشت ز فریادش کر — ہست انکارِ تو بر نالہ و بر زاریِ دل
آتش افتاد بجاں از رخِ چوں آتشِ تو — گشت از یادِ لبِ لعلِ تو خونباریِ دل

سوختن کشتہ شدن در غمِ عشق اے محبوب
ہست بر جانِ من ایں جملہ ستمگاریِ دل

غزل

تا کے کنیم نالہ ز جور و جفائے دل — کس مبتلا مباد برنج و بلائے دل
آنرا نہ میلِ جنّت و نے بیمِ دوزخ است — بیگانہ شد ز ہر دو جہاں آشنائے دل

طوفانِ نوح قطره نماید بچشمِ تو — گر بشنوی تو شمۂ از ماجرائے دل

نے خشم از رقیب و ز جاناں نہ شکوہ ایست — بر جانِ من ہر آنچہ بشد از جفائے دل

اکسیر ہیچ فائدہ با دردِ دل نہ کرد — خاکِ درِ نگار بشد کیمیائے دل

مُردن بعشق عینِ تمنائے جانِ من — دیں دادن از برائے بتاں مدعائے دل

مجبوب بارِ خاطرِ عاطر نباشدت
بشنو دگر غزل ز من از نالہ ہائے دل

غزل

دانستمے بروزِ ازل گر جفائے دل — خارے نہادمے بسرِ خود بجائے دل

با جانِ ما است تا ابد رنج و غم نصیب — خونِ جگر ز روزِ ازل شد غذائے دل

عظمِ رمیم مردۂ صد سالہ مے طپد — گر بشنود صدائے من از نالہ ہائے دل

مردم فدائے غمزۂ چشمِ تو گشتہ اند — چینِ سرِ دو زلفِ تو زنجیرِ پائے دل

درماندہ شد ہزار فلاطوں بداروئش — رنج و بلا و درد شد آخر دوائے دل

در خاک و خوں طپیدن و جاں دادن از غمت — آں مدعائے جاں بود ایں مقتضائے دل

با مشکِ چیں کہ نسبتِ زلفِ تو کردہ ام — ز آشفتگی جانِ من ایں شد خطائے دل

مجبوب صد فرات ز خوں بنگری رواں
یکدم گذر کنی اگر از کربلائے دل

غزل

تا جانست بتن عشقِ تو جاں چوں رود از دل
تا حشر کجا مہرِ تو بیروں رود از دل

گنجینۂ حسنِ تو گرفت آنکہ ز وصلت
آنرا ہوسِ دولتِ قاروں رود از دل

خواہم کہ کنم وصفِ سراپائے تو جاناں
لیک از دہنِ تنگِ تو مضموں رود از دل

ہرکس کہ بدیدہست گلِ روئے تو ایجاں
شوقش ہمہ از بادۂ گلگوں رود از دل

شد سینۂ من آتشِ سوزاں زتپِ آہ
وز اشکِ رواں قلزم و جیحوں رود از دل

شد شعلہ فشاں جانِ من از آتشِ رویش
از یادِ لبِ لعلِ صنم خوں رود از دل

افسانۂ مجبوب ہر آنکس کہ شنیداست
آنرا ہوسِ قصۂ مجنوں رود از دل

غزل

روز و شب سودائے زلفِ مشکبو دارم بدل
بجز خوں از یادِ رنگِ لعلِ او دارم بدل

چشم بر حور افگنم گر ایں بود عینِ قصور
چوں سرِ عشقِ نگارِ خوبرو دارم بدل

جاں فدا کردن بمہرش مدعائے جانِ من
دیں و دل دادن بعشقش آرزو دارم بدل

گر بسر دارم سرِ مشکِ ختن باشد خطا
زانکہ سودائے سرِ گیسوئے او دارم بدل

فرقِ ہست و نیست گفتم گرچہ در وصفِ میانش
لیکن از ذکرِ دہانش گفتگو دارم بدل

تیغ را آہستہ زن تا زود نشود کارِ من
کشتۂ عشقم طپیدن آرزو دارم بدل

گرچہ شد محبوب عمرم در گنہ لیکن چہ باک
چون امید از آیۂ لاتقنطو دارم بدل

غزل

کنی چنداں کہ برجانِ حزیں جور و جفا قاتل
دلِ من ہر زماں گوید بشکرش مرحبا قاتل

بشمشیرِ نگہ در دم فراتِ خوں رواں کردی
زمقتولاں شدہ کوئے تو دشتِ کربلا قاتل

چو عزمِ قتلِ من داری شکایت نیست از من دون
ولے خواہم نگاہِ چشم لطفت خوں بہا قاتل

بیک زخمے قناعت نیست مشتاقِ شہادت را
تو بسمل کردہ رفتی و دلم گوید بیا قاتل

بہ تیر و تیغ حاجت نیست بہرِ کشتنم ہرگز
کہ کافی ہست تیرِ ناز و شمشیرِ ادا قاتل

بیک تیغِ نگاہے کارِ من کردی جزاک اللہ
دہانِ زخم گوید ہر زماں صد مرحبا قاتل

قدم رنجہ نمائی گر برائے عزمِ قتلِ من
دہم بہرِ تو ہمچوں مردمک در دیدہ جا قاتل

نخواہم آبِ حیوان و نہ تسنیم و نہ کوثر را
کہ ہست آبِ دمِ تیغت بہ از آبِ بقا قاتل

چگونہ جاں برد محبوب از وے چوں دلش بردست
بتے بیرحم سنگیں دل جفا جو بیوفا قاتل

ردیف المیم

غزل

گاہے شدم یوسف صفت در کوو بازار آمدم
گاہے زلیخا وش شدہ اورا خریدار آمدم

گاہے چو سرمد داشتم سر زیرِ شمشیرت بعشق
منصور وار اندر غمت گہ بر سرِ دار آمدم

دیدم چو چشمت رفت شوق از نرگسِ شہلا مرا
نظّارہ کردم بر رخت یعنی بگلزار آمدم

گویا بیادِ لعلِ لب سیرِ بدخشاں کردہ ام
در شوقِ چینِ زلفِ تو در چین و تاتار آمدم

نے آرزوئے از حرم نے شوقِ دیر اندر سرم
بگذشتہ از ہر دو طرف در کوئے دلدار آمدم

رفتم براہِ عشقِ تو باروئے خنداں ہمچو گُل
از دشتِ پرخارِ غمت با چشمِ خونبار آمدم

من کے شوم موسیٰ صفت مدہوش از یک جلوۂ
صد بار رُخ بنما بمن کز بہرِ دیدار آمدم

رفتم بہ بزمِ واعظاں آنجا شدم شیخِ زماں
در حضرتِ پیرِ مغاں رندِ قدح خوار آمدم

با شیخ در مسجد روم در دست دارم سبحۂ
در بتکدہ با برہمن اکنوں بزنّار آمدم

باشد قصورِ فہمِ من گر حور خواہم و پری
چوں جلوۂ محبوب را از دل طلبگار آمدم

غزل

چوں بیانِ وصفِ روئے آں مہِ انور کنم
طعنہ ہا بر تابِ نورِ نیّرِ اکبر کنم

لالہ از خاکِ مزارِ من دمد تا روزِ حشر
وقتِ مردن گر خیالِ آں لبِ احمر کنم

قطرۂ اشک از دو چشمم دانۂ گوہر شود
گریہ در یادِ دُرِ دندانِ او چوں سر کنم

گر شبے مہماں شود آں دلبرِ عیّارِ من
مے کنم از اشکِ خونیں دیدہ را ساغر کنم

کمتر از یک قطرہ بنماید برش طوفانِ نوح
چوں رواں سیلِ سرشک از آبِ چشمِ تر کنم

قطعہ بند

گر بدستم جامِ پُر مے دلبرم در بر بود
کامِ جاں را از لبِ شیرینش پُر شکر کنم

ایں بود عینِ قصورم در جناں گر افگنم
چشم بر حور و نگہ بر چشمۂ کوثر کنم

قطعہ بند

گرچہ صد پندم دہد واعظ ز جامِ بادہ لیک
فصلِ گل آمد چساں من توبہ از ساغر کنم

ترکِ مے گوید مرا بر وعدہ ہائے جوئے شیر
نقد را بگذاشتہ بر نسیہ چوں باور کنم

کے کنم محبوب سوئے کعبہ و بتخانہ رو
سجدہ چوں بر خاکِ راہِ کوئے آں دلبر کنم

غزل

ز چشمِ نرگسیں کردی ہزاراں فتنہ در دینم
چو فرہادم بباید شست دست از جانِ شیرینم

زنوکِ ناوکِ مژگاں نمودی رخنہ ہا در دل
زترکِ چشمِ مردم کش ربودی جانِ مسکینم

اگر زاں چشمِ پُر جادو نگاہے برمن اندازی
بہائے او اگر خواہی بگیر از من دل و دینم

اگر از وصلِ خود جاناں مرا عیشِ ابد بخشی
نثارت جاں کنم لیکن حقیر و کمترش بینم

اگر در وقتِ جاں دادن بکام لعلِ لبِ جاناں
نہ پروائے جناں دارم نہ باغِ خلد بگزینم

نہ آرام است در روزم نہ در شب خواب مے آید
غرض بے یارِ جانانم دمے نبود کہ بنشینم

خدا را جانِ من امشب بکن یک جلوہ بر محبوب
کہ تا از سر رود سودائے دنیا و سرِ دینم

غزل

قتیلِ عشقِ بتانم دگر نمیدانم
شہیدِ خنجرِ آنم دگر نمیدانم

بدردِ عشقِ پری روئے لالہ رخسارے
زجانِ خویش بجانم دگر نمیدانم

غریبِ کوئے توام لیک در غمِ عشقت
اسیرِ دل شدہ گانم دگر نمیدانم

از آں دمے کہ زدم در سرائے عشق قدم
نماند تاب و توانم دگر نمیدانم

بچشمِ من نبود حسنِ لیلی و شیریں
فدائے جانِ جہانم دگر نمیدانم

غلامِ عشقم و محوم بجلوۂ جاناں
زجانِ خود بگمانم دگر نمیدانم

زفرش تا بسرِ عرش جلوہ اش پیداست
از اوست نام و نشانم دگر نمیدانم

تضمین

بخور ز بادۂ عشق و بگو بصدق و نیاز
مرید پیرِ مغانم دگر نمیدانم

از آں دمے کہ بدیدم جمالِ آں محبوب
بحسنِ او نگرانم دگر نمیدانم

غزل

روز محشر چو شبِ ہجرِ صنم یاد کنم
پیشِ حق با دلکے سوختہ فریاد کنم

مطلعِ ثانی

چوں بدل یادِ قدِ غیرتِ شمشاد کنم
از غم و دردِ جہاں جانِ خود آزاد کنم

آتشِ سوزِ دلم تا بفلک شعلہ زند
شمۂ گر ز ستمہائے صنم یاد کنم

ہمہ بر باد دہم جان و تن و دانش و دیں
خانۂ دل ز غمِ عشقِ تو آباد کنم

گر بوقتِ نزعم رُخ ننمائی ایجاں
بر کفن نامِ تو بنویسم و دلشاد کنم

آں قدر عشقِ تو دارم کہ بود عار مرا
گر مساوات بمجنون و بفرہاد کنم

گر زنی تیغ و کُشی جانِ حزینِ محبوب
شکرِ احسانِ تو اے حضرتِ جلاّد کنم

غزل

در سر سرِ چینِ خمِ گیسوئی که دارم / آشفته دل از سلسلهٔ موئی که دارم

بیمارِ دو چشمِ سیهٔ مستِ که هستم / مجروح دل از تیغِ دو ابروئی که دارم

بیخود ز پیِ عشق چنانم که ندانم / جان بر که فدا کردم و دل سوئی که دارم

خون خوردنم از یادِ لبِ لاله وشی کیست / خارے بدل از عشقِ گل روئی که دارم

تا حشر بود شعله زنان سنگِ مزارم / آتش بدل از غمزهٔ جادوئی که دارم

محجوب دل آشفتگی من ز غمِ کیست
دامِ دل و جان حلقهٔ گیسوئی که دارم

غزل

بسر سودائے زلفِ غیرتِ مشکِ ختن دارم / بدل خارِ غم از عشقِ نگارِ گلبدن دارم

بروزِ حشر با جمعِ شهیدان خیزم از تربت / که از یادِ حنائے پائے او خونین کفن دارم

بسیرِ گلستانم اشتیاقے نیست اے یاران / که دل از داغهائے دردِ او رشکِ چمن دارم

بگورم بعدِ مرگِ من گل افشانی بباید کرد / که در دل داغِ مهرِ مهرخِ گل پیرهن دارم

دهی صد بار اگر زهرم نگردد تلخ کامِ من / ز یادِ لعلِ شیرینِ تو شکّر در دهن دارم

اگر دارم سرِ چین و ختن در سر خطایم هست / که از سودائے گیسوئے تو دل رشکِ ختن دارم

نخواہد رفت تا جاں ہست عشقش از دلم محبوب
کہ در جاں الفتِ جاناں چو جاں اندر بدن دارم

غزل

حریقِ آتشِ عشقم طپیدن آرزو دارم
ز راہِ دیدہ خونِ دل چکیدن آرزو دارم

بروزِ حشر کے دارم تمنائے لبِ کوثر
چو لعلِ شکرینش را مکیدن آرزو دارم

بہ بند اے ناصحا امشب خدا را لب ز پندِ من
کہ از لعلِ لبش حرفے شنیدن آرزو دارم

خطا یم ہست اگر دارم سرِ مشکِ ختن در سر
کہ آں زلفِ معنبر را شمیدن آرزو دارم

بجنت کے شوم مفتوں بحسنِ حور اے یاراں
جمالِ آں پریرو را چو دیدن آرزو دارم

ہوائے کعبہ و بتخانہ در خاطر نمی دارم
بکوئے آں بتِ رعنا رسیدن آرزو دارم

اگر زخمے زند یارا بشکرش مرحبا گویم
ز دستش زہر اگر باشد چشیدن آرزو دارم

بہارِ موسمِ گل ہست و یار و نغمہ و مطرب
مے از دستِ صنم امشب کشیدن آرزو دارم

بیانِ الفتِ محبوب جز ایں کردہ نتوانم
کہ در عشقِ صنم ہر دم طپیدن آرزو دارم

غزل

ندارد مہ ضیا چوں ماہِ تابانے کہ من دارم
خجل مہر است پیشِ شمعِ ایوانے کہ من دارم

بود صد سیلِ دریا قطرۀ بل کمتر از قطرہ
به پیشِ موجِ اشکِ چشمِ گریانے کہ من دارم

بیک دیدن زلیخائی کند صد یوسفِ مصری
بحسنِ عکسِ روئے ماہ کنعانے کہ من دارم

بدریا گر رسد یکدم کند اخگر حبابش را
شرارِ سوزِ آہِ آتش افشانے کہ من دارم

نگاہِ چشمِ بیمارش کند رنجور مردم را
کسے را نیست جانانے چو جانانے کہ من دارم

کند دلہائے جمعے را پریشاں گر رسد در سر
سرِ چینِ خمِ زلفِ پریشانے کہ من دارم

ندارد ہیچکس محبوب در دوراں بمہرِ او
دلِ پُر دردِ عشق و سینہ بریانے کہ من دارم

غزل

بدستِ واعظِ زاہد چو عہدِ توبہ بہ بستم
بروئے ساقی شاہد بجامِ بادہ شکستم

برفت موسمِ زہد و رسید فصلِ گل و مل
نصیحتم مکن از بادہ ہوشدار کہ مستم

زنام و عزت و ناموس و ننگ و دولتِ دنیا
طمع زجملہ شکستم چو دل بیار بہ بستم

زسوزِ آتشِ سینہ فتادہ ایم در آتش
زاشکباریِ دیدہ میانِ آب نشستم

جہاں بکامِ من آید نگارِ ماہ رخِ من
دہد زدستِ نگاریں چو جامِ بادہ بدستم

نہ میلِ صومعہ و نے ہوائے بتکدہ دارم
بمہرِ روئے چو ماہِ تو ماہتاب پرستم

پسندِ طبع نباشد چو دین و ملتِ دوراں
مرید پیرِ مغاں گشتم و زجملہ برستم

کنوں چناں ندہم جان بحسنِ روئے تو محبوب

که کردہ بادۂ عشقِ تو مست روزِ الستم

غزل

تاکے بدردِ عشقِ تو جاں بستلا کنم / تاکے ز تو تحملِ جور و جفا کنم
خواہم بعشقِ روئے تو جاناں ترا بخویش / بیگانہ گشتہ از دو جہاں آشنا کنم
بر جانِ من کنی ستمِ تازہ ہر زماں / من کے ز ترسِ جورِ تو ترکِ وفا کنم
سودائے چینِ زلفِ تو گر در سرم بود / دارم بسر ہوائے ختن را خطا کنم
دل را بخالِ روئے تو مفتوں نمودہ ام / سر بر حنائے پائے تو ایجاں فدا کنم
در چشمِ من چو غنچہ بود وسعتِ جہاں / مضمونِ تنگیِ دہنت گر ادا کنم
جاں را بجلوۂ رخت ایجاں فروختم / دل مشتریِ مہرِ تو اے مہ لقا کنم
در صورتت جلوۂ معنی بمن عیاں / در روئے بت چو دیدنِ نورِ خدا کنم

محجوب چوں حبیب بود مہرباں ز دل
رنجِ جفا و جورِ رقیباں چرا کنم

غزل

بر تابِ حسنِ عارضِ جانانہ سوختیم / بر شمعِ روئے یار چو پروانہ سوختیم
تا خواندہ ایم ما سبقِ حرفِ عشق را / از علم و عقل جملہ کتب خانہ سوختیم

دل را بتابِ حسنِ جہاں تاب دادہ ایم ‏ جاں بر جمالِ جلوۂ جانانہ سوختیم

قطعہ بند

در آب و خاکِ ما ازل بود سوختن ‏ لیکن بیک دمے نہ چو پروانہ سوختیم
بل در ہوائے آتشِ عشقش تمام عمر ‏ ما شمع ساں بہمتِ مردانہ سوختیم
ساقیِ ما شکست چو پیماں ز سوزِ دل ‏ مینائے بادہ و خم و پیمانہ سوختیم

محبوب چیست باک بما ز آتشِ جحیم
در آتشِ فراق چو مردانہ سوختیم

غزل در نعت

گل فشاں کلک ار بمدحِ سیدِ بطحیٰ کنم ‏ صفحۂ قرطاس رشکِ جنت الماویٰ کنم
آں شہِ والا منش کز نسبتِ دربانیش ‏ فخر خود دانند گر با موسیٰ و عیسیٰ کنم
سورۂ والنور وصفِ عارضِ پر نورِ اوست ‏ سورۂ واللیل مدحِ زلفِ عنبر سا کنم
در سخن لعل و دُر و یاقوت افشاند مدام ‏ چوں زباں را در بیانِ نعت او گویا کنم

قطعہ بند

در زبانِ من چناں تاثیرِ مدحِ او شدہ است ‏ شرم ہست ار دعویِ اعجاز چوں عیسیٰ کنم

چند بارا حیائے اموات ارازوشایہیچ نیست — گویم ار یکبار قُم احیائے صد موتیٰ کنم

نسبتے باشد کہ ذرّہ را بود با آفتاب — باکفِ پائے تو گر ذکرِ یدِ بیضا کنم

ذاتِ پاکت ممکن اندر چشمِ صورت بیں بود — عین واجب بنگرم چوں چشم در معنیٰ کنم

آرزو دارم کہ بوسم آستانِ پاکِ تو — طوتیائے چشم خاکِ یثرب و بطحیٰ کنم

مشتریِ نورِ ماہ و زہرہ کے باشم ز دل — چوں ز خورشیدِ جمالت چشمِ دل بینا کنم

از تپِ آہے کہ از افراطِ عصیاں مے زنم — آتشِ سوزندہ بامِ گنبدِ مینا کنم

آرزو یم ہست اے محبوب تا روزِ ابد
جا بخاکِ آستانِ آں شہِ والا کنم

غزل

عبث سعی ہست از یاراں پئے اصلاح و تدبیرم — کہ از روزِ ازل جوشِ جنوں آمد بتقدیرم

مطلعِ ثانی

قلم در وصفِ دندان و لبِ جاناں چو برگیرم — بریزد لعل و یاقوت و گہر ہنگامِ تحریرم

چو میسازم بتعریفِ گلِ رویش زباں گویا — گلِ تر میشود وقتِ سخن ہر حرفِ تقریرم

چو ہستم کشتۂ تیغِ دو ابروئے صنم ز آرزو — حیاتِ جاوداں حاصل شود از آبِ شمشیرم

بسر جوشِ جنوں دارم و لے حاجت بہ بندم نیست — کہ سودائے سرِ زلفش بپائے جانست زنجیرم

هوس نیستم از کیمیا چوں کشتهٔ عشقم
که خاکِ کوئے جاناں میدہد تاثیرِ اکسیرم

بخواہم تا نویسم حرفِ سوزِ دل ولے ترسم
مبادا صفحهٔ کاغذ بسوزد وقتِ تحریرم

بپاداشِ خطائے نسبتِ زلفش بمشکِ چیں
بپائے دل زچینِ حلقهٔ گیسو است زنجیرم

ندارم باکِ غوغائے قیامت ہرگز اے محبوب
شفیعِ روزِ محشر میشود چوں شاہِ شبیرم

غزل در نعت

بہر جانب نظر سازم رخِ دلدار مے بینم
زہر سو جلوهٔ آں دلبرِ عیار مے بینم

چناں سودائے بوئے موئے او جا کرده در جانم
که صحرائے جہاں را بیشهٔ تاتار مے بینم

بسیرِ گلستانم احتیاجے نیست اے یاراں
که از داغِ غمِ او سینه را گلزار مے بینم

ہوائے آتشِ عشق از ازل دارم که از اوّل
سرشتِ خود ز آب و خاکِ کوئے یار مے بینم

فلک بر جور و یارم بے وفا و من دریں حسرت
که بختم خفته و صد فتنه را بیدار مے بینم

نه غمخوارے نه یار و مونسے نے ہمدمے لیکن
معینِ بیکساں ذاتِ شہِ ابرار مے بینم

شہنشاہے که وقتِ عزمِ مدحِ او زبانِ خود
شکر افشان و گوہر ریز در گفتار مے بینم

بدرگاہش سلیماں مہردار و نوح کشتیباں
سکندر چاکر و موسیٰ عصا بردار مے بینم

بعمرے دید یکبار آنچه از حق موسیٰ عمراں
ز روئے روشنش در ہر سحر صد بار مے بینم

تعالی الله چه حسنت ایں که مشتاقِ جمالِ او
ہزاراں یوسفِ مصری زلیخا وار مے بینم

شیب و موسیٰ و عیسیٰ جم و خضر و سکندر را | گدائے بارگاہِ احمدِ مختار مے بینم

لقائے روئے خود بنما محبوبِ حسیں شاہا
کہ گلزارِ جہاں را بے جمالت خارے بینم

غزل

چوں گلِ روئے تو دیدم بگلستاں رفتم | برہِ کوئے تو در روضۂ رضواں رفتم

مطلعِ ثانی

در رہِ عشقِ تو ایجاں بچہ عنواں رفتم | با دلِ سوختہ و دیدۂ گریاں رفتم
گہ چو فرہاد شدہ تیشہ زنی پیشۂ من | گاہ چوں قیس سوئے دشت و بیاباں رفتم
آہِ سرد و رخِ زرد و دل و جانِ پُر درد | برہِ عشق بدیں صورت و ساماں رفتم
جائے دیر است درِ پیرِ مغاں معبدِ من | عوضِ کعبہ بکاشانۂ جاناں رفتم
در سرِ نکہتِ زلفِ تو بہ چیں آمدہ ام | در خیالِ لبِ لعلت بہ بدخشاں رفتم
سنبل از خاکِ مزارم پسِ مرگم روید | زانکہ در یادِ خمِ گیسوئے پیچاں رفتم

جا چو در مجلسِ زہّاد ندیدم محبوب
زاں طرف آمدہ در محفلِ رنداں رفتم

غزل

دیدہ را جز رخِ زیبائے تو دیدن ندہم
گوش را جز سخنِ عشق شنیدن ندہم

بنجیالے کہ مبادا رسدش چشمِ بدش
ماہ را بر رُخِ رخشانِ تو دیدن ندہم

آتشِ عشق چناں سوخت کہ بعد از مرگم
سبزہ بر خاکِ سرِ گور دمیدن ندہم

بنجیالے کہ مکرر نشود تکلیف
مرغِ جاں را تہِ تیغِ تو طپیدن ندہم

چوں کند عزمِ مکانِ تو رقیب اے محبوب
پائے اندیشہ بجائے تو رسیدن ندہم

غزل

چہ گویم در تبِ سوزِ غمِ عشقش چہا کردم
دل و جاں را گرفتارِ غم و رنج و بلا کردم

گسستم از ہمہ آفاق و با دلدار پیوستم
شدم از خویشتن بیگانہ او را آشنا کردم

غلط گفتم لبش را لالہ و شمشاد قدش را
نمودم نسبتِ زلفش بہ مشکِ چیں خطا کردم

زصورت جلوۂ معنی بچشمِ من نمایاں شد
کہ در حسنِ بتاں نظّارۂ نورِ خدا کردم

چناں بیخود شدم از جلوۂ حسن و جمالِ او
کہ در ہنگامِ وصلش ترکِ حرفِ مدعا کردم

چہ باک از شورِ محشر دارم اے محبوب چوں امید
بلطفِ شافعِ امت شہِ ہر دو سرا کردم

ردیف النون

غزل

تنم گشته هلال آسا بهرِ روئے مہ رویاں
دلم یکسر سویدا شد بسودائے سیہ مویاں

دلم بُردند واکنوں قصدِ جانِ ناتواں دارند
پریرویانِ مشکیں موبتانِ یاسمیں بویاں

چناں در عشقِ آں لیلےٰ شدم مجنوں کہ در محشر
روم پیشِ حق از مرقد بلب لفظِ صنم گویاں

بگورم بعدِ مرگِ من گلِ نرگس بباید کاشت
کہ مردم در خیالِ نرگسیں چشمانِ گلرویاں

کشند و خونبہائے قتل از مقتول میخواہند
عجب سنگیں دل اندایں دلربایانِ ستم خویاں

فدا گشتم چو بر حسنِ جہاں افروزِ آں محبوب
شدم یکسر از آں دم ہر دو دست از جان و دل شویاں

غزل

بیحجاب آں ماہِ من چوں از نقاب آید بروں
بہرِ دیدارش ز مشرق آفتاب آید بروں

یارِ من گر بادہ خواہد اشکِ خونینم مے است
واز پئے نُقل از درونم دل کباب آید بروں

بعدِ صد سال ار کشائی خاکِ گورش بنگری
عاشقِ زارِ تو باچشمِ پُر آب آید بروں

تشنۂ دردم بُتا سیراب کن زابِ وصال
کایں دلِ محزوں ز رنج و اضطراب آید بروں

خاکِ گورم بہ بود محبوب از اکسیر اگر
وقتِ مردن از زباں یا بوتراب آید بروں

غزل

بر آئینۂ روئے تو ہر دل شدہ حیراں | جمعیتِ جاں در سرِ زلفِ تو پریشاں

مطلع ثانی

بگذشتنم از عشقِ تو مشکل بود ایجاں | جاں دادنِ من در غمِ عشقت بود آساں
رشک است ز دندانِ تو الماس و گہر را | خجلت زدہ از لعلِ لبت لعلِ بدخشاں
گر جلوہ نماید صنمِ گلبدنِ ما | پژمردہ شود گُل ز خجالت بگلستاں
عالم شدہ مفتوں بجمالت چو زلیخا | خجلت زدہ از حسنِ تو صد یوسفِ کنعاں

از زہد ریا فایدہ چوں ہیچ ندیدی
محبوب بیا خوش بنشیں در صفِ رنداں

غزل

کفرِ ہندوئے بتاں روزِ ازل شد دینِ من | خونِ دل خوردن بیادِ لعلِ شاں آئینِ من

مطلع ثانی

دردِ عشقِ تو دوائے خاطرِ غمگینِ من | خاکِ راہت طوطیائے چشمِ عالم بینِ من

مشتریِ بہرت اے زہرہ جبینِ مہ لقا — گشتم از دل نیست لطفت اے بتِ پرکینِ من

مشربِ من ہست میخوردن بیادِ لعلِ تو — دین و دل دادن بشفقت ملت و آئینِ من

حاجتِ رنگِ حنا نبود ز بہرت اے صنم — دست و پا رنگیں کن از نعشِ بخوں رنگینِ من

نے ہوائے خلد میدارم نہ کوثر را ہوس — گر بوقتِ مردنم باشی تو بر بالینِ من

چوں ندارد فخر بر نظمم ثریا نظمِ من — دلبرم از دل کند چوں ہر زماں تحسینِ من

قطعہ بند

خوردہ مے گیری بمن اے زاہد از عُجب و غرور — شاید آگہ نیستی از مذہب و آئینِ من

پیشِ چشمِ اہلِ بینش کے برابر میشود — دیدۂ خود بینِ تو با دیدۂ حق بینِ من

ہجرِ محبوب ارچہ میسوزد دل و جاں ہر زماں — لیکن از امیدِ وصلش میشود تسکینِ من

غزل

گوید بمن از ناز گہے بوالہوس است ایں — بیگانہ وشم گاہ بپرسد چہ کس است ایں

از دردِ دل ار گریہ کنم بر سرِ کویش — از خندہ بگوید کہ صدائے جرس است ایں

جاں فرشِ رہِ دوست شود عینِ تمنا است — گر بر قدمم یار رود سر ہوس است ایں

نے سجدہ سوئے کعبہ و نے بتکدہ آرم — چوں قبلۂ من کوئے صنم ہست بس است ایں

گر طائرِ دل بپّرو رود در چمنِ خلد
از درد کند نالہ و داند قفس است این

در عمر دمے گر بغمِ یار بسازی
سرمایۂ عمرِ تو بداں یک نفس است این

پند از مے و محبوب مکن ناصحِ ناداں
کآں مونسِ جان است مراہم نفس است این

غزل در نعت

ز تابِ روئے خود اے جاں جہاں منوّر کن
ز بوئے گیسوئے خود عالمے معطّر کن

بیا بایں لب و رخسار و قامت ایجاناں
خجل بباغ گل و لالہ و صنوبر کن

خوش است گرچہ جفایت ولے نگہ گاہے
ز چشمِ لطف و عنایت بجانِ مضطر کن

چہ دردِ سر کنی از گفتگوئے دورِ فلک
مدام بادہ بیادِ صنم بساغر کن

اگرچہ ذکرِ محبوب خوش بود لیکن
گذار ایں سخن و نغمۂ دگر سر کن

چہ عمر صرف پئے ذکرِ عمرو زید کنی
ازیں گذشتہ سرِ مدحتِ پیمبر کن

شہِ سریرِ نبوّت کہ بہرِ خلقِ جہان
نگفت غیرِ رضائش خدائے داور کن

غلامیِ درِ احمد چو شد نصیب ترا
بیک نگاہِ کرم صد جم و سکندر کن

چو موج میزند از بحرِ طبعِ تو مضموں
ز جوشِ فکرِ رسا مطلعِ دگر سر کن

مطلع ثانی

جگر بآتشِ عشقِ نبی سمندر کن
دو چشم ز اشکِ رواں غیرتِ سمندر کن

ببیں بدیدۂ حق بیں و در رُخِ احمدؐ
عیاں معائنۂ نورِ ربِّ اکبر کن

شدہ است نامۂ اعمالت از گنہ چو سیاہ
تو شست و شوئے وے از آبِ دیدۂ تر کن

زچشمِ لطف و کرم شاہِ دو جہاں نظرے
بحالِ عاصیٔ محبوبِ زار و مضطر کن

غزل

تضمین

قدم مدار بخاکِ مزارِ سوختگاں
کہ آتشے است نہاں در غبارِ سوختگاں

گذار عادتِ جور و جفا بترس ایجاں
ز سوزِ آہِ دلِ بیقرارِ سوختگاں

دلِ تو شعلۂ آتش شود ز تاثیرش
گرت فتد گزرے بر مزارِ سوختگاں

سمندر است نمِ اشکِ دیدۂ عشاق
جہنم است شرارِ غبارِ سوختگاں

قریبِ کوہ کن و قیس دفن شد محبوب
کہ جائے سوختہ بہ در جوارِ سوختگاں

غزل

معشوق را چه کار بود با گریستن
عشاق راست سوختن و یا گریستن

ناز از بتان بزیبد و از عاشقان نیاز
خندیدن از شما سزد و از ما گریستن

شغلم بعشقِ روئے تو هر روز ناله است
کارم بیادِ موئے تو شبها گریستن

در عشقِ یار ناله و فریادم آرزوست
در دردِ هجرِ اوست تمنّا گریستن

اندر غمِ فراقش و یادِ وصالِ او
محبوب نیست کارِ من الّا گریستن

ردیف الواو

غزل

راحتِ جانِ عالمی جان و دلم فدائے تو
در سرِ ما هوائے تو در دلِ ما است جائے تو

عشقِ تو زان دمے که جا کرد بجانِ ما بتا!
حاصلِ قسمتم نشد هیچ بجز جفائے تو

چشمِ تو فتنهٔ جهان روئے تو زیبِ گلستان
دامِ دل و ربائے جان گیسوئے مشکسائے تو

عشقِ تو در جنانِ من مهرِ رخت بجانِ من
کوئے تو شد مکانِ من راحتِ من لقائے تو

راحتِ جانِ من توئی روح و روانِ من توئی
دانش و دین و دل بباد داده ام از برائے تو

گر گذرے فتد ترا در رهِ کوئے من سگے
دیدهٔ خویش را کنم سرمه ز خاکپائے تو

تیرِ نگاہست اے حبیب کرد دلِ مرا ہدف
صبر و قرارِ من ببرد غمزۂ دلربائے تو

غزل

اے عارضِ تو زیبا و اے قامتِ تو دلجو
گیسوئے دلاویزت چوں مشکِ ختن خوشبو

در دامِ سرِ زلفش دلہائے جہاں پابند
جانہائے ہمہ مردم بیمارِ دو چشمِ او

حیرت بدو چشمِ من از آئینۂ رویش
داغے بدلِ زارم از ہجرِ بتِ مہ رو

جانِ ہمہ مشتاقاں از لعلِ لبش خوں شد
مفتوں دلِ ہر انساں زاں چشم و ازاں ابرو

در عشقِ صنم ہر دم سودا زدہ میگردم
در دشت و بیاباںہا دیوانہ صفت ہر سو

محجوب ربود از من جان و دل و دینم را
آں گیسوئے عنبر بو و آں نرگسِ پُر جادو

غزل

عشق است و جنوں در سرِ اے اشک تو طوفاں شو
گلگوں کفِ پایم اے خارِ بیاباں شو

نے خواہشِ دنیا کن نے آرزوئے عقبےٰ
از ہر دو جہاں بگذر یک طالبِ جاناں شو

اے دل بسرِ زلفش کن شیوہ پریشانی
بر آئینۂ رویش اے دیدہ تو حیراں شو

ہنگامِ بہار آمد گلرخ بکنار آمد
ساقی تو بدہ بادہ مطرب تو غزلخواں شو

پیشِ رخِ پُرنورش اے مہر مکن جلوہ
بر عارضِ تابانش اے ماہ تو کتاں شو

ساقی تو بیا بنشیں جامِ مۓ گلگوں دہ
برخیز و برو واعظ از گفتہ پشیماں شو

جلبابِ خفا بردار یک باش و دوئی بگذار
در صورتِ خود حق بیں و اصل تو بجاناں شو

عشق است بیا اے درد در جان و دلِ محبوب
اے راحت و آسایش رَو رُو بگر بیاں شو

ردیف الہاء

غزل در نعت

نگاہِ لطف کن بر حالِ زارم یا رسول اللہ
کہ جز ذاتِ تو ملجائے ندارم یا رسول اللہ

قطعہ بند

چناں در آب و خاکِ خویش از روزِ ازل ہر دم
ہوائے آتشِ عشقِ تو دارم یا رسول اللہ

کہ افتد بعدِ صد سال از وفاتم در رہِ یثرب
صبا بردارد از مشتِ غبارم یا رسول اللہ

سگِ درگاہِ پاکت گر قدم بر گورم اندازد
شود اکسیر ایں خاکِ مزارم یا رسول اللہ

نمودم قصدِ درگاہِ تو صد بار از نیازِ دل
ولے از فرطِ عصیاں شرمسارم یا رسول اللہ

ز سر تا پا اگرچہ غرقِ بحرِ دردِ عصیانم
ولے بر لطفِ تو امید وارم یا رسول اللہ

زبانِ من فشاند گوہر و یاقوت و لعلِ تر
چو مجذوب ار سرِ مدحِ تو دارم یا رسول اللہ

غزل

ایدل از سوزِ تپِ عشق چو اخگر شدہ | دیدہ از اشکِ رواں عینِ سمندر شدہ

مطلعِ ثانی

بدہن غنچہ بلب لالۂ احمر شدہ | گل برخسار و بقامت چو صنوبر شدہ
بجبیں زہرہ نجمہ بدر و بابرو چو ہلال | بنگہ برق و برخ مہرِ منوّر شدہ
غیرتِ سنبل ازیں کاکلِ پیچاں گشتی | رشکِ مشکِ ختن از زلفِ معنبر شدہ
مفتیِ عشق نخواہد دیت از معشوقاں | زاں بخونریزیِ عشّاق دلاور شدہ
تو باین قامت و لبہائے بتِ کافر بخدا | غیرتِ طوبی و رشکِ لبِ کوثر شدہ
اے دل از آتشِ دوزخ چہ حذر بیداری | در تپِ آتشِ عشقش چو سمندر شدہ

نرگس از خاکِ مزارِ تو دمد اے مجذوب
زانکہ آشفتۂ آں چشمِ چو عبہر شدہ

غزل

دلش را میکند عشقم اثر آہستہ آہستہ | بمنزل میرسد اہلِ سفر آہستہ آہستہ

شہیدِ عشقم و شوقِ طپیدن دارم اے قاتل — پپئے قلم بزن تیغ و تبر آہستہ آہستہ

مبادا در رہش پر باد اے بادِ صبا گردد — بگویش مشتِ خاکِ ما بر آہستہ آہستہ

بخوفِ ناصحاں ہر چند عشقش را نہاں کردم — ولے شد اشکِ چشمم پردہ در آہستہ آہستہ

کند گر صبر ادنیٰ میشود اعلے پس از مدت — کہ قطرہ در صدف گردد گہر آہستہ آہستہ

مبادا غرق گردد عالمے از جوشِ طوفانش — بیفشاں اشک را اے چشمِ تر آہستہ آہستہ

نیم بیدل دلِ محبوب را تاثیر خواہد کرد
فغانِ نیم شب آہِ سحر آہستہ آہستہ

غزل

شاید ایجانِ من از ناز تو باز آمدۂ — کز رہِ لطف سوئے اہلِ نیاز آمدۂ

چشمِ بد دور تو ایجاں پپئے قتلِ مردم — بسنانِ نگہ و ناوکِ ناز آمدۂ

چشمِ تو مے کشد و زندہ کند مردم را — حیرتے ہست عجب شعبدہ باز آمدۂ

شبِ من روزِ قیامت شدہ چوں در خوہم — با رخِ ہمچو خور و زلفِ دراز آمدۂ

بود پنہاں غمِ عشقش بدلِ من چوں جاں — لیکن اے اشک تو پردہ درِ راز آمدۂ

طاقِ محراب چو شد ابروئے جاناں محبوب
سوئے مسجد عبث از بہرِ نماز آمدہ

غزل

اے دل بگو ز پہلوئے من چوں رمیدۂ — شاید بخواب جلوۂ دلدار دیدۂ

عشقت بجاں غمت بدل و حسن تو بچشم
پندم کنی ز شاہد و مے و اعظا از انکہ
جاں را بجلوۂ رخت ایجاں فروختم
پنہاں ہنوز عشقِ صنم بود در دلم

گاہے بجاں گہے بدل و گہ بدیدۂ
آنرا ندیدۂ و نہ ایں را چشیدۂ
دل را بیک کرشمۂ جادو خریدۂ
اے اشکِ چشم پردۂ رازم دریدۂ

خوبانِ دہر ہیچ نمایند در نظر
مجبوب زاندمے کہ رُخِ یار دیدۂ

ردیف الیاء

غزل

بدستِ من سرِ گیسوئے آں دلدار بایستے
بوصفِ چہرہ اش گُلرا مجالِ نطق میبودے
بہ تعریفِ دُرِ دندانش نتوانم سخن گفتن
زروزِ مرگ تا محشر نیاسایم ازیں حسرت
چو بوسم لعلِ مے نوشش شوم مخمور میگویم
بہر بازار و ہر کوئے کہ جانانم گذار دپا

لب من برلبِ آں دلبرِ عیار بایستے
بتوصیفِ لبانش لالہ را گفتار بایستے
بیانش را زبانِ مدح گوہر بار بایستے
کہ ہر گورِ من خاکے زکوئے یار بایستے
کہ از خاکم بنائے خانۂ خمار بایستے
سرم فرشِ رہ آں کوئے و آں بازار بایستے

بہر روز و بہر شب تا بروزِ حشر اے مجبوب

بکف جامِ شراب و در برم دلدار باید

غزل

بسر هر روز و شب داریم سودائے تو اے ساقی
شدیم از جان و دل مجنون و شیدائے تو اے ساقی

دو چشمت آفتِ جان ہست بہرِ کشتنِ انساں
بلا و فتنہ میخیزد ز بالائے تو اے ساقی

چو از یک جرعۂ جامت شدم مقتول دانستم
ز خونِ عاشقاں پُر ہست مینائے تو اے ساقی

سر از مرقد نہ بردارد بروزِ حشر مخمورت
نمیدانم چہ دارد نشۂ صہبائے تو اے ساقی

زبانم صد ہزاراں شعلۂ آتش برافشاند
بگویم شمۂ گر از جفاہائے تو اے ساقی

ہزاراں جانِ مشتاقاں فدائے غمزۂ نازت
بود در دیدہ ہائے عاشقاں جائے تو اے ساقی

ز بہرِ کشتنم حاجت بشمشیر و سناں نبود
کہ جاں از تن برون آرم بپائے تو اے ساقی

نخواہد رفت تا روزِ ابد از خاطرِ محجوب
تمنائے لقائے روئے زیبائے تو اے ساقی

غزل

اے دلبرِ عاشق کُش و اے شاہدِ ہرجائی
رحمے بدلِ محزوں وقت است کہ فرمائی

بیمارِ دو چشمت گشت جانہائے ہمہ مردم
از زلفِ سیاہِ تو دلہا شدہ سودائی

اے حسنِ رخِ خوبت خجلت دہِ صد یوسف
اے عارضِ پُر نورت رشکِ یدِ بیضائی

اے آبِ دہم نعمت از آبِ بقا بہتر | مقتولِ غمت دارد اعجازِ مسیحائی
بریاں شدہ جانِ من در آتشِ ہجرانت | نے ہمدمِ من جز غم در عالمِ تنہائی
حالِ غمِ عشقِ تو ایجان چہ بیان سازم | نے طاقتِ وصلم ہست نے تابِ شکیبائی

محبوب مکن شکوہ از جورِ صنم ہرگز
در مذہبِ ما فرض ہست جانسوزی و رسوائی

غزل

چگونہ شرح نمایم ز دردِ مہجوری | کہ سوزِ آتشِ دوزخ بہ است از دوری

مطلع ثانی

ز جلوۂ رخِ پُر نورِ غیرتِ حوری | چگو بمت کہ پری پیکری و یا حوری
رُخِ تو بدرِ کمال است و ابروئے تو ہلال | ز فرق تا بقدم جانِ من ہمہ نوری
گرفتہ از سرِ زلفت جہان پریشانی | ز چشمِ مستِ تو مردم ببین مخموری
ز تست ناز و ستمہا ز من نیاز کہ من | حزین ز عشق و تو در حسنِ خویش مغروری
قصور و کوثر و جنت نمے خرم ہرگز | بکوئے یار چو حور و شرابِ انگوری
ملامتم کنی ار واعظا شکایت نیست | ز حالِ عشق چہ آگہ نۂ تو معذوری

چگونہ جان بسلامت برم از محبوب

که میکند غم عشقش بسینه ناسوری

غزل

اگر بسر گیسوئے مشکبو داری
خطا است مشک ختن را اگر آرزو داری

بپائے دیده گذر ایدل از سر ہر خار
قدم اگر بره جستجوئے او داری

لبت چو لاله و چشم تو غیرت نرگس
دہن چو غنچه و ہمچوں بنفشه مُو داری

جبیں چو زہره نگه برق و لعل تو چو شفق
چو مہر عارض تاباں چو ماه رُو داری

بیا زبہر نماز جنازه ام ایجاں
مگر بخون دل من اگر وضو داری

چه رونق است برنگ لبش ترا اے لعل
گہر تو پیش رُخ او چه آبرو داری

چه لاف میزنی اے گل ز حسن و خوبی خویش
تو کے چو عارض رنگینش رنگ و بو داری

قصور تست اگر مہر حور در دل تست
ببر چو دلبر پُر مہر ماہرو داری

ہوائے حور مکن الفت پری بگذار
چو دیدن رُخ محبوب آرزو داری

غزل

اے روئے تو ہمچوں گل در گلشن نیکوئی
واے قامت رعنایت سرو چوئے دلجوئی

رشک رخ مہر و ماه از عارض ختائی
خجلت ده مشک چین از موئے سمن بوئی

جاں ہائے جہاں مقتول از خنجرِ مژگانت — مجروح کُنِ دلہا از تیغ دو ابروئی
سودا زدہ جانہائی از چینِ خمِ گیسو — دیوانہ کُنِ مردم از نرگسِ جادوئی
این است قصورِ او در باغِ جناں ایجاں — گر حُور کند با تو دعوائے نکو رُوئی
آں کیست کہ تعلیمت بنمودہ شہِ خوباں — دستورِ ستمگاری آئینِ جفا جوئی
ہرگز نتوانی دید حُسنِ رُخِ آں دلدار — تا در طلبِ جاناں دست از دل و جاں شوئی

جامت چو بدست آمد دلبر بہرت آمد
مجبوب ازیں بہتر از دہر چہ میجوئی

غزل

گر از خمارِ مے عشق سر گراں داری — چرا بدل ہوس از جامِ مُغاں داری

مطلعِ ثانی

چو ماہ رُوئے گل اندام مہرباں داری — چساں ہوائے گل و شوقِ گلستاں داری
بعشوہ تیغ و بمژگاں سناں نگہ خنجر — بغمزہ تیر و دو ابرو و دو شخ کماں داری
زنالہ نغمہ مے از خوں ز دل کباب بساز — اگر تو یارِ ستمگارِ میہماں داری
چرا بسوزِ نہانم بسوزی اے دلبر — چو حالِ دردِ دلِ من بدل عیاں داری
چہ حاجت است بہ تیغت صنم نگہ کافی است — بسر اگر تو سرِ قتلِ عاشقاں داری

دلا ز نرگسِ مستش مدام مخموری | زیادِ لعلِ لبش دیدہ خوں فشاں داری

دلت چو مشکِ چمن شد ز داغِ غمِ محبوب
چرا بسرِ تو سرِ سیرِ بوستاں داری

غزل

چوں چشمِ گلعذار تماشا کند کسے
کے دیدہ وا بنرگسِ شہلا کند کسے

دارد بسر اگر سرِ مشکِ ختن خطا است
در سرِ زگیسوئے تو چو سودا کند کسے

مردم بدورِ چشمِ تو چوں مست گشتہ اند
کے آرزوئے ساغرِ صہبا کند کسے

کے سنبل و بنفشہ پسندِ دلش شود
چوں یادِ چینِ زلفِ چلیپا کند کسے

عینِ قصورِ اوست چو بیند رُخِ نگار
حُسنِ پری و حور تماشا کند کسے

حاصل شود چو خاکِ رہِ کوئے دلربا
اکسیر و کیمیا چہ تمنا کند کسے

پسند طرزِ جور و جفا جاں کہ تابکے؟
جاں را فدا و دل بتو شیدا کند کسے

مانندِ شمع سر ببرندش ازیں گناہ
گر جلوہ پیشِ آں رُخِ زیبا کند کسے

ماند چو سرو بے ثمر او تا بروزِ حشر
گر ہمسری بداں قدِ رعنا کند کسے

محبوب را مکن ستم ایجاں کہ تابکے
خود را بدردِ عشقِ تو رسوا کند کسے

غزل

اے صورتِ تو مظہرِ اسرارِ معنوی — در غمزہ ہائے نازِ تو اعجازِ عیسوی
از عشوہ ہائے نرگسِ مردم فریبِ تو — شاہاں فگندہ از سرِ خود تاجِ خسروی
جانم بہ تن ہمے رسد آندم کہ میرسی — دل میرود ز پہلویم اے جاں چو میروی
دریائے خوں رود ز دو چشمت ز عینِ درد — یکدم اگر تو نالۂ عشّاق بشنوی
مے خور بیادِ دلبر و دل در صنم بہ بند — بگذر ز پندِ واعظ و اقوالِ مولوی
زاہد مخواں وظیفہ و تسبیح باریا — بشنو نوائے چنگ با شعارِ پہلوی

مجبوب مے بنوش و بیادِ صنم بکوش
تا چند میخوری غمِ اسبابِ دنیوی

غزل

کرد مفتوں نگہِ نرگسِ فتّانِ کسے — بُرد جمعیتِ دل زلفِ پریشانِ کسے
صوتِ خندیدنِ گل را چو نتابد گوشش — او کجا مے شنود نالہ و افغانِ کسے
زہرہ شد مشتری نورِ جبینے از دل — مہر شد مقتبس از چہرۂ رخشانِ کسے
گشت خجلت زدہ از ابروئے خمدار ہلال — بدر بیقدر شد از عارضِ تابانِ کسے
روید از خاکِ مزارم پسِ مرگم سنبل — زانکہ مُردم بسرِ گیسوئے پیچانِ کسے

رنگِ الماس و دُرو لعل وعقیق و یاقوت — شدہ بے آب بہ پیشِ لب و دندانِ کسے

حالیا نیست روا شکوۂ جورِ محبوب
در صفِ حشر بود دستم و دامانِ کسے

غزل در نعت

اے زفیضِ نسبتت دارد شرف پیغمبری — وے زفخرِ نامِ پاکت انبیا را برتری
مورِ درگاہت سلیماں را نیارد در خیال — خاکروبِ آستانت کے کند اسکندری
حاجبانت ہر زماں کرّوبیاں بر آستاں — حاضرانت انبیا ہر دم پئے خدمتگری
گر ضیائے ذرۂ درگاہِ پاکت بنگرد — خیرہ و بے نور گردد چشمِ مہرِ خاوری
جلوۂ از سایۂ دیوارت اربیند کسے — نورِ مہر و ماہ را ہرگز نباشد مشتری
گر زلطفِ امراں را عام سازی در جہاں — میش و موش اندر کنارِ گرگ و گربہ پروری
ذاتِ حق ہمتا نمیدارد ولیکن مے کند — عاشقِ روئے تو در عشقِ تو با حق ہمسری
ذاتِ تو حادث بصورت ہست و در معنی قدیم — زانکہ خاصِ ایزدی و عینِ ربِّ اکبری
در ثنائے تو چہ بر گویم کہ غیر از ذاتِ حق — نسبتِ ذاتت دہیم با ہر چہ از وے بہتری
آں قدر از فرطِ عصیاں روئے خود دارم سیاہ — کز سوادش نیلگوں گردید چرخِ چنبری

نیست اے محبوبِ حق ملجائے من جز ذاتِ تو
چیست گر چشمِ عنایت سوئے عاصی بنگری

غزل

اے ماہِ من بسوئے فلک گر نظر کنی — داغے ز رشک در دلِ شمس و قمر کنی

مطلع ثانی

اے آہ گرچہ جوفِ فلک پر شرر کنی — بینم ترا کہ در دلِ جاناں اثر کنی
منت نہی بجانِ من اے چشم ز آبِ اشک — گر انطفائے آتشِ سوزِ جگر کنی

قطعہ بند

از آبِ لطفِ تو شود ایں تازہ جانِ من — گر ز آتشِ دلم بر دلبر خبر کنی
در بارِ خاطرت نبود خاکِ ما بسر — بادِ صبا بکوئے صنم گر گذر کنی
سر فرشِ راہِ تو کنم و جاں فدائے پا — عزمِ دیارِ یار اگر نامہ بر کنی
لطف است گر مقیم بکوئے صنم شوی — اے جاں ز قالبم چو تو عزمِ سفر کنی

محبوب حالت شود آخر وصالِ دوست
سودائے دیگرے اگر از سر بدر کنی

غزل

نمود روئے تو بے آب رنگِ یاسمنے — ربود موئے تو بوئے ز نافہ ختنے

مطلع ثانی

چو زلف و روئے تو دیدم چہ سنبل و سمنے
بکوئے تو چو رسیدم چہ خواہشِ چمنے

نہ ہمچو گوہرِ دندانِ تست دُرِّ عدن
نہ مثلِ لعلِ لبِ تو عقیق در یمنے

نزاد مادرِ گیتی دگر دریں دوراں
بحسن ہمچو توئے و بعشق ہمچو منے

غرض بدیر و حرم نیست طالبِ یارم
چہ بے شنیدہ ام اقوالِ شیخ و برہمنے

بگلستانِ جہاں نشگفد گلِ دلِ من
ز دردِ خارِ غمِ عشقِ یارِ گلبدنے

نبات و قند بریزد ز نطقِ من در شعر
کہ ہر دم از غمِ شیریں لبے شکر دہنے

مریدِ پیرِ مغانم جز ایں نمے خواہم
کہ نو جواں بودم یار و بادۂ کہنے

مرا بسیرِ گلستاں چہ حاجت اے محبوب
کہ ہست ایں جگرِ داغ داغِ من چمنے

غزل

بسر ہر دم سرِ آں زلفِ عنبرساست پنداری
دلِ من خون ازاں لعلِ لبِ حمراست پنداری

سمن افسردہ شد از رشکِ رنگِ روئے زیبایش
خجل سروِ چمن زاں قامتِ رعناست پنداری

جبینِ او کند بے آب و رونق رنگِ نسریں را
ندامت از عذارش در چمن گل راست پنداری

خجل از لعل و گیسویش بگلشن لالہ و سنبل
بحیرت از دو چشمش نرگسِ شہلاست پنداری

قطعه بند

نگارِ من گہے عاشق گہے معشوق میگردد — گہے در صورتِ مجنوں گہے لیلیٰ ست پنداری
شود موسیٰ کند گاہے سوالِ ربِّ ارنی را — جوابِ لن ترانی را گہے گویا ست پنداری

عجب حالت دلِ مجذوب دارد در غمِ جاناں
گہے بیخود گہے عاقل گہے ہشیار است پنداری

غزل

ایجاں فدائے غمزۂ آں دلربا شدی — ایدل شہیدِ خنجرِ ناز و ادا شدی
زاں زو کہ مُردہ ام بتبسمِ چشمِ سرمہ ناک — اے خاکِ گورِ تیرہ تر از طوطیا شدی
ناز و ادا و خشم و تغافل عتاب و قہر — گویا کہ جامعِ ہمہ جور و جفا شدی
خاکم بباد دادی و آتش زدی بجاں — بیگانۂ بما و بخصم آشنا شدی
شد زہرہ مشتریِ سعادت ز بختِ من — زاں دم کہ مہرباں بمن اے مہ لقا شدی

تشبیہِ زلفِ یار کہ کردی بمشکِ چیں
مجذوب زیں خیالِ غلط بر خطا شدی

غزل

اے دل شہیدِ خنجرِ ناز و ادا شدی — اے جاں اسیرِ حلقۂ زلفِ دوتا شدی

اے سینہ سوختن شدہ کارت بعشقِ او — اے دیدہ وقفِ گریہ و سوز و بکا شدی
با مشکِ چیں کہ نسبتِ زلفش نمودہٴ — ز آشفتگیِ خویش نگر بر خطا شدی
یکساں بود برت اثرِ زہرہ و زحل — چوں مشتریِ مہرِ بُتِ مہ لقا شدی
از فرطِ کشتگاں شدہ دریائے خوں رواں — اے کوچہٴ نگار نگر کربلا شدی
با ایں وفا و عشقِ من ایجاں ہزار حیف — بیگانہٴ ما و بخصم آشنا شدی
ابرو کمان و تیر نگاہ و مژہ سناں — خنجر کرشمہ غمزہ تو تیغِ بلا شدی
بیگانہ گشتہ ام ز دل و دین و ہوشِ خویش — ز آنم کہ اے نگار بمن آشنا شدی
چوں داشتی بسر سرِ گیسوئے آں صنم — کردی خیالِ مشکِ ختن بر خطا شدی

اکسیر ہیچ فائدہ محبوب را نہ کرد
اے خاکِ کوئے یار بدردش دوا شدی

غزل

با دا و ناز گرچہ تو زمن رمیدہ باشی — بوفا و عشق لیکن چو منے ندیدہ باشی
پس مرگ گر ز گورم نبود نشاں عجب نیست — کہ بباد رفت خاکم ز صبا شنیدہ باشی
چو جمالِ روئے خوبت بجہاں ندیدہ ام لیک — بکمالِ عشق چوں من بتِ من ندیدہ باشی
دلِ من بہ پہلوئے من ز سرور مے نگنجد — بخیالِ شاید امشب بہ برم رسیدہ باشی

کششِ محبتِ او بکشد دلت بہ محبوب
چہ شد ار بگفتہٴ کس تو ازو کشیدہ باشی

رُباعیات وقطعات

رباعی در نعت

اے سیّدِ لولاک فدائے تو شوم
سلطانِ جسم ہم وگدائے تو شوم
دارد سرِ محبوب ہمیں سودائے
ہر لحظہ فدائے خاکپائے تو شوم

ایضًا در نعت

اے سیّدِ مرسلین علیک الصّلوات
شاہِ فلک وزمین علیک الصّلوات
محبوب زشوقِ دل ہمیں میگوید
با جان ودلِ حزین علیک الصّلوات

ایضًا در نعت

اے شافعِ مُذنبین علیک الصّلوات
وے حامیِ مسلمین علیک الصّلوات
دردِ دلِ محبوب ہمین است مدام
شاہنشہِ ملکِ دین علیک الصّلوات

قطعہ تاریخ شادی سیدزادہ

اے سیّدِ نیک ذاتِ عالی گوہر
ایں تاجِ فضیلت مبارک بادا

شادیِ پسر نمودی و خلق بگفت   اے صاحب ذو الکرم مبارک بادا

قطعہ بند

سالِ شادیِ او کہ اورا حافظ   اللہ تقدس و تبارک بادا

گفت از دلِ اسلام و سرِ دیں محبوب
شادیِ پسر تو مبارک بادا
۹۰ ۱۲

قطعہ تاریخ وفات جناب والدہ صاحبہ مرحومہ مغفورہ

چوں مادرِ پُر شفقتم از امرِ حیِّ لم یزل   بگذاشتہ دنیائے دوں عازم سوئے عقبیٰ شدہ
از بہرِ سالِ رحلتش محبوب با جانِ حزیں   از حضرتِ روح الامیں تاریخ را جویا شدہ

جبریل بر زد ایں ندا چوں پا ز دنیا بر کشید
جائے کنیزِ فاطمہ در جنتِ الماویٰ شدہ
۹۰ ۱۲

قطعہ تاریخ وفات سید قطب شاہ مرحوم

چو سید قطب شاہ از دارِ دنیا   بعقبیٰ رفتہ در کنجِ لحد خفت
۸۹ ۱۲
بتاریخِ وفاتش ہاتفِ غیب   مکانِ قطب شہ جنت شدہ گفت

قطعہ تاریخ جمع و طبع دیوانِ مفتی تصنیف مفتی امام بخش مرحوم

مفتیِ دینِ متین جمع چو اشعار کرد   مہرِ فلک بر نمود گوہرِ انجم نثار

توسنِ طبعش نمود پویہ بمیدانِ شعر
از پئے تاریخِ طبع فکر چو محجوب کرد

گوئے سبق را ربود از شعرائے کبار
ہاتفش از آسماں از مددِ کردگار

چوں سرِ بدبیں برید دل ز عدو بر کشید
گفت شد ایں گنج جمع از گہرِ شاہوار ۱۲۹۱

قطعہ تاریخ طبع و تصنیف ترجمہ مثنوی میرحسن از مفتی صاحب مرحوم و مذکور

مثنویِ میرحسن را نمود
از پئے تاریخِ سنِ ہجریش

مفتیِ دیں ترجمۂ بے بدل
شد چو سوالم ز خرد بر محل

گفت خرد بے قدم عیب و ریب ۱۳۰۰
آمدہ ایں مثنویِ بے مثل

ایضاً

زار دو ترجمہ در فارسی نظمِ حسن را چوں
چناں دادِ سخن دادہ کہ بروے ختم گردیدہ
ز فردوسِ بریں صد آفریں بر طبعِ او گویند
بسالِ عیسویِ طبع و تصنیفش ز شوقِ دل

نمودہ مفتی از طبعِ رسا و فکرِ لاثانی
سخن گوئی سخن سنجی سخن فہمی سخن دانی
کمال و حافظ و سعدی و فردوسی و خاقانی
نمودہ توسنِ طبعم بدشتِ فکر جولانی

سرِ اعدا بریدہ چشمِ بدبیں را بکش انگہ
کلامِ بے نظیر از طبعِ مفتی سالِ او خوانی

قطعهٔ تاریخ تعمیر مسجد وزیرآباد

چو کرده اہل اسلام وزیرآباد از ہمت
پئے تعمیر مسجد عزم از تائید ربانی

ز اول بانیش راجہ فقیر اللہ خاں گردید
فزوده رونق اسلام از راهِ خدا دانی

چو پرسیدم ز جبریل امین تاریخ تعمیرش
بگفتا شد ز لطف حق بنائے قبلۂ ثانی

۹۹ ۱۲

قطعهٔ تاریخ وفات راجہ فقیر اللہ خاں مرحوم

خان بہادر آں فقیر اللہ خاں
راجۂ راجور از فضلِ خدا

عالم و عامل بحکمِ ایزدی
متقی و باخدا و پارسا

بود مصروفِ عبادت روز و شب
ذکرِ حق میکرد ہر صبح و مسا

سنِ عمرش چوں شده ہشتاد و پنج
رو بعقبیٰ کرد زیں دارِ فنا

بہرِ سالِ فوتِ او محبوب کرد
التجائے در جنابِ کبریا

ہاتفش فرمود از عرشِ بریں
شافعش بادا محمد مصطفیٰ

۱۳۰۳

قطعهٔ تاریخ تیاری جنگلہ نقره خانقاه حضرت گنج بخش صاحب

شده تیار از عقیدت دل
نقرئی جنگلہ بفضلِ خدا

سالِ تاریخ را چو بر جُستم	ہاتفِ غیب از فرازِ سما

گفت نذرِ علیِؒ ہجویری
۱۳ ۱
با دلِ ہوش و دین بسال بنا

قطعۂ تاریخِ وفات شیخ غلام حسن مرحوم

چو شیخ خاں بہادر شد ز دنیا	بجنّت داد حق جائے رفیعش
بسالِ فوتِ او ہاتف بفرمود	محمّد مجتبیٰ بادا شفیعش

۱۵ ھ ۱۳

قطعۂ تاریخِ وفات سید چراغ شاہ مرحوم

بزرگِ نیک طینت سیدِ پاک	ز دنیا رفت در کنجِ لحد خفت
سنِ فوتش ملک از روئے الطاف	۱۳۱۵ ۱۳۱۶ھ مکانش جنت الاعلیٰ شدہ گفت

قطعۂ تاریخِ وفات سردار اسلم خان کابلی مرحوم

چو اسلم خاں ز دنیا شد بعقبیٰ	مکانش خلد از فضلِ خدا شد
بعمرِ شانزدہ سال از جہاں رفت	صدا از ہر طرف واحسرتا شد

بسالِ فوتِ او روح الامین گفت
شفیعِ او محمّد مجتبیٰ شد
۳۱۸

قطعہ برائے انجمن نعمانیہ لاہور

تا کے بکنی خدا فراموش — تا کے بشوی بہ بندِ دنیا
تا کے بخیالِ جام و بادہ — باشی بفجور و فسق رسوا
میداں کہ اجل بسر ستاد است — آخر نظرے بسوئے عقبیٰ
دانی کہ چساں نجات یابی — باشی بچہ گونہ حق شناسا
باید کہ بعلم دیں کنی سعی — بگذار فسانہ ہائے دنیا
راہے ست ز علمِ دیں بجنّت — باشد بتو زیں نجاتِ عقبیٰ
نعمانیہ انجمن نمود است — سرمایۂ علمِ دیں مہیّا
ایں علم کہ مُردہ بُد ز چندے — شد زندہ بفضلِ حق تعالےٰ
ایں وقت خوش است از پے سعی — پندار غنیمت ایں زماں را
امداد بہ انجمن نمائید — خوشنودیٔ حق کنید پیدا
محبوب ہمے کند دعائے — از دل بجنابِ حق تعالیٰ
فایز شود انجمن بہ مطلب — از علم شود فروغ ہر جا

قطعہ تاریخ وفات جنابہ ملکہ معظمہ قیصرۂ ہند

چہ باعث است کہ چوں شب شدہ است روز سیاہ — چہ موجب ست کہ روئے فلک شداست کبود

چہ باعث است کہ شد مشتری بتر ز زحل — چہ شد کہ زہرہ چو مریخ گشت نامسعود
چہ باعث است کہ خوں از فلک ہمی بارد — چہ موجب است کہ خورشید و ماہ گشتہ کبود
چہ باعث است کہ ماتم کدہ شدست جہاں — چہ شد کہ شادی و عشرت ز دہر شد نابود
چہ شد کہ دف بشکستہ است مہ ز رنج و ملال — چہ شد کہ زہرہ ببر کردہ است برد کبود
چہ شد کہ رشک محرم شدست عید امروز — چہ شد کہ عیش ز دنیا شدست ناموجود
ندانی از چہ صف ماتم است در دوراں — ندانی از چہ شدہ شادی از جہاں مفقود
حضور قیصرہ ہند و شہنشہ عالم — ازیں جہاں بسوئے خلد انتقال نمود
دریغ و حسرت و افسوس و رنج و واویلا — کہ عدل و داد و سخا کرد از جہاں پدرود
چنیں شہنشہ عادل ندید چشم جہاں — ز وقت آدم و حوا ز عہد عاد و ثمود
بجام بادہ کشاں است خوں بجائے شراب — شدست ناز و کرشمہ ز دلبراں مفقود
ازیں غم است کہ کردہ سحر گریباں چاک — ازیں غم است کہ شب روئے خود سیاہ نمود
ہزار دفتر ازیں قصہ گر سیاہ کنم — بداں کہ شمۂ از غم رقم نخواہد بود
نماند کس بجہاں و کسے نخواہد ماند — سوائے ذات خداوند ذوالجلال ودود
برآر دست دعا و بگو ز دل محبوب — کہ روح او بنماید بسوئے خلد صعود

سنہ ۱۹۰۱ء = ۴ + ۱۸۹۷

ہزار درد و تاسف ز مرگ شاہنشاہ
ز روئے درد ۴ ملک سال رحلتش فرمود

قطعۂ تاریخ وفات والدۂ مرحومہ سردار ایوبؔ خان کابلی

مادرِ ایوبؔ خاں چوں زیں جہاں
کرد رحلت جانبِ دار البقا

بہرِ سالِ فوتِ او محبوب کرد
التجائے در جنابِ کبریا

از سرِ اخلاص ہاتف گفت سال
شافعِ وے شد محمدؐ مجتبیٰ

۱۳۱۸ھ

قطعۂ تاریخ وفات امیر عبد الرحمٰن خان مرحوم والی افغانستانؒ

اے دریغا آں امیر ابن الامیر
عبدِ رحمٰں خانِ فیاضِ زماں

در شجاعت غیرتِ رستم بداں
در عدالت ثانیٔ نوشیرواں

زہرۂ شیراں ز رعبش گشتہ آب
گرگ از عدلش بہ بز شد پاسباں

ناگہاں بشنیدہ حکمِ ارجعی
کرد رحلت سوئے عقبےٰ زیں جہاں

شد جگرہا چاک از رنج و غمش
دیدہ ہا از یادِ فیضش خوں فشاں

سالِ فوتِ او چو جستم از ملک
او بحکمِ خالقِ کون و مکاں

۱۳۱۸+۱=۱۳۱۹ ہجری المقدس

شافعِ وے شد محمدؐ مجتبیٰ
از سرِ اخلاص گفت از آسماں

قطعۂ تاریخ وفات راجہ عطاء اللہ خاں مرحوم

اے دریغا آں امیر ابن الامیر
راجۂ کرنل عطاء اللہ خاں

در شجاعت غیرتِ اسفندیار
در عدالت ثانیِ نوشیرواں

بود مصروفِ عبادت روز و شب
نامِ حق ہر وقت بودش بر زباں

ناگہاں بشنیدہ حُکمِ ارجعی
کرد رحلت سوئے عقبےٰ زیں جہاں

شد جگرہا پارہ از رنج و غمش
دیدہ ہا از یادِ خُلقش خوں فشاں

سالِ تاریخش چو جُستم از ملک
او بحُکمِ خالقِ کون و مکاں

۱۳۱۸+۱=۱۳۱۹ھ
شافعِ وے شد محمدؐ مجتبےٰ
از سرِ اخلاص گفت از آسماں

مثنوی برائے انجمن نُعمانیہ لاہور

مژدہ اے مومنانِ نیک شعار
خفتہ بختِ شما شدہ بیدار

علم و فضل از شما کہ گم شدہ بود
باز آمد بفضلِ ربِّ ودود

مجلسِ خادم العلوم نمود
سعی در علمِ دین و در بہبود

علمِ دین است نعمتِ عقبےٰ
ہست زیں علم عزّتِ دُنیا

ہست زیں علم فتحِ بابِ جناں
ہست ایں علم رحمتِ یزداں

عالمان نائبانِ پیغمبر — عالمان اند بهرِ ما رہبر
تا توانید علمِ دین خوانید — علمِ دین رحمتِ خدا دانید
پندِ دیگر بگویم اے یاران — گوشِ دل را کنید باز بران
علم را با عمل کنید درست — بے عمل علم را نباید جُست
بے عمل علم ہست گل بے بو — بے عمل علم حسن با بدخو
وہ چہ خوش گفت شاعرِ اُستاد — رحمتِ حق بروحِ پاکش باد

تضمین سعدی رحمۃ اللہ علیہ

علم چندانکه بیشتر خوانی — چون عمل در تو نیست نادانی
نه محقق بود نه دانشمند — چارپایے برو کتابے چند
قولِ محبوب را یقین دانید — حق شناسی ز علمِ دین دانید
این دعائیست پیشِ ربِّ غفور — سعیِ این انجمن شود مشکور

قطعۂ تاریخ طبعِ دیوان من نتائجِ طبعِ رنگین منشی محمد نثار علی صاحب شہرتؔ سابق ڈائرکٹر سررشتۂ تعلیم ریاست جموں و کشمیر

جنابِ حضرتِ نواب صاحب قبلۂ عالی — غرض دیوان کو جن کے مضامیں کا چمن کہیے
سخن کے ہم جواہر دیکھتے ہیں اس میں لاثانی — ہر اک مضمونِ رنگیں کو مگر دُرِّ عدن کہیے
ہوئی تاریخ کی جو جستجو شہرتؔ کو ان روزوں — کہا ہاتف نے یہ اُس کو گلستانِ سخن کہیے

۱۳۱۶ھ

بعد طبع دیوانِ محبوب اول مرتبہ بعض احباب براہِ محبت قطعاتِ تواریخ و تقاریظ برائے شمول طبع ارسال فرمودہ بودند مگر بسبب طبع شدنِ کتاب قبل ازاں طبع نشدند۔ حالا بشکریہ تمام اشعارِ اصحاب موصوف تحریر میشوند۔ الملتمس مصنف

اظہارِ سپاس

مولوی اصغر علی صاحب متخلص بہ روحی پروفیسر اسلامیہ کالج لاہور

اگرچہ نالۂ روحی بسر حدے نرسید
نفس بسوختنش اینک زچرخ پیمائی

بحلقۂ کہ سخن را بمویہ میگریم
بروئے ہم بزنم نہ رواقِ مینائی

فغاں مرا نگذارد کہ سر بخواب نہم
جہاں بقافلۂ نالہ ام تماشائی

بریدہ ام زحریفاں بگوشۂ عزلت
ببزمِ خویش بسازم بدردِ تنہائی

چہ عمرہا کہ سر از جیبِ غم فرو بُردم
کسم نہ گفت چرا سے غنچے نیاسائی

مذاقِ قوم نسازد بلذتِ معنے
بمدحِ لطفِ سخن چوں کنم شکرخائی

برفت آنکہ سخن را کمال می گفتند
بدورِ ما ہمہ ہرزہ است و باد پیمائی

ولیک ارچہ نیرزد بہیچ در بازار
خرم زہر کہ فروشد بجان سودائی

بضاعتِ ہمہ در عہدِ ما رواج نیافت
ولے بضاعتِ محبوب راست یکتائی

سخن بعرش بریں جائے خود نگہ میداشت
نشاند بر سرِ کرسی زہے توانائی

زسالہا کہ سخن مردہ بود در عالم
نمود فکرِ رسایش دگر مسیحائی

بمدتے کہ بہ لاہور داشتم سکنے
سخن چو ضرب مثل یافتم بر سوائی

ہزار شکر کہ از لطفِ ایزدِ متعال — کنوں بچرخِ بریں میکند کلہ سائی
بزخمِ خاطرِ من سازگار مرہم بست — پزشکِ نبض شناسِ سخن زدانائی
زفیضِ صحبتِ او گرچہ ماندہ ام مہجور — ولے ز مدحِ سخن بستم شکیبائی
بزمِ نازشِ اہلِ کمال در پنجاب — ہمیں یک است سخنور بفخرِ آبائی
بیا بگلشنِ محبوب سیر کن بارے — کہ ہست رَوِشِ باغِ ارم ز رعنائی
چمن چمن گُلِ معنے شگفتہ در ہر سو — بزن چو بلبلِ گلبانگ معنے آرائی
سخن بگو کہ ز زندانِ غم بروں بخرام — کہ عالمے بتو دارد سرِ زلیخائی
بجانِ خواجہ کہ کارے نمود و نغز نمود — کہ تازہ گشت سخن را نشاطِ برنائی

بمدحِ معنئی بیگانہ آشنا گشتم
اگرچہ شیوۂ من نیست مدح پیرائی

تاریخ دیوان محبوب

از میر کرامت اللہ صاحب متخلص بہ میر رئیس امرت سر

تعالی اللہ دماغِ خود بہفتم آسماں بینم — صریرِ خامہ ہم آوازِ نائے قدسیاں بینم
رسیدہ پیکٹے از پیکِ فرخ پے کہ خوش کردہ — نشانِ مہربانی فزوں از مہرباں بینم
زتصنیفِ منیفِ نخلبندِ گلشنِ دانش — گلستانیکہ نامش بوستانِ بیخزاں بینم
زتصنیفِ غلامِ حضرتِ محبوبِ سبحانی — امیر الملک والاجاہ فخرِ خانداں بینم

چہ نظم از افتخار نظم پیران نظم آمد
حواس خمسۂ نظم نظامی را پران بینم

عجب گلدستۂ ریحانِ معنی صورت آرا شد
ریاحش راحت روح تنِ روحانیاں بینم

حروفش چہرہ آرائے گلستانِ جہان باشد
سطورش رونمائے سنبلستانِ جناں بینم

غزلہایش غزالانِ ختن پُر نافۂ مشکیں
کہ از ہر نقطہ اش صد نکتۂ معنی عیاں بینم

چہ نیرنگی کہ نقش ہستیِ انسان انسانست
کہ بر نازِ نگاہش روز و شب بازی کناں بینم

چہاور یائے در آمو کہ عمان و یمن شاخش
قرانش بیقرانِ ہنجم کرانش بے کراں بینم

چہ دیوانے کہ نکتہ چینی اش گل چینیٔ گلچیں
مقولا تیکہ ہر دم بے کم و کیفِ جہاں بینم

کلامش چوں کلام اللہ عدیل خود نمیدارد
برابر خطِ نسخش بر کلام این و آں بینم

جمالِ عشوۂ لیلےٰ کمالِ غمزۂ سلمےٰ
ز لفظ و معنیِ این شاہدِ عذرا نشاں بینم

کتابے مستطابے۔ لاجوابے چشمۂ فیضے
کہ پیشش آبِ آبِ روضۂ رضواں رواں بینم

محلّے و مجلّا از لآلی ہائے متلالی
چہ گنجے گنجِ کیخسرو بہ رویش رایگاں بینم

سوادِ اعظمے مملو ز حسنِ سبزِ معنی ہا
بہارِ نیخزانِ مصر یوسف طلعتاں بینم

متاعِ حُسنِ یوسف رالبس پیرہ زنے ارزد
ز نقدِ گوہرِ جاں مشتری اش صد جواں بینم

بر آں نورے کہ موسیٰ دید اندر وادیٔ ایمن
بزیرِ دامنِ طورِ معانی اش نہاں بینم

چہا طغرا نویسِ چرخ از فرطِ طرب گفتہ
رسیدش راز نظمِ دلفریب اکنوں عیاں بینم

بہ نظمِ دلفریب ار بے مثال افزودہ می آید
مہندس گویدم سالِ مسیحا را نشاں بینم

نثارش چوں گہر سنجے گہرہائے ثمیں کردہ
بطرزِ تازۂ سالش ز خیلے بیگماں بینم

بہ بخت خویش نازم میر از الطاف محبوبم
ہماں کو خواستم از جان و دل آخر ہماں بینم

بخ + ی + ل + ی
۶۰۰ ۱۰ ۳۰ ۱۰
۱۶ ھ ۱۳

قطعہ تاریخ طبع دیوان محبوب

عجب دیوانِ محبوب است محو است و با معنی
زِ تصنیفِ غلامِ حضرتِ محبوبِ سبحانی

مصنف عندلیبِ ناظمِ گلزارِ کشمیر است
عمش فیروز بختے بود بر ملکِ سخندانی

زِ بحرِ حمد و نعت و منقبت غواصیِ طبعش
بروں می آرد از قعرِ معانی دُرِّ لاثانی

بایں سامانِ معنی آفرینی ہر چہ می گوید
کلامش چوں نباشد رشکِ فردوسی و خاقانی

مضامینِ طرب انگیز پیدا از غزلہایش
زِ الفاظش تراوش می نماید ابرِ نیسانی

کند در بزمِ اربابِ سخن طبع آزمائیہا
دہد بیروں زِ سازِ فکرت آہنگِ غزلخوانی

خیالِ سالِ طبعش چوں بدل آمد خرد گفتا
رقم کن روح۲ راحت تحفہ تاریخش بآسانی

ھ یعنی ہو۲ تحفہ راحت کی ۱۲

قطعہ تاریخ مرزا سبحان ویردی صاحب پلیڈر سیالکوٹ

صد شکرِ خدا کہ شد مزیّن
ایں نسخۂ نادرِ خوش اسلوب

از طبعِ رسا نمودہ تصنیف
سرآمدِ شاعرانِ مرغوب

ہر مصرعہ و فردِ اوست دیواں
زِ انصاف اگر بہ نگری خوب

حق داد برائے سالِ طبعش
لباسِ طبع چوں دیوان خود را
برائے طبعِ وے بیروئے زحمت

مجموعۂ منتخب بہ محبوب
۱۳ ھ ۱۶
بپوشانید محبوبِ دلِ ما
خرد گفتا کہ مرغوبِ دلِ ما
۱۳ ھ ۱۶

قطعہ تاریخ سردار اودھم سنگھ صاحب متخلص بہ سردار امرتسری

ہوگیا دیواں مرتب آج اک استاد کا
جبذا دیوان جس پر خود سخن کو ناز ہے
سالِ ترتیب اس کا اے سردار لکھدے عیسوی
سحر ہے تسخیر یا افسوں ہے کہ اعجاز ہے
۹۸ ۱۸

تقریظ قصیدۂ نعت و قصیدۂ منقبت دیوانِ ہذا مصنفہ جناب حاجی سیّد علی حایری خلف جناب حاجی سیّد ابوالقاسم صاحب دام برکاتہم

بسمہ سبحانہ

الحمد للہ کہ قصیدۂ نعت و قصیدۂ منقبت جناب امیر المومنین فداہ روحی را از دیوان محبوب الی آخرہ دیدم ماشاء اللہ بغایت پسندیدم و بمفاد خیر الامور اوسطہا از افراط و تفریط خالی دیدم خداوند عالم بمفاد لکل بیتٍ بیتٌ فی الجنتہ بہ شما عطا فرماید ینبغی ان تکتب ہذہ القصیدہ بقلم النور علی وجنات الحور و ابواب القصور والسلام مع الاکرام من ہو مبارک حویلی۔

حررہ خادم الشریعہ سید علی حایری لاہوری

Presented to

The Lytton Library

M. A. O. College

Aligarh U.

by

Syed Maratib Ali Gilani

Al-hupa

Lahore.

Punja

November [illegible]